

Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej

C 173

Wydanie polskie

Informacje i zawiadomienia

Rocznik 63

20 maja 2020

Spis treści

II *Komunikaty*

KOMUNIKATY INSTYTUCJI, ORGANÓW I JEDNOSTEK ORGANIZACYJNYCH UNII EUROPEJSKIEJ

Komisja Europejska

2020/C 173/01

Zawiadomienie Komisji — Wytyczne dotyczące Umowy o wystąpieniu Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej z Unii Europejskiej i Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej —
Część druga — Prawa obywateli

1

PL

II

(Komunikaty)

KOMUNIKATY INSTYTUCJI, ORGANÓW I JEDNOSTEK ORGANIZACYJNYCH
UNII EUROPEJSKIEJ

KOMISJA EUROPEJSKA

ZAWIADOMIENIE KOMISJI

**Wytyczne dotyczące Umowy o wystąpieniu Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii
Północnej z Unii Europejskiej i Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej****Część druga – Prawa obywateli**

(2020/C 173/01)

Niniejsze wytyczne mają charakter wyłącznie informacyjny i nie uzupełniają Umowy o wystąpieniu Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej z Unii Europejskiej i Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej.

Chociaż niniejsze wytyczne zostały opracowane przez pracowników Komisji Europejskiej, poglądów przedstawionych w niniejszych wytycznych nie należy interpretować jako oficjalnego stanowiska Komisji Europejskiej.

Ogólnym celem części drugiej Umowy o wystąpieniu Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej z Unii Europejskiej i Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej (dalej „Umowa”) jest ochrona praw przysługujących obywatelom na mocy prawa Unii Europejskiej (UE), które są wykonywane przez obywateli Unii Europejskiej zamieszkujących lub pracujących w Zjednoczonym Królestwie Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej (dalej „Zjednoczone Królestwo”) oraz obywateli Zjednoczonego Królestwa zamieszkujących lub pracujących w UE i członków ich rodzin do końca okresu przejściowego przewidzianego w Umowie, a także zapewnienie w tym celu skutecznych, możliwych do wyegzekwowania i niedyskryminujących gwarancji.

1. TYTUŁ I – POSTANOWIENIA OGÓLNE

Art. 9, 10 i 11 Umowy określają łącznie zakres podmiotowy i terytorialny do celów stosowania postanowień części drugiej tytułu II Umowy dotyczących praw i obowiązków związanych z pobytem, dokumentów pobytu, pracowników i osób pracujących na własny rachunek oraz kwalifikacji zawodowych (tytuł III dotyczący koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego ma swój własny zakres podmiotowy).

Beneficjentami tytułu II Umowy są obywatele Unii i obywatele Zjednoczonego Królestwa, którzy przed zakończeniem okresu przejściowego korzystali z prawa pobytu lub pracy zgodnie z prawem Unii i po zakończeniu tego okresu w dalszym ciągu korzystają z tego prawa, jak również członkowie ich rodzin.

Definicje obywatela Unii i obywatela Zjednoczonego Królestwa zawarte są w art. 2 lit. c) i d) Umowy.

Zawarte w niniejszych wytycznych odniesienia do unijnych praw lub przepisów dotyczących swobodnego przemieszczania się obejmują prawa na mocy: art. 21, 45 i 49 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE), dyrektywy 2004/38/WE w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich (dyrektywa 2004/38/WE) oraz rozporządzenia (UE) nr 492/2011 w sprawie swobodnego przepływu pracowników wewnątrz Unii (rozporządzenie (UE) nr 492/2011).

1.1. **Art. 9 – Definicje**

1.1.1. *Art. 9 lit. a): Członkowie rodziny*

1.1.1.1. *Art. 9 lit. a) ppkt (i): Członkowie najbliższej rodziny*

Członkowie najbliższej rodziny są zdefiniowani poprzez odesłanie do art. 2 pkt 2 dyrektywy 2004/38/WE. Postanowienie to stosuje się również w odniesieniu do członków rodziny pracowników i osób pracujących na własny rachunek, w tym pracowników przygranicznych (sprawy połączone C-401/15 do C-403/15 Depesme i Kerrou).

Tak samo jak w przypadku prawa Unii, członkowie rodziny obywateli Unii *zasadniczo* nie korzystają z autonomicznego prawa do swobodnego przemieszczania się i pobytu (chyba że sami są obywatelami Unii albo nabyli autonomiczne prawo pobytu dzięki związkowi z obywatelem Unii, który jest źródłem ich prawa do swobodnego przemieszczania się). Podobnie członkowie rodziny nie korzystają z praw wynikających z Umowy, jeżeli prawa te nie pochodzą od podmiotu prawa, tzn. osoby objętej zakresem art. 10 ust. 1 lit. a)–d) Umowy.

Jedynym wyjątkiem są członkowie rodziny objęci zakresem art. 10 ust. 1 lit. f), którzy w dniu zakończenia okresu przejściowego przebywają w państwie przyjmującym „niezależnie”, ponieważ w tym momencie ich prawo pobytu na mocy prawa Unii nie jest już uzależnione od pozostawania członkiem rodziny obywatela Unii korzystającego obecnie z praw wynikających z Traktatu w państwie przyjmującym.

1.1.1.2. *Art. 9 lit. a) ppkt (ii): Obywatele państwa trzeciego będący opiekunami obywatela Unii pozostającego na ich utrzymaniu*

Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE) uznał, że w niektórych sytuacjach prawo pobytu powinny mieć również inne osoby, w szczególności gdy obecność tych osób jest w istocie konieczna, aby obywatele Unii mogli korzystać ze swojego prawa pobytu na mocy prawa Unii.

Najlepszym przykładem jest tutaj małoletni migrujący obywatel Unii, którego rodzic nie jest obywatelem Unii. Obywatel Unii jest w sposób oczywisty uprawniony do pobytu na podstawie prawa Unii, ale rodzic, na którego utrzymaniu pozostaje, nie jest objęty zakresem stosowania art. 2 pkt 2 lit. d) dyrektywy 2004/38/WE, dotyczącego rodziców, którzy pozostają na utrzymaniu obywatela Unii (jest to odwrotna sytuacja). TSUE orzekł w sprawie C-200/02 Chen, że taki rodzic ma prawo pobytu w państwie przyjmującym, aby umożliwić korzystanie z prawa pobytu małoletniemu dziecku będącemu obywatelem Unii.

Art. 9 lit. a) ppkt (ii) wykracza poza odniesienie do osoby sprawującej władzę rodzicielską, którym posługuje się TSUE w sprawie Chen (w sprawie tej chodziło o prawo pobytu samej tylko matki dziecka), i postanowienie to sformułowane zostało w bardziej otwarty sposób, tak aby mogło obejmować również inne osoby niż te sprawujące faktyczną pieczę (na przykład także małoletnie rodzeństwo, nad którym faktyczną pieczę sprawuje ta sama osoba lub te same osoby co nad małoletnim obywatelem Unii).

1.1.2. *Art. 9 lit. b): Pracownicy przygraniczni*

Pracownicy przygraniczni są to osoby, które obejmuje definicja „pracowników” sformułowana przez TSUE i które nie zamieszkują – z uwzględnieniem warunku określonego w art. 13 Umowy – w państwie, w którym są „pracownikami”.

Zakresem stosowania objęci są zarówno ci pracownicy przygraniczni, którzy są pracownikami najemnymi (art. 45 TFUE), jak i ci, którzy są osobami pracującymi na własny rachunek (art. 49 TFUE) (zob. sprawa C-363/89 Roux i wytyczne dotyczące art. 24 i 25).

1.1.2.1. *Definicja pracownika lub osoby pracującej na własny rachunek*

Ani prawo pierwotne ani wtórne UE nie zawierają definicji terminów „pracownik” i „osoba pracująca na własny rachunek”.

Zgodnie z orzecznictwem TSUE pojęcie „pracownik” ma, do celów swobody przemieszczania się w Unii, szczególne znaczenie (np. sprawa C-66/85 Lawrie-Blum) i musi być interpretowane szeroko (sprawa C-139/85 Kempf).

Nie można stosować odmiennych definicji krajowych (np. definicji pracownika przyjętej w krajowym prawie pracy), które byłyby zawężające.

TSUE zdefiniował „pracownika” jako osobę, która wykonuje czynności rzeczywiste i efektywne za wynagrodzeniem i pod kierunkiem innej osoby, z wyjątkiem czynności wykonywanych na tak niewielką skalę, że można je jedynie uznać za marginalne i pomocnicze (sprawy C-138/02 Collins, C-456/02 Trojani i C-46/12 LN).

Cechami charakteryzującymi stosunek pracy są:

- fakt, że dana osoba wykonuje przez pewien okres świadczenia (zob. np. sprawy C-139/85 Kempf, C-344/87 Bettray, C-171/88 Rinner-Kühn, C-1/97 Birden, C-102/88 Ruzius-Wilbrink)
- na rzecz innej osoby i pod jej kierownictwem (sprawy C-152/73 Sotgiu, C-196/87 Steymann, C-344/87 Bettray, C-151/04 Nadin),
- za które otrzymuje wynagrodzenie (zob. np. sprawa C-196/87 Steymann, C-344/87 Bettray, C-27/91 Hostellerie Le Manoir, C-270/13 Haralambidis).

„Pracowników” od „osób pracujących na własny rachunek” odróżnia warunek istnienia stosunku zależności. Praca w stosunku zależności charakteryzuje się tym, że to pracodawca określa rodzaj działalności, ustala wynagrodzenie i warunki pracy (sprawa C-268/99 Jany).

1.1.3. Art. 9 lit. c): Państwo przyjmujące

Postanowienie to wprowadza rozróżnienie między obywatelami Unii a obywatelami Zjednoczonego Królestwa. Definicja państwa przyjmującego jest inna dla każdej z tych dwóch grup.

W przypadku obywateli Zjednoczonego Królestwa państwo przyjmujące oznacza państwo członkowskie UE w rozumieniu definicji w art. 2 lit. b) Umowy, w którym korzystają oni z prawa pobytu na mocy unijnych przepisów dotyczących swobodnego przemieszczania się. Zgodnie z Umową Zjednoczone Królestwo nie może stać się państwem przyjmującym dla obywateli Zjednoczonego Królestwa – oznacza to, że obywatele Zjednoczonego Królestwa zamieszkujący w Zjednoczonym Królestwie przed zakończeniem okresu przejściowego zgodnie z prawami przysługującymi na mocy prawa Unii (jako beneficjenci orzecznictwa opierającego się na wyrokach TSUE w sprawach C-34/09 Ruiz Zambrano lub C-370/90 Singh) nie stają się beneficjentami Umowy *ad personam*.

W przypadku obywateli Unii państwem przyjmującym jest Zjednoczone Królestwo w rozumieniu definicji zawartej w art. 3 ust. 1 Umowy. Obywatele Unii nie stają się beneficjentami Umowy *ad personam* w żadnym państwie członkowskim UE, niezależnie od tego, czy jest to państwo członkowskie, którego są obywatelami.

1.1.3.1. „[P]aństwo członkowskie, w którym korzystali oni z prawa pobytu zgodnie z prawem Unii przed zakończeniem okresu przejściowego”

Korzystanie z prawa pobytu oznacza, że obywatel Unii lub obywatel Zjednoczonego Królestwa zamieszkuje legalnie w państwie przyjmującym zgodnie z unijnymi przepisami dotyczącymi swobodnego przemieszczania się przed zakończeniem okresu przejściowego.

Definicja ta obejmuje wszelkie możliwe sytuacje, w których prawo pobytu wynika z unijnych przepisów dotyczących swobodnego przemieszczania się,

w tym prawo pobytu, niezależnie od tego, czy jest to prawo stałego pobytu, oraz niezależnie od długości okresu pobytu (np. wystarczy przybycie do państwa przyjmującego na tydzień przed zakończeniem okresu przejściowego i zamieszkiwanie tam jako osoba poszukująca pracy zgodnie z art. 45 TFUE) i od charakteru, w jakim prawo to jest wykonywane (jako pracownik, osoba pracująca na własny rachunek, student, osoba poszukująca pracy itd.).

Wystarczy, by prawo pobytu zostało wykonane zgodnie z warunkami, które są powiązane z prawem pobytu na mocy prawa unijnego (sprawa C-162/09 Lassal lub połączone sprawy C-424 i 425/10 Ziolkowski i Szeja).

Posiadanie dokumentu pobytu nie jest warunkiem legalnego pobytu w rozumieniu prawa unijnego, ponieważ na mocy przepisów UE prawo do pobytu zostało przyznane obywatelom Unii bezpośrednio na mocy Traktatu i nie jest zależne od spełnienia procedur administracyjnych (motyw 11 dyrektywy 2004/38/WE). Z drugiej strony, samo posiadanie dokumentu pobytu wydane na podstawie prawa Unii nie zapewnia zgodności pobytu z prawem Unii (sprawa C-325/09 Dias).

1.1.3.2. „[P]rzed zakończeniem okresu przejściowego i potem w dalszym ciągu w nim zamieszkują”

Powyższe pojęcia, które należy interpretować łącznie, obejmują swojego rodzaju „znacznik czasu”, który wymaga, aby pobyt zgodnie z prawem Unii kwalifikował się do celów części drugiej Umowy tylko wówczas, gdy taki pobyt jest „ciągły” w dniu zakończenia okresu przejściowego (31 grudnia 2020 r.).

Zasady dotyczące ciągłości pobytu są szerzej określone w art. 11 Umowy.

Wcześniejsze okresy pobytu, które wygasły przed zakończeniem okresu przejściowego (na przykład pobyt w latach 1980–2001), lub okresy pobytu rozpoczynające się dopiero po zakończeniu okresu przejściowego, nie kwalifikują się.

1.1.4. Art. 9 lit. d): Państwo miejsca pracy

Państwo miejsca pracy ma znaczenie wyłącznie do celów określenia terytorialnego zakresu stosowania praw pracowników przygranicznych.

Osoby zamieszkujące w państwie, w którym pracują, nie są uznawane za pracowników przygranicznych.

1.1.5. Art. 9 lit. e): Piecza nad dzieckiem

Wyrażenie „piecza nad dzieckiem” jest zdefiniowane przez odesłanie do art. 2 pkt 9 rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej („rozporządzenie Bruksela II bis”).

Postanowienie to obejmuje pieczę nad dzieckiem nabytą na podstawie orzeczenia sądowego, z mocy prawa lub na podstawie porozumienia wywierającego skutki prawne.

1.2. Art. 10 – Zakres podmiotowy

1.2.1. Obywatele Unii i obywatele Zjednoczonego Królestwa: ust. 1 lit. a)–d)

Definicje obywateli Unii i obywateli Zjednoczonego Królestwa zawarte są w art. 2 lit. c) i d) Umowy.

Orzecznictwo TSUE zawiera szczególne wytyczne w zakresie praw osób posiadających podwójne obywatelstwo. Orzecznictwo to jest ważne dla ustalenia, kiedy podwójne obywatelstwo jest objęte Umową, a kiedy stanowi sytuację o charakterze wyłącznie wewnętrznym.

Jest jasne, że **osoby posiadające obywatelstwo dwóch państw UE** (np. osoba posiadająca obywatelstwo czeskie i słowackie) lub osoby posiadające obywatelstwo państwa UE i państwa trzeciego (np. osoba posiadająca obywatelstwo czeskie i japońskie), zamieszkujące w Zjednoczonym Królestwie w dniu zakończenia okresu przejściowego, są objęte zakresem stosowania Umowy jako obywatele Unii.

Osoby posiadające obywatelstwo państwa UE i Zjednoczonego Królestwa, czy to przez urodzenie, czy to w drodze naturalizacji, są objęci Umową, jeżeli do końca okresu przejściowego skorzystali z przysługujących im praw do swobodnego przemieszczania się i pobytu w państwie przyjmującym, którego obywatelstwo posiadają (sprawa C-165/16 Lounes). Osoby posiadające obywatelstwo państwa UE i Zjednoczonego Królestwa, czy to przez urodzenie, czy to w drodze naturalizacji, są również objęte Umową, jeżeli do końca okresu przejściowego skorzystały z przysługujących im praw do swobodnego przemieszczania się i pobytu w państwie członkowskim innym niż to, którego obywatelstwo posiadają (co pozostaje bez uszczerbku dla praw przysługujących im jako migrującym obywatelom Unii na mocy prawa Unii dotyczącego swobodnego przemieszczania się obywateli Unii).

Osoby posiadające obywatelstwo państwa UE i Zjednoczonego Królestwa, które uzyskały obywatelstwo państwa przyjmującego nawet po zakończeniu okresu przejściowego, są objęte Umową, analogicznie do sprawy C-165/16 Lounes.

Osoby posiadające obywatelstwo państwa UE i Zjednoczonego Królestwa, **które nigdy nie skorzystały z prawa do swobodnego przemieszczania się** na podstawie art. 21, 45 lub 49 TFUE (jak to miało miejsce w sprawie C-434/09 McCarthy), nie są objęte Umową.

1.2.2. Poza zakresem Umowy

1.2.2.1. Pracownicy delegowani

Osoby powołujące się wyłącznie na prawa wynikające z art. 56 TFUE nie są objęte Umową (zob. również wytyczne dotyczące tytułu III art. 30 ust. 1 lit. e) Umowy).

Pracownicy delegowani nie otrzymują na podstawie Umowy żadnych uprawnień do pozostania w państwie przyjmującym po zakończeniu okresu przejściowego.

1.2.2.2. Prawa wynikające z obywatelstwa UE: sprawa C-34/09 Ruiz Zambrano

Obywatele Unii i obywatele Zjednoczonego Królestwa, których prawa w państwie przyjmującym w dniu zakończenia okresu przejściowego opierają się na fakcie, że byli oni obywatelami Unii w rozumieniu art. 20 TFUE, nie są objęci zakresem stosowania Umowy.

W związku z tym członkowie ich rodzin również nie są objęci zakresem stosowania Umowy i będą podlegać przepisom obowiązującym w państwie przyjmującym.

1.2.2.3. Prawo powracających obywateli Unii i obywateli Zjednoczonego Królestwa do łączenia rodzin: sprawa C-370/90 Singh

Obywatele Unii i obywatele Zjednoczonego Królestwa, których dotyczy ta linia orzecznictwa, nie są objęci zakresem stosowania Umowy. W związku z tym członkowie ich rodzin również nie są objęci zakresem stosowania Umowy. Status pobytu członków rodziny obywateli Zjednoczonego Królestwa powracających do Zjednoczonego Królestwa lub obywateli Unii powracających do państwa członkowskiego, którego są obywatelami, będzie regulowany przepisami, odpowiednio, Zjednoczonego Królestwa lub UE.

1.2.3. Art. 10 ust. 1–4: Członkowie rodziny

W art. 10 ust. 1–4 określono, które osoby są objęte zakresem stosowania Umowy z racji więzi rodzinnych z podmiotem prawa (osobą objętą postanowieniami art. 10 ust. 1 lit. a)–d) Umowy).

Na podstawie dyrektywy 2004/38/WE w Umowie rozróżnia się dwie kategorie „członków rodziny”: członków najbliższej rodziny (zdefiniowanych w art. 9 lit. a) Umowy, który zawiera odniesienie do art. 2 pkt 2 dyrektywy 2004/38/WE) oraz członków dalszej rodziny (objętych postanowieniami art. 10 ust. 2–5 Umowy, które zawierają odniesienie do art. 3 ust. 2 dyrektywy 2004/38/WE).

1.2.3.1. Art. 10 ust. 1 lit. e) ppkt (i): Członkowie najbliższej rodziny zamieszkujący w państwie przyjmującym

Postanowienie to obejmuje członków najbliższej rodziny (zdefiniowanych w art. 9 lit. a) Umowy), którzy zamieszkiwali w państwie przyjmującym w dniu zakończenia okresu przejściowego jako członkowie rodziny obywatela Unii korzystającego z unijnego prawa do swobodnego przemieszczania się w państwie przyjmującym.

1.2.3.2. Art. 10 ust. 1 lit. e) ppkt (ii): Członkowie najbliższej rodziny zamieszkujący poza państwem przyjmującym

Zakresem art. 10 ust. 1 lit. e) ppkt (ii) objęci są członkowie rodziny, którzy nie przeprowadzili się do państwa przyjmującego przed zakończeniem okresu przejściowego. Mogą oni dołączyć do podmiotu prawa w państwie przyjmującym w dowolnym czasie po zakończeniu okresu przejściowego.

Członkowie rodziny, o których mowa, muszą pozostawać w bezpośrednim związku albo być bezpośrednio spokrewnieni z podmiotem prawa (tzn. muszą być objęci zakresem art. 2 pkt 2 dyrektywy 2004/38/WE jako współmałżonkowie, zarejestrowani partnerzy lub bezpośredni wstępni) w dniu zakończenia okresu przejściowego. Bezpośredni zstępni, którzy urodzili się przed zakończeniem okresu przejściowego, są również objęci art. 10 ust. 1 lit. e) ppkt (ii) Umowy, natomiast bezpośredni zstępni, którzy urodzili się po zakończeniu okresu przejściowego, są objęci art. 10 ust. 1 lit. e) ppkt (iii) Umowy.

Członek rodziny, o którym mowa, musi ponadto spełniać warunki określone w art. 2 pkt 2 dyrektywy 2004/38/WE w chwili ubiegania się o pobyt w państwie przyjmującym na podstawie Umowy.

Oznacza to na przykład, że osoba ubiegająca się w 2025 r. o pobyt jako współmałżonek podmiotu prawa będzie się kwalifikować na podstawie Umowy, jeżeli w dniu zakończenia okresu przejściowego pozostawała w związku małżeńskim z podmiotem prawa i w 2025 r. nadal pozostaje w tym związku małżeńskim.

Dziecko podmiotu prawa, które w dniu zakończenia okresu przejściowego nie ukończyło jeszcze 21. roku życia, będzie miało prawo dołączyć do podmiotu prawa na podstawie Umowy, jeżeli w chwili ubiegania się o dołączenie do podmiotu prawa w państwie przyjmującym jest w dalszym ciągu jego dzieckiem i nadal nie ukończyło 21. roku życia lub pozostaje na utrzymaniu podmiotu prawa.

Rodzic podmiotu prawa będzie miał prawo dołączyć do podmiotu prawa na podstawie Umowy, jeżeli pozostaje na utrzymaniu podmiotu prawa w chwili, gdy ubiega się o dołączenie do podmiotu prawa w państwie przyjmującym.

1.2.3.3. Art. 10 ust. 1 lit. e) ppkt (iii): Przyszłe dzieci

Dzieci, które urodzą się podmiotowi prawa albo zostaną przez niego przysposobione po zakończeniu okresu przejściowego, są chronione na mocy art. 10 ust. 1 lit. e) ppkt (iii).

Aby móc dołączyć do podmiotu prawa w państwie przyjmującym, przyszłe dzieci będą musiały spełniać warunki określone w art. 2 pkt 2 lit. c) dyrektywy 2004/38/WE w chwili ubiegania się o dołączenie do podmiotu prawa w państwie przyjmującym, tzn. być w wieku poniżej 21 lat lub pozostawać na utrzymaniu podmiotu prawa.

Art. 10 ust. 1 lit. e) ppkt (iii) Umowy stosuje się w każdej z następujących sytuacji:

- a) oboje rodzice są podmiotami prawa; nie ma formalnego wymogu, aby rodzice sprawowali wyłączną albo wspólną pieczę nad dzieckiem;
- b) jeden z rodziców jest podmiotem prawa, a drugi jest obywatelem państwa przyjmującego (np. gdy jeden z rodziców jest obywatelem Polski, a drugi – Zjednoczonego Królestwa i zamieszkują w Polsce): nie ma formalnego wymogu, aby rodzice sprawowali wyłączną albo wspólną pieczę nad dzieckiem (postanowienie to nie wymaga, aby rodzic niebędący podmiotem prawa zamieszkiwał w państwie przyjmującym);
- c) jeden z rodziców jest podmiotem prawa (postanowienie to obejmuje wszystkie sytuacje, w których dziecko ma tylko jednego rodzica, który jest podmiotem prawa, z wyjątkiem sytuacji, gdy rodzic utracił prawo pieczy nad dzieckiem. Postanowienie to obejmuje rodziny z dwojgiem rodziców, na przykład dziecko podmiotu prawa, który po zakończeniu okresu przejściowego zawarł związek małżeński z obywatelem Unii niebędącym beneficjentem Umowy, oraz rodziny z jednym rodzicem, a także przypadki, w których rodzic niebędący podmiotem prawa nie zamieszkuje w państwie przyjmującym ani nie ma tam prawa pobytu): wymagane jest, aby rodzic będący podmiotem prawa sprawował wyłączną albo wspólną pieczę nad dzieckiem.

Dzieci urodzone przed zakończeniem okresu przejściowego, ale uznane (na przykład w sytuacji, gdy podmiot prawa uznaje ojcostwo dziecka) dopiero po jego zakończeniu, należy traktować zgodnie z postanowieniami art. 10 ust. 1 lit. e) ppkt (i) albo (ii) w zależności od miejsca zamieszkania tych dzieci w dniu zakończenia okresu przejściowego.

1.2.3.4. Art. 10 ust. 1 lit. f): Członkowie rodziny, którzy nabyli autonomiczne prawo pobytu w państwie przyjmującym

Postanowienie to obejmuje członków najbliższej rodziny (zdefiniowanych w art. 9 lit. a) Umowy), którzy:

- a) w pewnym momencie przed zakończeniem okresu przejściowego zamieszkiwali w państwie przyjmującym jako członkowie rodziny obywatela Unii korzystającego z unijnego prawa do swobodnego przemieszczania się;
- b) w późniejszym czasie, ale nadal przed zakończeniem okresu przejściowego, nabyli prawo pobytu na podstawie unijnych przepisów dotyczących swobodnego przemieszczania się, które to prawo nie jest już uzależnione od bycia członkiem rodziny obywatela Unii korzystającego z unijnego prawa do swobodnego przemieszczania się w państwie przyjmującym (np. na podstawie art. 13 ust. 2 lub art. 16 ust. 2 dyrektywy 2004/38/WE);
- c) zachowują to autonomiczne prawo w dniu zakończenia okresu przejściowego.

Szczególna sytuacja osób, o których mowa w art. 10 ust. 1 lit. f), jest powodem, dla którego w części drugiej Umowy nie powielono wymogu zawartego w art. 3 ust. 1 dyrektywy 2004/38/WE, zgodnie z którym członkowie rodziny „towarzyszą” podmiotom prawa w państwie przyjmującym lub „do nich dołączają”.

1.2.3.5. Art. 10 ust. 2: Członkowie dalszej rodziny zamieszkujący już w państwie przyjmującym

Art. 10 ust. 2 Umowy obejmuje członków dalszej rodziny (zdefiniowanych przez odniesienie do art. 3 ust. 2 dyrektywy 2004/38/WE), którzy zamieszkiwali w państwie przyjmującym przed zakończeniem okresu przejściowego z racji ich związku z obywatelem Unii korzystającym w tym państwie z unijnego prawa do swobodnego przemieszczania się. Długość okresu tego zamieszkiwania jest bez znaczenia.

W przypadku takiego prawa pobytu w państwie przyjmującym związanego ze swobodą przemieszczania się w UE można założyć, że państwo przyjmujące wydało tym osobom dokument pobytu, działając zgodnie ze swoim ustawodawstwem krajowym.

Prawo pobytu takich osób w państwie przyjmującym związane ze swobodą przemieszczania się w UE, uznane przez państwo przyjmujące zgodnie z jego ustawodawstwem krajowym, jest poświadczane przez wydanie dokumentu pobytu.

1.2.3.6. Art. 10 ust. 3: Członkowie dalszej rodziny oczekujący na rozpatrzenie wniosku

Członkowie dalszej rodziny (zdefiniowani przez odniesienie do art. 3 ust. 2 dyrektywy 2004/38/WE), którzy złożyli wnioski na podstawie art. 3 ust. 2 dyrektywy 2004/38/WE o dołączenie do podmiotu prawa w państwie przyjmującym przed zakończeniem okresu przejściowego, ale wnioski te (w sprawie wizy wjazdowej albo dokumentu pobytu) pozostają nierozpatrzone w dniu zakończenia okresu przejściowego, są chronieni na tych samych zasadach jak na mocy unijnych przepisów dotyczących swobodnego przemieszczania się.

Ich wnioski należy rozpatrywać zgodnie z procedurą określoną w art. 3 ust. 2 dyrektywy 2004/38/WE. Pozytywna decyzja w sprawie wniosku oznacza, że osoby takie należy uznać za objęte art. 10 ust. 2 Umowy.

1.2.3.7. Art. 10 ust. 4: Partnerzy pozostający w stałym związku

Partnerzy, którzy pozostają w stałym związku z podmiotem prawa (osoby objęte art. 3 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2004/38/WE), ale zamieszkiwali poza państwem przyjmującym w dniu zakończenia okresu przejściowego, są beneficjentami Umowy.

Kategoria ta obejmuje wszelkie inne długotrwałe „stałe” związki, zarówno par mieszanych, jak i par tej samej płci. Wymóg stałości związku należy ocenić w świetle przyjętego w dyrektywie celu utrzymania szeroko pojętej jedności rodziny (zob. motyw 6 dyrektywy 2004/38/WE).

Osoby te musiałyby pozostawać w stałym związku w dniu zakończenia okresu przejściowego, jak również w chwili ubiegania się o pobyt w państwie przyjmującym na podstawie Umowy.

Postanowienie to obejmuje również osoby, które pozostawały w stałym związku w dniu zakończenia okresu przejściowego i są w związku małżeńskim z podmiotem prawa w chwili ubiegania się o pobyt w państwie przyjmującym na podstawie Umowy.

Ich wnioski należy rozpatrywać zgodnie z procedurą określoną w art. 3 ust. 2 dyrektywy 2004/38/WE. Pozytywna decyzja w sprawie wniosku oznacza, że osoby takie należy uznać za osoby objęte art. 10 ust. 2.

1.2.4. Art. 10 ust. 5: Ocena przez państwo przyjmujące

Państwo przyjmujące powinno dokonać szczegółowej oceny osobistych okoliczności przy rozpatrywaniu wniosku o wjazd lub pobyt członka rodziny objętego art. 10 ust. 3 i 4 Umowy zgodnie ze swoim ustawodawstwem krajowym. Należy w pełni uzasadnić każdą decyzję odmowną w sprawie takiego wniosku.

1.3. Art. 11 – Ciągłość pobytu

Art. 11 zapewnia, aby osoby czasowo nieobecne na terytorium państwa przyjmującego w chwili zakończenia okresu przejściowego były nadal uznawane za przebywające legalnie i w konsekwencji chronione na mocy Umowy, pod warunkiem że utrzymana została „ciągłość pobytu”. Jest to zgodne z art. 9 i 10 Umowy, które odnoszą się do „prawa pobytu w państwie przyjmującym”, a nie do „obecności w państwie przyjmującym”.

Konkretnie oznacza to, że osoba, która posiada już prawo stałego pobytu, utraci je w przypadku nieobecności przez okres przekraczający pięć lat (art. 11 akapit drugi odsyłający do zasady pięcioletniej nieobecności w art. 15 ust. 3 Umowy). Dozwolona nieobecność osób, których okres pobytu jest krótszy niż pięć lat, wynosi maksymalnie 6 miesięcy w roku (art. 11 akapit pierwszy odsyłający do przepisów dotyczących ciągłości pobytu w art. 15 ust. 2 Umowy, które odpowiadają art. 16 ust. 3 dyrektywy 2004/38/WE).

Zob. bardziej szczegółowe postanowienia dotyczące warunków ciągłości pobytu w art. 15 ust. 2 i 3 Umowy.

Przykładowo obywatele Unii, którzy nabyli prawo stałego pobytu w państwie przyjmującym zgodnie z dyrektywą 2004/38/WE i opuścili to państwo na cztery lata przed zakończeniem okresu przejściowego, powinni być traktowani jako osoby „korzystające z prawa pobytu zgodnie z prawem Unii” (nawet jeżeli nie przysługuje im już prawo stałego pobytu na podstawie dyrektywy 2004/38/WE) w dniu zakończenia okresu przejściowego, ponieważ okres ich nieobecności nie przekroczył pięciu kolejnych lat. Kwalifikują się oni do uzyskania nowego statusu stałego pobytu w państwie przyjmującym, pod warunkiem że złożą odpowiedni wniosek w terminie określonym w art. 18 ust. 1 lit. b) akapit pierwszy Umowy.

1.3.1. Poprzednie okresy pobytu

Wcześniejsze okresy legalnego pobytu w państwie przyjmującym, po których nastąpiła nieobecność dłuższa niż dozwolona, nie są brane pod uwagę.

Przykładowo obywatel Unii, który mieszkał w Zjednoczonym Królestwie w latach 1990–2010, po czym opuścił to państwo, nie jest uznawany za zamieszkującego w Zjednoczonym Królestwie do celów Umowy. Ponieważ opuścił on dobrowolnie Zjednoczone Królestwo i zamieszkiwał od tego czasu poza jego terytorium, nie posiada prawa pobytu na podstawie Umowy.

1.3.2. Poprzednie okresy pobytu, po których następuje dłuższa nieobecność, a następnie powrót do państwa przyjmującego przed zakończeniem okresu przejściowego

W przypadku osoby, która przed zakończeniem okresu przejściowego powróciła do państwa przyjmującego po wcześniejszej nieobecności trwającej dłużej niż pięć lat, okresy legalnego pobytu są liczone od nowa, począwszy od chwili powrotu do państwa przyjmującego przed zakończeniem okresu przejściowego.

1.4. Art. 12 – Niedyskryminacja

Art. 12 Umowy odpowiada w pełni art. 18 TFUE i zapewnia zakaz dyskryminacji ze względu na przynależność państwową:

- a) w zakresie zastosowania części drugiej Umowy, ale bez uszczerbku dla postanowień szczególnych zawartych w części drugiej (takich jak art. 23 ust. 2); oraz

b) wobec beneficjentów Umowy.

Ten zakaz dyskryminacji obejmuje na przykład prawo studentów do takich samych opłat za naukę, jakie obowiązują obywateli państwa przyjmującego.

2. TYTUŁ II – PRAWA I OBOWIĄZKI

ROZDZIAŁ 1 – PRAWA ZWIĄZANE Z POBYTEM, DOKUMENTY POBYTU

2.1. **Art. 13 – Prawo pobytu**

2.1.1. *Zakres*

W art. 13 ust. 1–3 określono główne warunki materialne stanowiące podstawę prawa pobytu w państwie przyjmującym dla obywateli Unii, obywateli Zjednoczonego Królestwa i członków ich rodzin, niezależnie od ich obywatelstwa.

Warunki, od których zależy nabycie prawa pobytu, są zasadniczo takie same jak warunki dotyczące praw pobytu określone w przepisach Unii dotyczących swobodnego przemieszczania się.

Obywatele Unii, obywatele Zjednoczonego Królestwa i członkowie ich rodzin, niezależnie od ich obywatelstwa, którzy nabyli prawo stałego pobytu przed zakończeniem okresu przejściowego, nie powinni podlegać wymogom dotyczącym pobytu stosującym się przed nabyciem prawa stałego pobytu, takim jak wymogi określone w art. 7 dyrektywy 2004/38/WE.

Przy stosowaniu odpowiednich postanowień nie przysługuje swoboda uznania, chyba że na korzyść danej osoby (zob. również art. 38 Umowy).

2.2. **Art. 14 – Prawo do wjazdu i wjazdu**

2.2.1. *Art. 14 ust. 1: Wjazd i wjazd na podstawie ważnego krajowego dokumentu tożsamości lub paszportu*

Zgodnie z art. 4 ust. 1 i art. 5 ust. 1 dyrektywy 2004/38/WE wszyscy obywatele Unii mają prawo do opuszczenia jednego państwa członkowskiego i wjazdu do innego państwa członkowskiego, niezależnie od tego, czy posiadają obywatelstwo tych państw członkowskich lub w nich zamieszkują.

Prawo beneficjentów Umowy do okresów nieobecności, określone w art. 15 Umowy, oraz prawo do kontynuowania pracy jako pracownik przygraniczny, określone w art. 24 i 25 Umowy, wiążą się z prawem do opuszczenia państwa przyjmującego albo, odpowiednio, państwa miejsca pracy i prawem do powrotu.

Podobnie jak w przypadku dyrektywy 2004/38/WE, w myśl art. 14 ust. 1 Umowy do skorzystania z prawa wjazdu i wjazdu wymagane jest posiadanie ważnego paszportu lub dowodu tożsamości. Ustawodawca krajowy nie może uzależnić tych praw od żadnych innych warunków (np. od minimalnego okresu dalszej ważności dokumentu podróży). Jeżeli prawo do wjazdu lub wjazdu może zostać potwierdzone za pomocą różnych dokumentów podróży, wybór dokumentu należy do beneficjenta Umowy.

Jeżeli chodzi o stosowanie krajowych dokumentów tożsamości jako dokumentów podróży, art. 14 ust. 1 akapit drugi zezwala, aby po upływie pięciu lat od zakończenia okresu przejściowego państwa przyjmujące podjęły decyzję o akceptowaniu krajowych dokumentów tożsamości tylko wówczas, gdy dokumenty te zawierają elektroniczny nośnik danych, który spełnia odpowiednie normy Organizacji Międzynarodowego Lotnictwa Cywilnego dotyczące identyfikacji biometrycznej (określone w normach ICAO Doc 9303).

Decyzja ta powinna zostać należycie opublikowana z odpowiednim wyprzedzeniem, zgodnie z art. 37 Umowy, aby umożliwić beneficjentom Umowy złożenie wniosku o krajowy dokument tożsamości spełniający normy lub o ważny paszport.

2.2.2. *Art. 14 ust. 2: Posiadacze dokumentów wydanych na podstawie Umowy*

Obywatele Unii, obywatele Zjednoczonego Królestwa, członkowie ich rodzin i inne osoby zamieszkujące w państwie przyjmującym zgodnie z Umową będą miały prawo do przekraczania granic państwa przyjmującego na warunkach określonych w art. 14 ust. 1 Umowy po przedstawieniu dowodu, że są beneficjentami Umowy.

Posiadacze dokumentów wydanych na podstawie art. 18 i 26 Umowy będą zatem zwolnieni z wizy wjazdowej, wizy wjazdowej lub równoważnych formalności (w rozumieniu art. 4 ust. 2 oraz art. 5 ust. 1 akapit drugi dyrektywy 2004/38/WE; np. elektronicznego zezwolenia na podróż).

2.2.3. Art. 14 ust. 3: Wizy wjazdowe i opłaty za wnioski o przyznanie prawa pobytu składane za granicą

Art. 14 ust. 3 Umowy powiela ułatwienia w zakresie wiz wjazdowych, które dyrektywa 2004/38/WE przyznaje członkom rodzin migrujących obywateli UE w uznaniu faktu, iż prawo obywateli Unii do swobodnego przemieszczania się i pobytu powinno być zapewniane również członkom ich rodzin, niezależnie od ich obywatelstwa, aby korzystanie z tego prawa mogło opierać się na obiektywnych warunkach wolności i godności (zob. motyw 5 dyrektywy 2004/38/WE).

Chociaż krótkoterminowe wizy wjazdowe objęte art. 14 ust. 3 powinny być wydawane nieodpłatnie, to Umowa nie umożliwia państwu przyjmującemu oferowania członkom rodziny dodatkowej opcji złożenia wniosku o nowy status pobytu na podstawie art. 18 za granicą. W takim przypadku wybór między wizą wjazdową a dokumentem pobytu należy do beneficjenta Umowy. Taki wniosek może wówczas podlegać opłacie, jaka jest należna za wydanie dokumentów pobytu poświadczających status pobytu.

2.3. Art. 15 – Prawo stałego pobytu

2.3.1. Art. 15 ust. 1: Kwalifikowalność

Art. 15 Umowy odpowiada art. 16 dyrektywy 2004/38/WE dotyczącym kwalifikowalności do uzyskania prawa stałego pobytu.

Osoby, które nie kwalifikują się do nabycia prawa stałego pobytu na podstawie dyrektywy 2004/38/WE, nie kwalifikują się również do nabycia statusu stałego pobytu na podstawie Umowy. Konsekwencje powyższego są następujące:

- a) pobyt, który jest zgodny z unijnymi przepisami dotyczącymi swobodnego przemieszczania się, ale nie jest zgodny z warunkami określonymi w dyrektywie 2004/38/WE (uwaga: art. 13 Umowy odsyła do dyrektywy 2004/38/WE), nie jest uwzględniany do celów prawa stałego pobytu (sprawa C-529/11 Alarape i Tijani);
- b) posiadanie ważnego dokumentu pobytu nie zapewnia uznania pobytu za legalny do celów nabycia prawa stałego pobytu (sprawa C-325/09 Dias);
- c) okres odbywania kary pozbawienia wolności przed nabyciem prawa stałego pobytu przerywa ciągłość pobytu i wymagany jest nowy nieprzerwany okres pięciu lat pobytu (sprawa C-378/12 Onuekwere).

Analogicznie, osoby, które kwalifikują się do nabycia prawa stałego pobytu na podstawie dyrektywy 2004/38/WE, kwalifikują się również do nabycia statusu stałego pobytu na podstawie Umowy. Konsekwencje powyższego są następujące:

- a) legalny pobyt oznacza pobyt zgodny z warunkami określonymi w dyrektywie 2004/38/WE (sprawy połączone C-424 i 425/10 Ziółkowski i Szeja) i wcześniej obowiązujących dyrektywach (sprawa C-162/09 Lassal);
- b) kwalifikujący się okres pobytu nie musi bezpośrednio poprzedzać dnia złożenia wniosku o prawo stałego pobytu (sprawa C-162/09 Lassal);
- c) w pewnych okolicznościach można zaliczyć okres pobytu wnioskodawcy przed przystąpieniem jego państwa pochodzenia do UE (sprawy połączone C-424 i 425/10 Ziółkowski i Szeja).

Zawarte w art. 15 ust. 1 i art. 16 Umowy odniesienie do okresów pracy zgodnie z unijnymi przepisami dotyczącymi swobodnego przemieszczania się dotyczy okresów zatrudnienia w rozumieniu art. 17 dyrektywy 2004/38/WE.

2.3.2. Art. 15 ust. 2: Pobyt krótszy niż pięć lat

Jeśli chodzi o ciągłość pobytu innego niż stały, art. 15 ust. 2 Umowy stanowi, że ciągłość pobytu określa się zgodnie z art. 16 ust. 3 i art. 21 dyrektywy 2004/38/WE.

Chociaż przepisy art. 16 ust. 3 dyrektywy 2004/38/WE służą z założenia do weryfikacji ciągłości legalnego pobytu do celów nabycia prawa stałego pobytu, to takie same zasady mają ogólne zastosowanie do pobytu na podstawie Umowy – pewne okresy nieobecności beneficjentów Umowy nie naruszają ciągłości ich pobytu w państwie przyjmującym.

Oznacza to, że ciągłości pobytu nie naruszają następujące przejściowe okresy nieobecności:

- 1) okresy nieobecności (uwaga: liczba mnoga) nieprzekraczające ogółem sześciu miesięcy w roku;
- 2) dłuższe okresy nieobecności (uwaga: liczba mnoga) z powodu obowiązkowej służby wojskowej (brak ograniczeń czasowych); lub

- 3) okres nieobecności (uwaga: liczba pojedyncza) obejmujący dwanaście kolejnych miesięcy z ważnych powodów, na przykład (uwaga: wykaz nie jest wyczerpujący):
- a. ciąży i porodu;
 - b. poważnej choroby;
 - c. studiów, kształcenia zawodowego; lub
 - d. oddelegowania za granicę.

Przykładowo obywatele Unii, którzy przybyli do państwa przyjmującego cztery lata przed zakończeniem okresu przejściowego, pracowali w tym państwie, a następnie, osiem miesięcy przed zakończeniem okresu przejściowego, zostali oddelegowani przez pracodawcę za granicę (pkt 3 lit. d) powyżej), w dniu zakończenia okresu przejściowego nadal zachowują do celów Umowy prawo pobytu na mocy prawa Unii dotyczącego swobodnego przemieszczania się obywateli Unii i kwalifikują się do uzyskania nowego statusu pobytu w państwie przyjmującym, pod warunkiem że powrócą do państwa przyjmującego, zanim okres ich nieobecności przekroczy dwanaście kolejnych miesięcy.

Oznacza to również, że ciągłość pobytu zostaje przerwana w wyniku wykonanej zgodnie z prawem decyzji o wydaleniu danej osoby (innymi słowy, decyzja o wydaleniu należyście wykonana wobec danej osoby powoduje cofnięcie jej prawa pobytu).

Okres odbywania kary pozbawienia wolności przed nabyciem prawa stałego pobytu przerywa ciągłość pobytu i wymagany jest nowy okres pięciu lat nieprzerwanego legalnego pobytu (sprawa C-378/12 Onuekwere).

2.3.3. Art. 15 ust. 3: Pobyt dłuższy niż pięć lat

Art. 15 ust. 3 Umowy stanowi, że utrata prawa stałego pobytu może nastąpić jedynie w wyniku nieobecności w państwie przyjmującym przez okres przekraczający pięć kolejnych lat (zob. wytyczne dotyczące art. 11 w odniesieniu do beneficjentów, którzy są nieobecni w państwie przyjmującym w chwili zakończenia okresu przejściowego).

Utrata prawa stałego pobytu wynikającego z Umowy może również nastąpić wskutek decyzji o wydaleniu wydanej zgodnie z prawem na podstawie art. 20 Umowy. Okres odbywania kary pozbawienia wolności po nabyciu prawa stałego pobytu nie ma wpływu na prawo stałego pobytu (sprawa C-145/09 Tsakouridis).

Prawo stałego pobytu nabyte przed zakończeniem okresu przejściowego, o którym to prawie mowa w art. 11 Umowy, należy rozumieć jako prawo stałego pobytu na mocy prawa Unii (art. 16 ust. 1 lub 2 dyrektywy 2004/38/WE), które rozstrzyga o tym, czy dana osoba kwalifikuje się jako beneficjent Umowy (nie należy traktować tego odniesienia jako odniesienia do prawa stałego pobytu nabytego na podstawie Umowy).

Aby uwzględnić szczególnie kontekst Umowy (która nie przewiduje prostej możliwości ponownego skorzystania z prawa do swobodnego przemieszczania się i pobytu przez osobę, która utraciła prawo stałego pobytu), art. 11 Umowy stanowi, że maksymalny okres nieobecności może wynieść pięć kolejnych lat, a zatem dłużej niż okres dwóch lat, po którym następuje utrata prawa stałego pobytu na podstawie przepisów dyrektywy 2004/38/WE (art. 16 ust. 4 dyrektywy 2004/38/WE). Wydłużenie okresu nieobecności z dwóch do pięciu lat (w porównaniu z przepisami dyrektywy 2004/38/WE) pozwala zainteresowanym osobom zachować prawo stałego pobytu na podstawie Umowy, gdy powracają do państwa przyjmującego po okresie nieobecności nieprzekraczającym pięciu kolejnych lat.

Przykładowo obywatele Unii, którzy nabyli prawo stałego pobytu w państwie przyjmującym na warunkach określonych w Umowie przed zakończeniem okresu przejściowego i którzy opuszczą państwo przyjmujące sześć lat po zakończeniu okresu przejściowego na okres czterech lat (np. w związku z oddelegowaniem za granicę), mogą nadal powrócić do państwa przyjmującego i zachować tam prawo stałego pobytu oraz wszystkie związane z nim prawa wynikające z Umowy.

2.4. Art. 16 – Łączenie okresów

Art. 16 Umowy uzupełnia art. 15 i dotyczy sytuacji, w której beneficjenci Umowy nie nabyli jeszcze prawa stałego pobytu przed zakończeniem okresu przejściowego. Okres legalnego pobytu zgodnie z unijnymi przepisami dotyczącymi swobodnego przemieszczania się, przypadający na czas przed zakończeniem okresu przejściowego, wlicza się do wymaganego 5-letniego okresu uprawniającego daną osobę do nabycia prawa stałego pobytu. Art. 16 przyznaje takim beneficjentom prawo do nabycia statusu stałego pobytu w późniejszym terminie (po zgromadzeniu wystarczającego okresu legalnego pobytu).

2.5. Art. 17 – Status i zmiany statusu

2.5.1. Art. 17 ust. 1: Zmiana statusu

Pierwsza część art. 17 ust. 1 stanowi, że obywatele Unii i obywatele Zjednoczonego Królestwa, którzy mają prawo pobytu w państwie przyjmującym zgodnie z art. 13 ust. 1 Umowy, mogą zmienić swój status i pozostać beneficjentami Umowy.

Zmiana statusu tych obywateli (tzn. sytuacja, gdy podstawą ich prawa pobytu staje się inny przepis unijny dotyczący swobodnego przemieszczania się obywateli Unii) nie ma wpływu na ich prawo pobytu (stałego lub innego niż stały) na podstawie Umowy, o ile ich pobyt jest zgodny z warunkami określonymi w art. 13 ust. 1 Umowy (oraz – poprzez odesłanie w tym postanowieniu – w prawie Unii dotyczącym swobodnego przemieszczania się obywateli Unii). Możliwe jest również posiadanie wielu statusów (np. student będący jednocześnie pracownikiem).

Zmiana statusu nie wiąże się z żadnymi konsekwencjami (takimi jak wydanie nowego dokumentu pobytu) i nie musi być zgłaszana organom krajowym.

Wykaz „statusów” w art. 17 ust. 1 (student, pracownik, osoba pracująca na własny rachunek i osoba bierna zawodowo) ma charakter przykładowy, a nie wyczerpujący.

Chociaż art. 17 ust. 1 stosuje się również do beneficjentów Umowy, którzy nabyli status stałego pobytu na podstawie Umowy, jest mało prawdopodobne, aby postanowienie to było faktycznie przydatne takim osobom do skutecznej ochrony, ponieważ ich status pobytu przestał być – i nie może stać się ponownie – warunkowy (zob. różnica między pobytem na podstawie art. 7 dyrektywy 2004/38/WE a stałym pobytem na podstawie art. 16 lub 17 dyrektywy 2004/38/WE).

2.5.1.1. Szczególna sytuacja członków rodziny

Członkowie rodziny, którzy mają prawo pobytu w państwie przyjmującym zgodnie z art. 13 ust. 2 lub 3 Umowy, mogą również zmienić swój status i pozostać beneficjentami Umowy.

Art. 17 ust. 1 zdanie drugie stanowi jednak wyraźnie, że nie mogą one stać się podmiotami prawa (tzn. osobami, o których mowa w art. 10 ust. 1 lit. a)–d) Umowy). W praktyce oznacza to, że Umowa nie przyznaje im samodzielnego prawa do tego, aby dołączyli do nich członkowie rodziny.

Ograniczenie to ma zastosowanie jedynie w odniesieniu do osób, których status pobytu na podstawie Umowy wynika wyłącznie z faktu bycia członkiem rodziny podmiotu prawa. Obywatele Unii i obywatele Zjednoczonego Królestwa, którzy zamieszkują w państwie przyjmującym w dniu zakończenia okresu przejściowego, zarówno w charakterze członków rodziny, jak i – jednocześnie – w charakterze podmiotów prawa (na przykład posiadający austriackie obywatelstwo 20-letni syn pracownika z Austrii, który pracuje również w Zjednoczonym Królestwie) nie są objęci drugą częścią art. 17 ust. 1 i w związku z tym korzystają ze wszystkich praw przysługujących podmiotom prawa.

2.5.2. Art. 17 ust. 2: Dziecko, które przestało pozostawać na utrzymaniu

Analogicznie jak w przypadku prawa Unii dotyczącego swobodnego przemieszczania się obywateli Unii, członkowie rodziny beneficjenta Umowy, których status pobytu wynika z faktu pozostawania na utrzymaniu podmiotu prawa, nie przestają być objęci Umową, gdy przestaną pozostawać na jego utrzymaniu, np. gdy skorzystają z praw przysługujących im na mocy art. 22 i podejmą pracę lub zaczną wykonywać pracę na własny rachunek w państwie przyjmującym.

Art. 17 ust. 2 stanowi, że tacy członkowie rodziny zachowują te same prawa nawet wówczas, gdy przestają być osobami pozostającymi na utrzymaniu, niezależnie od tego, w jaki sposób tracą ten status.

Tak samo członkowie rodzin beneficjenta Umowy, których status pobytu wynika z faktu, że nie ukończyli jeszcze 21. roku życia, pozostają objęci Umową, gdy ukończą 21. rok życia.

2.6. Art. 18 – Wydawanie dokumentów pobytu

W ramach odstępstwa od podstawowych zasad unijnych przepisów dotyczących swobodnego przemieszczania się art. 18 zobowiązuje państwo przyjmujące do dokonania wyboru pomiędzy konstytutywnym systemem pobytu (art. 18 ust. 1) albo deklaratoryjnym systemem pobytu (art. 18 ust. 4).

W ramach deklaratoryjnego systemu pobytu (zgodnego z dyrektywą 2004/38/WE) beneficjenci nabywają status pobytu bezpośrednio, z mocy prawa, i nie jest on uzależniony od dopełnienia przez nich jakichkolwiek procedur administracyjnych. Innymi słowy, „źródłem” statusu pobytu i wynikających z niego uprawnień jest fakt spełnienia warunków, które są powiązane z prawem pobytu na mocy prawa unijnego: posiadanie tego statusu nie jest uzależnione od decyzji organów krajowych, chociaż może istnieć obowiązek złożenia wniosku o dokument pobytu poświadczający status.

W ramach konstytutywnego systemu pobytu beneficjenci uzyskują status pobytu jedynie wówczas, gdy złożą wniosek o nadanie statusu pobytu i wniosek ten zostanie rozpatrzony pozytywnie. Innymi słowy, „źródłem” statusu pobytu i wynikających z niego uprawnień jest decyzja władz krajowych nadająca ten status.

2.6.1. Art. 18 ust. 1 akapit pierwszy: Status konstytutywny

Art. 18 ust. 1 stanowi, że państwo przyjmujące ma możliwość wprowadzenia konstytutywnego systemu pobytu.

Zgodnie z ostatnim akapitem formuły wprowadzającej w art. 18 ust. 1 osoba składająca wniosek musi spełnić warunki określone w części drugiej tytuł II Umowy, aby otrzymać nowy status pobytu.

2.6.1.1. Dokument pobytu

Jeżeli wnioskodawca spełnia warunki określone w tytule II, art. 18 ust. 1 nakłada na państwo przyjmujące obowiązek wydania dokumentu pobytu poświadczającego nowy status pobytu. W postanowieniach tych nie określono formatu dokumentu pobytu, ale art. 18 ust. 1 lit. q) wymaga, aby dokument pobytu zawierał oświadczenie, że został wydany zgodnie z Umową (w celu zidentyfikowania jego posiadacza jako beneficjenta Umowy).

2.6.1.2. Forma elektroniczna albo papierowa

Art. 18 ust. 1 umożliwia państwu przyjmującemu wydanie dokumentu pobytu w formie elektronicznej. Oznacza to zasadniczo, że status pobytu jest rejestrowany przede wszystkim w bazie danych prowadzonej przez organy krajowe i że beneficjenci Umowy otrzymują możliwość dostępu do swojego statusu, sprawdzenia go oraz przekazania informacji o nim zainteresowanym stronom.

2.6.2. Art. 18 ust. 1 lit. a): Cel wniosku

Właściwe organy powinny podjąć decyzję, czy wnioskodawca jest uprawniony do uzyskania nowego statusu pobytu na podstawie art. 18 ust. 1 po dokonaniu oceny, czy spełnione są warunki określone w art. 18 ust. 1.

2.6.3. Art. 18 ust. 1 lit. b): Terminy składania wniosków i zaświadczenie o złożeniu wniosku

2.6.3.1. Terminy

Wnioski o przyznanie nowego statusu pobytu na podstawie art. 18 ust. 1 należy składać najpóźniej **w terminie określonym przez państwo przyjmujące, który nie może być krótszy niż sześć miesięcy od dnia zakończenia okresu przejściowego**, chyba że zastosowanie ma art. 18 ust. 1 lit. c) (zob. poniżej). Termin ten będzie musiał obowiązywać wszystkich beneficjentów Umowy zamieszkujących legalnie w państwie przyjmującym w dniu zakończenia okresu przejściowego, w tym osoby, które będą wówczas czasowo nieobecne zgodnie z art. 15 ust. 2 i 3 Umowy.

Członkowie rodziny i partnerzy pozostający w stałym związku, którzy chcą dołączyć do obywatela Unii lub obywatela Zjednoczonego Królestwa będącego beneficjentem Umowy po zakończeniu okresu przejściowego, powinni złożyć wniosek o nowy status pobytu **w terminie trzech miesięcy od ich przybycia albo w terminie sześciu miesięcy od dnia zakończenia okresu przejściowego, w zależności od tego, która z tych dat jest późniejsza**.

2.6.3.2. Zaświadczenie o złożeniu wniosku

Zaświadczenie o złożeniu wniosku powinno zostać wydane niezwłocznie po otrzymaniu wniosku przez właściwy organ. Należy odróżnić to zaświadczenie od nowego dokumentu pobytu, a Umowa nakłada na organy krajowe obowiązek pomocy wnioskodawcy wypełniającemu wniosek w celu otrzymania przez niego zaświadczenia o złożeniu wniosku.

Po złożeniu wniosku w terminach określonych w art. 18 ust. 1 lit. b) (ostatni akapit formuły wprowadzającej w art. 18 ust. 1) właściwy organ powinien podjąć następujące działania:

- 1) wydać niezwłocznie zaświadczenie o złożeniu wniosku (art. 18 ust. 1 lit. b) akapit ostatni);
- 2) sprawdzić kompletność wniosku. W przypadku niekompletnego wniosku (np. gdy nie potwierdzono tożsamości lub nie uiszczono opłaty za złożenie wniosku, o ile jest ona wymagana) właściwy organ pomaga wnioskodawcy zapobiec błędom lub brakom w jego wniosku (art. 18 ust. 1 lit. o)), zanim podejmie decyzję o odmownym rozpatrzeniu złożonego wniosku;
- 3) jeżeli wniosek jest kompletny, właściwy organ sprawdza, czy wnioskodawca jest uprawniony do uzyskania praw pobytu określonych w tytule II;
- 4) jeżeli wniosek jest zasadny, właściwy organ wydaje nowy dokument pobytu (art. 18 ust. 1 lit. b)).

Od decyzji odmownej w sprawie wniosku przysługuje środek odwoławczy przed sądem, a w stosownych przypadkach przed organem administracyjnym zgodnie z art. 18 ust. 1 lit. r).

Zgodnie z art. 18 ust. 3 uznaje się, że do chwili podjęcia przez właściwy organ ostatecznej decyzji wnioskodawca korzysta z prawa pobytu na podstawie Umowy.

2.6.3.3. Zaświadczenie o złożeniu wniosku

Wydanie zaświadczenia o złożeniu wniosku potwierdza, iż:

- a) wniosek został skutecznie złożony;
- b) wnioskodawca wywiązał się z obowiązku złożenia wniosku o nowy status pobytu;
- c) uznaje się, że wnioskodawca posiada wszystkie prawa wynikające z Umowy do momentu podjęcia ostatecznej decyzji w sprawie wniosku (art. 18 ust. 3).

Art. 18 ust. 1 lit. b) nie harmonizuje formy zaświadczenia o złożeniu wniosku, lecz jedynie wymaga, aby zostało ono wydane (zaświadczenie może mieć również formę elektroniczną).

2.6.3.4. Wnioski składane za granicą

Wnioski o nowy status pobytu mogą być składane również za granicą, na przykład przez osoby czasowo nieobecne na terytorium państwa przyjmującego, ale uznawane za legalnie zamieszkujące w tym państwie (zob. wytyczne do art. 15 ust. 2 i 3 Umowy).

Możliwość złożenia wniosku za granicą mają również członkowie rodziny, którzy nie zamieszkują jeszcze w państwie przyjmującym (zob. wytyczne do art. 10 ust. 1 lit. e) pkt (ii) oraz (iii), a także art. 10 ust. 1, 3 i 4 Umowy).

2.6.4. Art. 18 ust. 1 lit. c): Problemy techniczne i powiadomienie o nich

Art. 18 ust. 1 lit. c) dotyczy sytuacji, w której złożenie wniosku o nowy status pobytu jest niemożliwe ze względu na problemy techniczne występujące w systemie składania wniosków państwa przyjmującego.

W takim przypadku jeżeli problemy techniczne występują w Zjednoczonym Królestwie, władze tego państwa powinny powiadomić Unię zgodnie z mającymi zastosowanie przepisami. Jeżeli problemy techniczne występują w państwie członkowskim UE, Unia (jako strona Umowy) powiadamia Zjednoczone Królestwo zgodnie z mającymi zastosowanie przepisami. Po wystosowaniu powiadomienia, o którym mowa w niniejszym ustępie, termin złożenia wniosku o nowy status pobytu przedłuża się automatycznie o jeden rok.

Państwo przyjmujące, które wystosowuje takie powiadomienie, ma obowiązek je opublikować. Państwo przyjmujące jest również zobowiązane do udostępnienia zainteresowanym osobom w odpowiednim czasie właściwych informacji publicznych, ponieważ ma to wpływ na sytuację prawną tych osób w państwie przyjmującym.

Skutki art. 18 ust. 1 lit. c) nie zachodzą, o ile nie dokonano powiadomienia, nawet w przypadku wystąpienia problemu technicznego.

W tym kontekście szczególne znaczenie ma art. 5 Umowy dotyczący dobrej wiary, np. przy ocenie, czy problemy techniczne są na tyle poważne, że należy uruchomić procedurę powiadomienia, czy też są wyłącznie czasowe (na przykład rozproszony atak typu „odmowa usługi” (DDoS) na serwery wykorzystywane do składania wniosków online, strajk służby cywilnej itp.). W przypadku wyłącznie przejściowych problemów właściwszym rozwiązaniem może być przedłużenie terminu składania wniosków na mocy prawa krajowego lub zapewnienie zainteresowanych osób, że ich wnioski złożone po terminie zostaną przyjęte na podstawie art. 18 ust. 1 lit. d).

2.6.5. Art. 18 ust. 1 lit. d): Niezachowanie terminu złożenia wniosku

Niezłożenie wniosku o nowy status pobytu w terminie może mieć poważne konsekwencje do celów konstytucyjnego systemu pobytu wprowadzonego na podstawie art. 18 ust. 1. Niedopełnienie tego obowiązku może uniemożliwić uzyskanie nowego statusu pobytu, mimo faktu, że wnioskodawca byłby do niego uprawniony w przeciwnym wypadku.

Art. 18 ust. 1 lit. d) zakazuje właściwym organom automatycznego odrzucania wniosków złożonych po upływie terminu i nakazuje im rozpatrzenie takich wniosków, jeżeli istnieją „uzasadnione powody” niezachowania terminu. Takie wnioski powinny być rozpatrywane zgodnie z pozostałymi postanowieniami art. 18 ust. 1.

Podejmując decyzję w sprawie dopuszczenia wniosku, który został złożony (lub zostanie złożony) po upływie terminu, właściwe organy oceniają wszystkie okoliczności i powody niezachowania terminu.

Test „uzasadnionych powodów” chroni przed poważnymi konsekwencjami niezłożenia wniosku w terminie, zapewniając proporcjonalne traktowanie wniosków złożonych po terminie.

2.6.6. Art. 18 ust. 1 lit. g): *Opłaty za wydanie dokumentu pobytu*

Pobieranie opłat za wydanie dokumentu pobytu jest możliwe zgodnie z art. 25 ust. 2 dyrektywy 2004/38/WE.

Oznacza to, że opłaty te nie mogą przekraczać wysokości opłat pobieranych od obywateli państwa przyjmującego za wydanie podobnych dokumentów.

2.6.7. Art. 18 ust. 1 lit. h): *Posiadanie dokumentu stałego pobytu*

Art. 18 ust. 1 lit. h) ma zastosowanie tylko w przypadku, gdy wnioskodawca posiada ważny dokument stałego pobytu, nie zaś w przypadku, gdy ma status stałego pobytu, ale nie posiada żadnego dokumentu świadczącego o tym statusie. Osoby posiadające status stałego pobytu, ale nieposiadające dokumentu stałego pobytu będą musiały złożyć swoje wnioski w drodze standardowej procedury na podstawie art. 18 ust. 1.

Pojęcie „dokument stałego pobytu” obejmuje dokumenty wydane na podstawie dyrektywy 2004/38/WE oraz wszelkie podobne krajowe dokumenty imigracyjne, takie jak zezwolenie na pobyt stały wydawane przez Zjednoczone Królestwo (ang. *UK Indefinite Leave to Remain*).

2.6.8. Art. 18 ust. 1 lit. i): *Krajowe dokumenty tożsamości*

W celu potwierdzenia swojego obywatelstwa i tożsamości obywatele Unii i obywatele Zjednoczonego Królestwa mogą posługiwać się swoimi ważnymi krajowymi dowodami tożsamości, nawet jeśli takie dowody tożsamości przestały być akceptowane jako dokumenty podróży na podstawie art. 14 ust. 1 Umowy.

Podobnie jak dyrektywa 2004/38/WE, art. 18 ust. 1 lit. i) wymaga jedynie, aby dokument podróży był ważny. Ustawodawca krajowy nie może uzależnić tych praw od żadnych innych warunków (np. od minimalnego okresu dalszej ważności dokumentu podróży).

2.6.9. Art. 18 ust. 1 lit. j): *Dokumenty potwierdzające w postaci kopii*

Art. 18 ust. 1 lit. j) pozwala organom krajowym – w obiektywnie uzasadnionych przypadkach – wymagać przedstawienia oryginałów niektórych dokumentów potwierdzających, gdy istnieją „uzasadnione wątpliwości co do autentyczności tych dokumentów”.

2.6.10. Art. 18 ust. 1 lit. k)–m): *Wykaz dokumentów potwierdzających*

Art. 8 ust. 3 i 5 oraz art. 10 ust. 2 dyrektywy 2004/38/WE zawierają wyczerpujący wykaz dokumentów potwierdzających (zob. również motyw 14 dyrektywy 2004/38/WE), których przyjmujące państwo członkowskie może wymagać od obywateli Unii i członków ich rodzin przy składaniu wniosków o zaświadczenie o rejestracji wydawane na podstawie art. 8 ust. 2 dyrektywy 2004/38/WE lub karty pobytowej wydawanej na podstawie art. 10 ust. 1 dyrektywy 2004/38/WE.

Dyrektywa 2004/38/WE nie określa jednak takiego wyczerpującego wykazu dokumentów potwierdzających w odniesieniu do wszystkich możliwych sytuacji (takich jak dokumenty pobytu wydawane pracownikom zachowującym status pracownika lub członkom rodziny zachowującym prawo pobytu na podstawie art. 12 lub 13 dyrektywy 2004/38/WE) lub w odniesieniu do innych dokumentów pobytu wydawanych na podstawie dyrektywy 2004/38/WE (dokument poświadczający stały pobyt wydawany na podstawie art. 19 ust. 1 dyrektywy 2004/38/WE lub karta stałego pobytu wydawana na podstawie art. 20 dyrektywy 2004/38/WE).

Art. 18 ust. 1 lit. k)–n) Umowy powiela przepisy dyrektywy 2004/38/WE dotyczące podejścia do dokumentów potwierdzających. Gdy dyrektywa 2004/38/WE zawiera wyczerpujący wykaz dokumentów potwierdzających, taki wykaz znajduje się również w Umowie.

Art. 18 **ust. 1 lit. k)** Umowy stosuje się do podmiotów prawa zamieszkałych w państwie przyjmującym w dniu zakończenia okresu przejściowego. Opiera się on na art. 8 ust. 3 dyrektywy 2004/38/WE.

Na potrzeby art. 18 ust. 1 lit. k) ppkt (iii) Umowy pojęcie „instytucja akredytowana lub finansowana przez państwo przyjmujące” odpowiada pojęciu „instytucji uznanej lub finansowanej przez przyjmujące państwo członkowskie” w art. 7 ust. 1 lit. c) tiret pierwsze dyrektywy 2004/38/WE.

Art. 18 **ust. 1 lit. l)** Umowy stosuje się do członków rodziny podmiotu prawa (w tym członków dalszej rodziny), którzy zamieszkiwali już w państwie przyjmującym w dniu zakończenia okresu przejściowego. Opiera się on na art. 8 ust. 5 i art. 10 ust. 2 dyrektywy 2004/38/WE i uwzględnia fakt, że członkowie rodziny, których dotyczą te postanowienia, zamieszkują już w państwie przyjmującym i nie wjeżdżają na jego terytorium z zagranicy.

Art. 18 **ust. 1 lit. m)** Umowy stosuje się do członków rodziny podmiotu prawa, którzy nie zamieszkiwali w państwie przyjmującym w dniu zakończenia okresu przejściowego. Podstawą są art. 8 ust. 5 i art. 10 ust. 2 dyrektywy 2004/38/WE.

Art. 18 **ust. 1 lit. n)** Umowy obejmuje zbiorczo wszystkie pozostałe przypadki, które nie wchodzą w zakres stosowania ust. 1 lit. k)–m). Opiera się on na zasadzie ustanowionej w dyrektywie 2004/38/WE, zgodnie z którą należy unikać praktyk administracyjnych stanowiących nieuzasadnioną przeszkodę dla korzystania z prawa pobytu. Od beneficjentów tego postanowienia nie można wymagać przedłożenia żadnych innych dokumentów niż tylko dowody wykazujące, że spełniają warunki, w tym dowody potwierdzające zamieszkanie.

Na przykład: w przypadku dzieci dwóch podmiotów prawa urodzonych po zakończeniu okresu przejściowego konieczne jest jedynie wykazanie, że są one dziećmi podmiotów prawa. W związku z tym dzieci te będą musiały dołączyć do swoich wniosków następujące dokumenty:

- ważny paszport (lub dowód tożsamości, jeżeli są obywatelami UE) w celu potwierdzenia ich tożsamości,
- dowód więzi rodzinnej z rodzicami (np. akt urodzenia) w celu potwierdzenia więzi rodzinnych z osobami będącymi „źródłem” ich praw,
- dowód, że ich rodzice są podmiotami prawa (np. dokumenty pobytu wydane na podstawie Umowy) w celu potwierdzenia, że „źródłem” ich praw są dwa podmioty prawa,; oraz
- [jeżeli ukończyły już 21. rok życia w dniu składania wniosku] dowód, że pozostają na utrzymaniu podmiotów prawa.

Wybór przedkładanych dokumentów potwierdzających należy do wnioskodawców – państwo przyjmujące nie może nałożyć obowiązku przedstawienia określonych dokumentów ani odrzucić wniosków, do których dołączono inne dokumenty.

2.6.11. Art. 18 ust. 1 lit. o): Pomoc dla wnioskodawców

Art. 18 ust. 1 lit. o) Umowy zapewnia, aby właściwe organy pomagały wnioskodawcom przygotować wniosek i wymagane dokumenty. Wnioskodawcy muszą otrzymać możliwość przedłożenia dodatkowych dowodów oraz skorygowania wszelkich niedociągnięć, błędów lub braków w ich wnioskach (np. gdy nie potwierdzono tożsamości lub nie uiszczono wymaganej opłaty za złożenie wniosku). Ten obowiązek pomocy stanowi ważne zabezpieczenie w ramach konstytucyjnego systemu pobytu, ponieważ wnioskodawcy nie będą uprawnieni do ponownego złożenia wniosku na podstawie Umowy po zakończeniu okresu przejściowego.

Stosując ust. 1 lit. o), państwo przyjmujące powinno zwracać szczególną uwagę na obywateli wymagających szczególnego traktowania (np. osoby starsze, nieposiadające umiejętności cyfrowych lub przebywające w placówkach opiekuńczych).

2.6.12. Art. 18 ust. 1 lit. p): Kontrole karalności

Art. 18 ust. 1 lit. p) upoważnia państwo przyjmujące prowadzące nowy system konstytucyjny do przeprowadzania systematycznych kontroli karalności.

Systematyczne kontrole karalności zostały zaakceptowane w Umowie ze względu na jej wyjątkowy kontekst.

Od wnioskodawców można wymagać złożenia oświadczenia własnego w sprawie wyroków skazujących za przestępstwo, które w czasie składania wniosku są nadal odnotowane w rejestrze karnym zgodnie z prawem państwa skazującego. Skazania zatarte nie powinny być ujmowane w tym oświadczeniu. Państwem skazującym może być każde państwo na świecie.

Złożenie oświadczenia niezgodnego z prawdą nie powoduje *samo w sobie* unieważnienia praw wynikających z Umowy, ale może pociągnąć za sobą konsekwencje na mocy przepisów dotyczących porządku publicznego lub oszustw. Ciężar dowodu w takich przypadkach spoczywa na organach krajowych. Państwo przyjmujące może również ustanowić przepisy dotyczące proporcjonalnych kar za złożenie oświadczeń niezgodnych z prawdą.

Art. 18 ust. 1 lit. p) nie uniemożliwia państwu przyjmującemu sprawdzania wpisów we własnych bazach danych rejestrów karnych, nawet w sposób systematyczny.

Dozwolone są zapytania o notowania w bazach danych rejestrów karnych innych państw, ale tylko wówczas, gdy jest to uważane za konieczne i gdy stosowana jest procedura określona w art. 27 ust. 3 dyrektywy 2004/38/WE, która wymaga, aby takich zapytań o informacje nie dokonywano rutynowo.

Kontrole karalności i bezpieczeństwa na podstawie art. 18 ust. 1 lit. p) odpowiadają kontrolom uzasadnionym względami porządku publicznego lub bezpieczeństwa publicznego, które są przeprowadzane zgodnie z rozdziałem VI dyrektywy 2004/38/WE w celu ograniczenia praw zgodnie z art. 20 ust. 1 Umowy.

Wszelkie środki ograniczające wprowadzane w związku z kontrolami karalności i bezpieczeństwa na podstawie art. 18 ust. 1 lit. p) muszą być zgodne z postanowieniami art. 18 ust. 1 lit. r) oraz art. 20 i 21 Umowy.

2.6.13. Art. 18 ust. 1 lit. q): *Oświadczenie zawarte w nowym dokumencie pobytu*

Jedynym wymogiem formalnym przewidzianym w Umowie jest to, aby nowy dokument pobytu zawierał oświadczenie, z którego wynika, że podstawą prawną praw przysługujących posiadaczowi dokumentu jest Umowa.

2.6.14. Art. 18 ust. 1 lit. r): *Procedura odwoławcza*

Art. 18 ust. 1 lit. r) zapewnia możliwość odwołania się przez zainteresowaną osobę od decyzji wydanej do celów wniosku o nowy status pobytu zgodnie z art. 18 ust. 1 lit. a) w ramach procedury, która umożliwia zbadanie zarówno zgodności z prawem decyzji, jak i stanu faktycznego i okoliczności, na których opiera się kwestionowana decyzja.

2.6.15. Art. 18 ust. 2: *Domniemane prawo pobytu*

Bez uszczerbku dla ograniczeń wskazanych w art. 20 Umowy organy państwa przyjmującego ani też podmioty gospodarcze lub podmioty inne niż gospodarcze w tym państwie nie mogą stosować środków ograniczających przed upływem terminu składania wniosków o nowy status pobytu określony w art. 18 ust. 1 lit. b).

2.6.16. Art. 18 ust. 3: *Domniemane prawo pobytu do czasu wydania ostatecznej decyzji*

Bez uszczerbku dla ograniczeń wskazanych w art. 20 Umowy organy państwa przyjmującego ani też podmioty gospodarcze lub podmioty inne niż gospodarcze w tym państwie nie mogą stosować środków ograniczających przed podjęciem ostatecznej decyzji w sprawie wniosku zgodnie z art. 18 ust. 1 lit. a).

Zabezpieczenie to chroni status wnioskodawcy do czasu, gdy:

- a) organy krajowe podejmą decyzję w sprawie wniosku (zabezpieczenie przed opóźnieniami administracyjnymi);
- b) sądy krajowe wydadzą postanowienie w sprawie odwołania (zabezpieczenie przed błędnymi decyzjami i opóźnieniami sądowymi).

2.6.17. Art. 18 ust. 4: *Procedura deklaratoryjna*

Art. 18 ust. 4 Umowy odpowiada art. 25 ust. 1 dyrektywy 2004/38/WE i pozwala państwom przyjmującym na dalsze stosowanie systemu deklaratoryjnego, który nie uzależnia legalnego pobytu w państwie przyjmującym od posiadania nowego dokumentu pobytu.

Jeżeli państwo przyjmujące zdecyduje się pozostać przy systemie deklaratoryjnym, zastosowanie mają przepisy dyrektywy 2004/38/WE, m.in. w sprawie terminów, opłat, dokumentów potwierdzających i dokumentów pobytu, które mają być wydawane.

Osoby kwalifikujące się do uzyskania nowego statusu pobytu **powinny mieć prawo do otrzymania, na wniosek, dokumentu pobytu** (który może mieć formę elektroniczną) zawierającego oświadczenie, że został wydany zgodnie z Umową.

2.7. **Art. 19 – Wydawanie dokumentów pobytu w okresie przejściowym**

2.7.1. Art. 19 ust. 1: *Wnioski w okresie przejściowym*

Z art. 127 Umowy wynika, że unijne przepisy dotyczące swobodnego przemieszczania się obowiązują w dalszym ciągu do zakończenia okresu przejściowego.

Wnioski o nowy dokument pobytu konstytuujący prawa (w ramach systemu konstytucyjnego) na podstawie art. 18 ust. 1, a także o deklaratoryjny dokument pobytu na podstawie art. 18 ust. 4 można jednak składać już w okresie przejściowym (art. 19 i 185 Umowy).

Decyzja o takim dobrowolnym stosowaniu systemu wprowadzającego nowy status pobytu na podstawie art. 18 ust. 1 nie ma wpływu na stosowanie unijnych przepisów dotyczących swobodnego przemieszczania się.

Jeżeli wnioskodawca złoży w okresie przejściowym wniosek o nowy status pobytu na podstawie art. 18 ust. 1 Umowy, nie ma przeszkód, aby wystąpił jednocześnie z wnioskiem o dokument pobytu na podstawie dyrektywy 2004/38/WE.

Podobnie jest w przypadku państwa przyjmującego: decyzja o stosowaniu dobrowolnego systemu nie zwalnia go z obowiązków wynikających z unijnych przepisów o swobodnym przepływie, takich jak podjęcie decyzji w sprawie wniosków oczekujących na rozpatrzenie lub rozpatrywanie nowych wniosków.

2.7.1.1. Przesunięcie w czasie jurysdykcji TSUE

Zgodnie z art. 158 ust. 1 Umowy ośmioletni okres, podczas którego sądy w Zjednoczonym Królestwie mogą zwrócić się do TSUE o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym w sprawie decyzji dotyczącej wniosków złożonych zgodnie z art. 18 ust. 1 lub 4 albo art. 19, rozpoczyna bieg od daty, od której rozpoczęto stosowanie art. 19 (tj. 1.2.2020 r.).

Chociaż wdrożenie postanowień art. 18 dotyczących administracyjnej procedury składania wniosków może być „przesunięte” na wcześniejszy termin i zacząć one wówczas obowiązywać, to pozostałe postanowienia Umowy, na których opiera się ta procedura administracyjna (np. postanowienia dotyczące zakresu podmiotowego i terytorialnego zakresu stosowania art. 9–11) lub które procedura ta wykorzystuje lub uruchamia (np. wszystkie zabezpieczenia proceduralne przed ograniczającymi decyzjami lub też warunki utrzymania nowego statusu pobytu), nie weszły jeszcze w życie.

W takiej sytuacji konieczne są pewne dostosowania, bez których art. 19 zostałby pozbawiony wszelkiej skuteczności. Dostosowania te mogą wymagać, aby państwa przyjmujące, które zdecydowały się na wprowadzenie dobrowolnego systemu na podstawie art. 19, przeniosły wiernie do swojego ustawodawstwa krajowego wszystkie konieczne, ale jeszcze nieobowiązujące postanowienia części drugiej Umowy w celu nadania im skuteczności do celów stosowania dobrowolnego systemu.

Art. 131 Umowy zapewnia, aby w okresie przejściowym instytucje Unii zachowały powierzone im w prawie Unii kompetencje w odniesieniu do Zjednoczonego Królestwa w zakresie interpretacji i stosowania art. 19. TSUE będzie w dalszym ciągu sprawować pełną jurysdykcję.

2.7.2. Art. 19 ust. 2: Skutki pozytywnego albo odmownego rozpatrzenia wniosku

Złożenie wniosku w ramach dobrowolnego systemu konstytucyjnego może być pożądane dla wnioskodawców, ponieważ uzyskują oni szybciej pewność prawa co do swojego statusu, chociaż wydana decyzja staje się skuteczna dopiero w późniejszym terminie (art. 19 ust. 3 stanowi mianowicie, że w przypadku pozytywnego rozpatrzenia wniosku państwo przyjmujące nie może uchylić tej decyzji przed zakończeniem okresu przejściowego).

Z art. 19 ust. 2 wynika, że decyzje – zarówno te o pozytywnym, jak i o odmownym rozpatrzeniu wniosku – podjęte w ramach procedury określonej w art. 18 ust. 1, czyli w ramach systemu konstytucyjnego, stają się skuteczne dopiero po zakończeniu okresu przejściowego. Decyzje te będą zatem ważne, ale ich skutki prawne pojawią się w tym późniejszym terminie, ponieważ podczas okresu przejściowego wnioskodawcom będą jeszcze przysługiwać równoległe prawa do swobodnego przemieszczania się.

Na podobnej zasadzie, odmowne rozpatrzenie wniosku złożonego zgodnie z procedurą określoną w art. 18 ust. 1 ostrzega wnioskodawcę, że aby wniosek o nowy status pobytu kwalifikował się, wymagane może być wprowadzenie pewnych zmian. Zmian takich można dokonać do końca okresu przejściowego, a dana osoba może złożyć wniosek ponownie, jak przewidziano w art. 19 ust. 4.

Dokument pobytu wydany na podstawie art. 18 ust. 4 staje się ważny i zaczyna obowiązywać natychmiast (ma on bowiem jedynie deklaracyjne skutki). Nie ma on wpływu na równoległe prawa wnioskodawców do swobodnego przemieszczania się. Analogicznie, chociaż odrzucenie wniosku w ramach dobrowolnego systemu deklaracyjnego staje się ważne natychmiast, nie ma ono wpływu na równoległe unijne prawa wnioskodawców do swobodnego przemieszczania się.

2.7.3. Art. 19 ust. 3: Decyzje nadające status pobytu nie mogą być uchylane w okresie przejściowym

Art. 19 ust. 3 uniemożliwia państwu przyjmującemu cofnięcie przed zakończeniem okresu przejściowego statusu pobytu przyznanego w ramach dobrowolnego systemu konstytucyjnego. Cofnięcie to jest dopuszczalne wyłącznie ze względów porządku publicznego, bezpieczeństwa publicznego lub zdrowia publicznego albo w przypadku nadużycia lub oszustwa, zgodnie z przepisami dyrektywy 2004/38/WE, które mają zastosowanie równoległe.

Postanowienie to ma na celu upewnić wnioskodawców, że złożenie wniosku we wcześniejszym terminie, tzn. podczas okresu przejściowego, nie wiąże się z żadnym ryzykiem, ponieważ państwo przyjmujące nie może już zmienić raz przyznanego statusu pobytu, kierując się przyczynami administracyjnymi (tzn. odnoszącymi się do warunków związanych z prawem pobytu).

W przypadku systemu, o którym mowa w art. 18 ust. 4 (procedura deklaracyjna), organy krajowe mają możliwość uchylecia wydanych dokumentów pobytu lub cofnięcia statusu pobytu, ale nie wpływa to samo w sobie na prawo pobytu danej osoby.

2.7.4. Art. 19 ust. 4: Ponowne złożenie wniosku

Art. 19 ust. 4 zapewnia możliwość ponownego złożenia wniosku w terminie określonym w art. 18 ust. 1 lit. b) w przypadku, gdy wnioskodawca otrzyma odmowną decyzję w sprawie nowego statusu pobytu na podstawie art. 18 ust. 1 przed zakończeniem okresu przejściowego.

Prawo do ponownego złożenia wniosku w okresie przejściowym jest objęte procedurami odwoławczymi określonymi w art. 18 ust. 1 lit. r).

2.7.5. Art. 19 ust. 5: Procedury odwoławcze

Każdemu wnioskodawcy przysługują wszystkie prawa do odwołania się, o których mowa w rozdziale VI dyrektywy 2004/38/WE.

2.8. Art. 20 – Ograniczenia prawa pobytu

Art. 20 obejmuje wszystkie osoby korzystające z praw przysługujących im na mocy części drugiej tytułu II – oznacza to, że objęci są również np. pracownicy przygraniczni, członkowie rodziny i członkowie dalszej rodziny.

2.8.1. Co to jest „zachowanie”?

Art. 20 ust. 1 i 2 jest uruchamiany przez określone zachowanie zainteresowanych osób. Pojęcie „zachowania” w rozumieniu Umowy opiera się na rozdziale VI dyrektywy 2004/38/WE (więcej informacji na ten temat można znaleźć w wytycznych Komisji w celu skuteczniejszej transpozycji i stosowania dyrektywy 2004/38/WE – COM(2009)313 final, sekcja 3.2).

2.8.2. Zachowanie przed zakończeniem okresu przejściowego i po jego zakończeniu

W art. 20 ust. 1 i 2 wskazano dwie różne reguły dotyczące sposobu traktowania zachowań stanowiących rzeczywiste, aktualne i dostatecznie poważne zagrożenie porządku publicznego lub bezpieczeństwa publicznego, w zależności od tego, czy dane zachowanie miało miejsce przed zakończeniem okresu przejściowego, czy po jego zakończeniu.

Art. 20 ust. 1 ustanawia wyraźny obowiązek („rozpatruje się”) stosowania przepisów rozdziału VI dyrektywy 2004/38/WE w odniesieniu do określonych zachowań, natomiast art. 20 ust. 2 zezwala na stosowanie krajowych przepisów imigracyjnych w odniesieniu do zachowań mających miejsce po zakończeniu okresu przejściowego.

Postanowienia art. 20 ust. 1 i 2 mają zatem na celu rozróżnienie działań, które miały miejsce przed zakończeniem okresu przejściowego i po jego zakończeniu. Krajowych przepisów imigracyjnych nie należy stosować, nawet częściowo, do działań podlegających art. 20 ust. 1 Umowy. Wszelkie decyzje o ograniczeniu prawa pobytu z powodu zachowania, które miało miejsce po zakończeniu okresu przejściowego, muszą być natomiast podejmowane zgodnie z ustawodawstwem krajowym.

2.8.3. Ciągłe zachowanie

W pewnych okolicznościach dane osoby mogą przejawiać **ciągłe zachowanie** (tzn. zachowanie, na które składają się poszczególne elementy mające jednolity cel, które łączy taki sam lub podobny sposób działania oraz bliska zbieżność czasu i przedmiotu ataku), **które rozpoczyna się przed zakończeniem okresu przejściowego i trwa po jego zakończeniu**.

W przypadku hipotetycznego ciągłego zachowania organy krajowe, które po zakończeniu okresu przejściowego będą podejmowały decyzję o dopuszczalności zastosowania środków ograniczających wobec danej osoby, mogą mieć do czynienia m.in. z następującymi sytuacjami:

- ogół działań danej osoby, który miał miejsce po zakończeniu okresu przejściowego, jest sam w sobie wystarczający do przyjęcia środka ograniczającego na mocy krajowych przepisów imigracyjnych – w takim przypadku można przyjąć środki na podstawie art. 20 ust. 2;
- ogół działań, który miał miejsce po zakończeniu okresu przejściowego, nie jest sam w sobie wystarczający do przyjęcia środków na mocy krajowych przepisów imigracyjnych – w takim przypadku nie można przyjąć środków na podstawie art. 20 ust. 2;
- w sytuacji, o której mowa w lit. b), władze krajowe mogą jednak zbadać na podstawie art. 20 ust. 1, czy ogół działań, które miały miejsce przed zakończeniem okresu przejściowego, uzasadnia ograniczenia ze względu na porządek publiczny lub bezpieczeństwo publiczne. W ocenie tej – o ile ma ona na celu ustalenie, jakie zagrożenie stanowi indywidualne zachowanie danej osoby – można również uwzględnić działania, które miały miejsce po zakończeniu okresu przejściowego.

W ramach każdego środka ograniczającego należy starannie rozważyć okoliczności danej sprawy.

2.8.4. Art. 20 ust. 3 i 4: Nadużycie praw oraz wnioski wprowadzające w błąd lub stanowiące nadużycie

W art. 20 ust. 3 i 4 zezwala się państwu przyjmującemu na wydalenie z jego terytorium wnioskodawców, którzy nadużyli swoich praw lub dopuścili się oszustwa w celu uzyskania praw na podstawie Umowy.

Chociaż takie wydalenie może nastąpić nawet przed wydaniem orzeczenia sądowego kończącego postępowanie w sprawie środka odwoławczego od decyzji o odmownym rozpatrzeniu takiego wniosku, muszą być spełnione warunki określone w art. 31 dyrektywy 2004/38/WE.

Oznacza to, że dane osoby nie mogą zostać wydalone z państwa przyjmującego, jeżeli odwołały się od decyzji o wydaleniu i złożyły wniosek o tymczasowe zarządzenie zawieszenia wykonania tej decyzji.

Rzeczywiste usunięcie nie może nastąpić do momentu, w którym zostanie podjęta decyzja o tymczasowym zarządzeniu, z wyjątkiem następujących sytuacji:

- a) gdy decyzja o wydaleniu opiera się na wcześniejszych decyzjach sądu;
- b) gdy osoby zainteresowane miały wcześniej możliwość wniesienia wniosku o kontrolę sądową;
- c) gdy decyzja o wydaleniu opiera się na istotnych względach bezpieczeństwa publicznego na mocy art. 28 ust. 3 dyrektywy 2004/38/WE.

Jeżeli przepisy krajowe stanowią, że odwołanie zawiesza *ex lege* wykonanie decyzji o wydaleniu, nie ma potrzeby składania wniosku o tymczasowe zarządzenie zawieszenia wykonania tej decyzji.

Zgodnie z art. 31 ust. 4 dyrektywy 2004/38/WE **państwo przyjmujące może wydać dane osoby z jego terytorium w czasie trwania procedury odwoławczej**, ale nie może im zabronić, aby osobiście przedstawiły swoje środki obrony, z wyjątkiem sytuacji, w której ich obecność może wywołać poważne zakłócenia porządku publicznego lub bezpieczeństwa publicznego.

2.9. **Art. 21 – Zabezpieczenia proceduralne i prawo do odwołania**

Przepis ten obejmuje wszystkie sytuacje, w których możliwe jest ograniczenie lub odmowa praw pobytu istniejących na podstawie Umowy.

Zapewnia on, aby zabezpieczenia proceduralne określone w rozdziale VI dyrektywy 2004/38/WE miały pełne zastosowanie we wszystkich sytuacjach, tzn. w przypadku:

- a) nadużycia i oszustwa (art. 35 dyrektywy 2004/38/WE);
- b) środków podjętych ze względów porządku publicznego, bezpieczeństwa publicznego lub zdrowia publicznego (rozdział VI dyrektywy 2004/38/WE) lub zgodnie z ustawodawstwem krajowym; oraz
- c) środków uzasadnionych innymi względami (art. 15 dyrektywy 2004/38/WE), które obejmują sytuacje takie jak odmowa przyjęcia wniosku o dokument pobytu, odrzucenie wniosku z powodu niespełnienia przez wnioskodawcę warunków związanych z prawem pobytu lub też wydanie decyzji w oparciu o fakt, że dana osoba przestała spełniać warunki związane z prawem pobytu (np. *gdy nieaktywny zawodowo obywatel Unii staje się nieracjonalnym obciążeniem dla systemu pomocy społecznej w państwie przyjmującym*).

Zapewnia on również, aby zabezpieczenia materialne określone w rozdziale VI dyrektywy 2004/38/WE miały pełne zastosowanie w odniesieniu do decyzji ograniczających podjętych na podstawie zachowań, które miały miejsce przed zakończeniem okresu przejściowego.

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem TSUE w dziedzinie ogólnych zasad prawa Unii decyzje ograniczające podjęte zgodnie z ustawodawstwem krajowym muszą być zgodne również z zasadą proporcjonalności i z prawami podstawowymi, takimi jak prawo do życia rodzinnego.

2.10. **Art. 22 – Prawa pokrewne**

Postanowienie to chroni prawo członków rodziny, niezależnie od ich obywatelstwa, do podjęcia pracy lub wykonywania pracy na własny rachunek w państwie przyjmującym, zgodnie z art. 23 dyrektywy 2004/38/WE.

Oznacza to, że Umowa chroni zarówno członków rodziny, którzy nie byli pracownikami przed zakończeniem okresu przejściowego, ale stali się pracownikami po jego zakończeniu, jak i członków rodziny, którzy byli już pracownikami albo w państwie przyjmującym, albo w państwie miejsca pracy (pracownicy przygraniczni).

2.11. **Art. 23 – Równe traktowanie**

Postanowienie to odpowiada art. 24 dyrektywy 2004/38/WE, który zawiera szczególną regułę dotyczącą równego traktowania w porównaniu z art. 11 Umowy.

Ta sama reguła jest „rozszerzona” na członków rodziny posiadających prawo (stałego) pobytu w państwie przyjmującym. Mają oni być traktowani jako obywatele państwa przyjmującego, a nie jako członkowie rodziny obywatela państwa przyjmującego.

Obowiązują te same wyłączenia jak w art. 24 ust. 2 dyrektywy 2004/38/WE.

ROZDZIAŁ 2 – PRAWA PRACOWNIKÓW I OSÓB PRACUJĄCYCH NA WŁASNY RACHUNEK

2.12. Art. 24 – Prawa pracowników

2.12.1. Art. 24 ust. 1: Prawa

Art. 24 ust. 1 Umowy przyznaje beneficjentom Umowy będącym pracownikami, w tym osobom, które zmieniają status i staną się pracownikami po zakończeniu okresu przejściowego (zob. także art. 17 ust. 1 i art. 22 Umowy), wszystkie uprawnienia przysługujące pracownikom na mocy prawa Unii. Pozostałe kategorie beneficjentów Umowy nie są objęte zakresem tego artykułu.

2.12.1.1. Ograniczenia

Zastosowanie mają takie same ograniczenia ze względu na **porządek publiczny, bezpieczeństwo publiczne i zdrowie publiczne**, jak określono w art. 45 ust. 3 TFUE.

Umowa nie ma zastosowania do zatrudnienia w administracji publicznej, zgodnie z art. 45 ust. 4 TFUE. W związku z tym państwo przyjmujące lub państwo miejsca pracy może zastrzec dla własnych obywateli dostęp do stanowisk, które wiążą się z wykonywaniem uprawnień na mocy prawa publicznego i z ochroną interesów ogólnych państwa, o ile ograniczenie to będzie zgodne z art. 45 ust. 4 TFUE (sprawa C-270/13 Haralambidis).

2.12.1.2. Ust. 1 lit. a)–h): niewyczerpujący wykaz praw

Pracownicy korzystają z pełnego wachlarza praw wynikających z art. 45 TFUE i rozporządzenia (UE) nr 492/2011. Prawa określone w art. 24 ust. 1 Umowy mają taki sam zakres i znaczenie, jak prawa określone w art. 45 TFUE i rozporządzeniu (UE) nr 492/2011.

Wykaz praw pracowników zawarty w art. 24 ust. 1 Umowy nie jest wyczerpujący, w związku z czym będzie obejmować wszelkie zmiany wynikające z interpretacji art. 45 TFUE dokonanej przez TSUE w przyszłości (w przypadku Zjednoczonego Królestwa jego organy sądowe i administracyjne będą „należyście uwzględniać” odpowiednie orzecznictwo TSUE wydane po zakończeniu okresu przejściowego). Oznacza to na przykład, że oprócz uprawnień wymienionych w art. 24 ust. 1 Umowy pracownik zachowuje prawo do zmiany zatrudnienia i poszukiwania nowej pracy w państwie miejsca pracy, zgodnie z art. 45 TFUE.

2.12.2. Art. 24 ust. 2: Prawo dziecka pracownika do zakończenia edukacji

Art. 24 ust. 2 Umowy chroni prawo dzieci pracowników do zakończenia edukacji w państwie przyjmującym. Dziecko, którego rodzic jest obywatelem Unii lub Zjednoczonego Królestwa i pracował wcześniej w państwie przyjmującym jako beneficjent Umowy, ma zatem prawo do dalszego pobytu w państwie przyjmującym i zakończenia tam nauki, nawet wówczas, gdy jego rodzic nie zamieszkuje już legalnie w państwie przyjmującym (tzn. opuścił państwo przyjmujące, zmarł lub przestał spełniać warunki legalnego pobytu, zob. np. sprawa C-310/08 Ibrahim i sprawa C-480/08 Teixeira). Dziecku temu przysługuje również prawo do tego, by towarzyszyła mu osoba sprawująca władzę rodzicielską, dopóki jest ono małoletnie albo – nawet po osiągnięciu pełnoletności – obecność i opieka osoby sprawującej władzę rodzicielską jest niezbędna, aby mogło ono zakończyć edukację.

2.12.3. Art. 24 ust. 3: Pracownicy przygraniczni

Pracownicy przygraniczni mogą kontynuować pracę w państwie miejsca pracy, jeżeli pracowali tam przed zakończeniem okresu przejściowego.

Jeżeli przestaną pracować przed zakończeniem okresu przejściowego, mogą zachować swój status pracownika w państwie miejsca pracy, o ile zachodzą w ich przypadku okoliczności wskazane w art. 7 ust. 3 lit. a), b), c) lub d) dyrektywy 2004/38/WE, przy czym nie jest wymagane, aby zamieszkał w państwie miejsca pracy. Umożliwia im to korzystanie z odpowiednich praw określonych w art. 24 ust. 1 lit. a)–h) Umowy.

Pracownicy przygraniczni zachowują ten status w państwie miejsca pracy, gdy:

- są okresowo niezdolni do pracy w wyniku choroby lub wypadku;
- pozostają bez pracy w sposób niezamierzony, co jest należyście odnotowane, po okresie zatrudnienia przekraczającym jeden rok i zarejestrowali się jako bezrobotni w odpowiednim urzędzie pracy;
- pozostają bez pracy w sposób niezamierzony, co jest na należyście odnotowane, po zakończeniu umowy o pracę na czas określony, obejmującej okres krótszy niż rok, lub po okresie niezamierzonego bezrobocia przez pierwsze dwanaście miesięcy i zarejestrowali się jako bezrobotni w odpowiednim urzędzie pracy (w takim przypadku status pracownika zostaje zachowany nie dłużej niż przez sześć miesięcy); lub
- podejmują kształcenie zawodowe (jeżeli dana osoba nie jest bezrobotna, kształcenie musi być związane z poprzednim zatrudnieniem).

Zgodnie z orzecznictwem TSUE (sprawa C-507/12 Saint Prix) wykaz okoliczności, w których możliwe jest zachowanie statusu pracownika, **nie jest wyczerpujący**.

2.13. Art. 25 – Prawa osób pracujących na własny rachunek

2.13.1. Art. 25 ust. 1 Prawa

Prawa określone w art. 25 ust. 1 przyznaje się wszystkim beneficjentom Umowy którzy są osobami pracującymi na własny rachunek – nie tylko osobom, które pracują na własny rachunek w dniu zakończenia okresu przejściowego, ale również osobom, które zmieniają status (zob. również art. 17 ust. 1, który przewiduje prawo do podjęcia pracy na własny rachunek).

Zgodnie z orzecznictwem TSUE (np. w sprawie 63/86 Komisja/Włochy) osoby pracujące na własny rachunek, które są objęte zakresem art. 49 TFUE, mogą korzystać z praw wynikających z rozporządzenia (UE) nr 492/2011, które stosuje się odpowiednio. Oznacza to na przykład, że art. 24 ust. 1 lit. d) Umowy nie może być stosowany w odniesieniu do zwolnienia, ponieważ osoba pracująca na własny rachunek z samej definicji nie pozostaje w stosunku zależności wobec pracodawcy i nie może zostać zwolniona.

Prawa określone w art. 25 ust. 1 Umowy przysługują również pracownikom przygranicznym pracującym na własny rachunek. Istnieje różnica między następującymi kategoriami osób: (i) osoba zamieszkująca w państwie A i prowadząca działalność w państwie B w charakterze osoby pracującej na własny rachunek; oraz (ii) osoba zamieszkująca w państwie A, która prowadzi działalność w państwie A w charakterze osoby pracującej na własny rachunek i jednocześnie świadczy usługi w państwach B i C – w ramach okazjonalnego świadczenia usług albo w ramach wtórnej działalności gospodarczej. Pierwsza z tych kategorii opisuje pracowników przygranicznych pracujących na własny rachunek, ale druga już nie.

W tym kontekście należy podkreślić, że utworzenie biura w państwie innym niż państwo zamieszkania w celu świadczenia usług w tym innym państwie nie musi koniecznie oznaczać prowadzenia tam przedsiębiorstwa. Działalność, o której mowa, może być nadal uważana za podlegającą przepisom dotyczącym swobody świadczenia usług, a nie swobody przedsiębiorczości. W związku z tym osoba posiadająca biuro w państwie miejsca pracy nie zawsze będzie traktowana jako pracownik przygraniczny pracujący na własny rachunek ⁽¹⁾.

Art. 4 ust. 4 Umowy zapewnia, aby pojęcie „osoba pracująca na własny rachunek” było rozumiane zgodnie z interpretacją art. 49 TFUE dokonaną przez TSUE w stosownym orzecznictwie.

2.13.1.1. Ograniczenia

Prawa wskazane w art. 25 ust. 1 Umowy podlegają tym samym ograniczeniom, jak określone w art. 51 i 52 TFUE.

Prawa te mogą zatem podlegać ograniczeniom uzasadnionym względami porządku publicznego, bezpieczeństwa publicznego i zdrowia publicznego (art. 52 TFUE), a państwo miejsca pracy może wprowadzać rozróżnienia na niekorzyść osób pracujących na własny rachunek w odniesieniu do działalności, która jest związana, choćby przejściowo, z wykonywaniem władzy publicznej (art. 51 TFUE).

2.13.1.2. Art. 25 ust. 1 lit. a): Prawa do podejmowania i wykonywania działalności na własny rachunek oraz do zakładania przedsiębiorstw i zarządzania nimi

Umowa chroni prawa do podejmowania i wykonywania działalności na własny rachunek oraz do zakładania przedsiębiorstw i zarządzania nimi, zgodnie z art. 49 TFUE, na warunkach określonych przez państwo przyjmujące dla własnych obywateli.

Postanowień Umowy nie należy jednak rozumieć w ten sposób, że przyznają one obywatelom Zjednoczonego Królestwa możliwość powoływania się na prawo Unii w celu świadczenia usług lub założenia przedsiębiorstwa w innych państwach członkowskich UE.

2.13.1.3. Art. 25 ust. 1 lit. b): Odesłanie do niewyczerpującego wykazu praw w art. 24 ust. 1

Osoby pracujące na własny rachunek korzystają w państwie miejsca pracy z pełnego wachlarza odpowiednich praw wynikających z art. 45 TFUE i rozporządzenia (UE) nr 492/2011.

⁽¹⁾ Osoba, która posiada w przyjmującym państwie członkowskim jakąś formę infrastruktury niezbędnej do prowadzenia działalności w tym państwie członkowskim (np. biuro, pracownię lub gabinet), może być objęta zakresem postanowień Traktatu dotyczących swobody świadczenia usług, a nie swobody przedsiębiorczości. Zależy to od czasu trwania świadczeń, lecz także ich częstotliwości, okresowości lub ciągłości (sprawa C-55/94 Gebhard, pkt 27).

2.13.2. Art. 25 ust. 2: Prawo dziecka osoby prowadzącej działalność na własny rachunek do zakończenia edukacji

Art. 25 ust. 2 chroni dzieci, których rodzic jest obywatelem Unii lub Zjednoczonego Królestwa i był pracownikiem, ale nie zamieszkuje już legalnie w państwie przyjmującym dziecko, czyli w sytuacji, o której mowa w art. 24 ust. 2 Umowy, w zakresie przewidzianym w prawie Unii zgodnie z wykładnią TSUE (sprawa C-147/11 Czop i Punakova).

2.13.3. Art. 25 ust. 3: Prawa pracowników przygranicznych pracujących na własny rachunek oraz ograniczenia tych praw

Pracownicy przygraniczni pracujący na własny rachunek korzystają z takich samych praw jak zatrudnieni pracownicy przygraniczni na podstawie art. 24 ust. 3 Umowy, z takimi samymi zastrzeżeniami co do ich stosowania, jak opisano w wytycznych do art. 25 ust. 1 (np. w przypadku zwolnienia).

2.14. Art. 26 – Wydawanie dokumentu potwierdzającego prawa pracowników przygranicznych

Art. 26 zobowiązuje państwo miejsca pracy, aby na wniosek pracowników przygranicznych objętych Umową wydało im dokument potwierdzający ich status. Jednocześnie art. 26 zezwala również państwu miejsca pracy na nałożenie na pracowników przygranicznych objętych Umową obowiązku wystąpienia o wydanie takiego dokumentu.

W przeciwieństwie do dokumentu pobytu wydanego na podstawie art. 18 ust. 1 Umowy, dokument ten nie przyznaje nowego statusu pobytu, tylko potwierdza istniejące wcześniej prawo do prowadzenia działalności zarobkowej w państwie miejsca pracy, które to prawo nadal istnieje.

Ponieważ pracownicy przygraniczni regularnie opuszczają państwo miejsca pracy i ponownie wjeżdżają na jego terytorium, powinni oni jak najszybciej otrzymać dokument potwierdzający ich status, tak aby po zakończeniu okresu przejściowego mogli dalej korzystać z przysługujących im praw i byli w stanie z łatwością wykazać, że takie prawa posiadają (dotyczy to w szczególności praw związanych z przekraczaniem granicy na podstawie art. 14 Umowy).

Pracownicy przygraniczni, którzy nie są zatrudnieni w dniu złożenia wniosku, mają prawo otrzymać dokument, pod warunkiem że zachowują status pracownika zgodnie z art. 24 ust. 3 lub art. 25 ust. 3 Umowy (postanowienia te odsyłają z kolei do art. 7 ust. 3 dyrektywy 2004/38/WE).

ROZDZIAŁ 3 – KWALIFIKACJE ZAWODOWE

Część druga tytułu II rozdział 3 Umowy dotyczy sytuacji osób objętych Umową, których wnioski o uznanie kwalifikacji zawodowych w państwie przyjmującym lub w państwie miejsca pracy, w zależności od przypadku, zostały pozytywnie rozpatrzone albo są w trakcie rozpatrywania na dzień zakończenia okresu przejściowego.

W odniesieniu do tych osób Umowa gwarantuje:

- utrzymanie, zgodnie z zasadą praw nabytych, ważności i skuteczności krajowych decyzji uznających ich kwalifikacje zawodowe potwierdzone w państwie UE lub w Zjednoczonym Królestwie (dalej „utrzymanie decyzji”); oraz
- odpowiadające tym decyzjom prawo do wykonywania i dalszego wykonywania danego zawodu lub działalności zawodowej w ich państwie przyjmującym lub państwie miejsca pracy (w przypadku pracowników przygranicznych).

Z drugiej strony rozdział ten nie gwarantuje ani nie przyznaje obywatelom Zjednoczonego Królestwa objętym zakresem podmiotowym Umowy żadnych praw związanych z rynkiem wewnętrznym w zakresie świadczenia usług na rzecz państw członkowskich UE innych niż ich państwo przyjmujące lub państwo miejsca pracy, w zależności od przypadku.

Umowa nie gwarantuje obywatelom Zjednoczonego Królestwa objętym jej zakresem podmiotowym prawa do powoływania się na prawo Unii w celu uzyskania dodatkowego uznania ich kwalifikacji zawodowych po zakończeniu okresu przejściowego, czy to w państwie przyjmującym, państwie miejsca pracy, czy też w jakimkolwiek innym państwie członkowskim UE.

Umowa nie dotyczy traktowania kwalifikacji zawodowych uzyskanych w Zjednoczonym Królestwie lub w UE przed zakończeniem okresu przejściowego, które przed tą datą nie zostały uznane przez drugą stronę ani nie są przedmiotem toczącej się procedury uznania kwalifikacji.

2.15. Art. 27 – Uznane kwalifikacje zawodowe

2.15.1. Podejście ogólne

W art. 27 określono rodzaj decyzji o uznaniu zachowujących ważność i skuteczność zgodnie z Umową; państwa, w których decyzje te zostają utrzymane (państwo przyjmujące lub państwo miejsca pracy); osoby korzystające z utrzymania tych decyzji (tj. osoby objęte zakresem Umowy) i skutki utrzymania tych decyzji w poszczególnych państwach.

Jakie decyzje zostają utrzymane?

Zasadniczo art. 27 Umowy obejmuje decyzje o uznawaniu kwalifikacji zawodowych przyjęte zgodnie z czterema konkretnymi instrumentami prawnymi UE, mianowicie dyrektywą w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych (dyrektywa 2005/36/WE), dyrektywą dotyczącą wykonywania zawodu prawnika (dyrektywa 98/5/WE), dyrektywą dotyczącą zatwierdzania biegłych rewidentów (dyrektywa 2006/43/WE) i dyrektywą dotyczącą produktów toksycznych (dyrektywa 74/556/EWG).

2.15.2. Art. 27 ust. 1 lit. a) i art. 27 ust. 2: Uznawanie kwalifikacji zawodowych na podstawie dyrektywy w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych

W zakres Umowy wchodzi wszystkie trzy rodzaje uznawania kwalifikacji zawodowych na potrzeby prowadzenia działalności zawodowej przewidziane w Tytule III dyrektywy 2005/36/WE:

- a) uznawanie w ramach ogólnego systemu (art. 10 i nast. dyrektywy 2005/36/WE);
- b) uznawanie na podstawie doświadczenia zawodowego (art. 16 i nast. dyrektywy 2005/36/WE) oraz
- c) uznawanie na podstawie koordynacji minimalnych wymogów w zakresie kształcenia (art. 21 i nast. dyrektywy 2005/36/WE).

Te rodzaje uznawania obejmują, co następuje:

- Zgodnie z art. 27 ust. 2 lit. a) Umowy: uznawanie kwalifikacji zawodowych potwierdzonych przez państwo trzecie, o których mowa w art. 3 ust. 3 dyrektywy 2005/36/WE.

Jest to uznawanie przez państwo członkowskie UE lub Zjednoczone Królestwo kwalifikacji zawodowych potwierdzonych przez państwo trzecie, które zostały już uprzednio uznane w innym państwie członkowskim UE lub Zjednoczonym Królestwie na podstawie art. 2 ust. 2 dyrektywy 2005/36/WE i które zostały potraktowane na równi z kwalifikacjami wewnętrznymi (UE i Zjednoczone Królestwo), ponieważ osoba jest posiadającą, w następstwie uznania po raz pierwszy w państwie członkowskim UE lub Zjednoczonym Królestwie, zdobyła trzyletnie doświadczenie zawodowe w danym zawodzie w państwie (państwie członkowskim UE lub Zjednoczonym Królestwie), które jako pierwsze uznało te kwalifikacje.

W związku z tym Umowa nie obejmuje swoim zakresem uznania po raz pierwszy w państwie członkowskim UE lub Zjednoczonym Królestwie kwalifikacji potwierdzonych przez państwo trzecie, lecz tylko następne przypadki uznania, w zakresie, w jakim spełnione zostały warunki przewidziane w art. 3 ust. 3 dyrektywy 2005/36/WE.

- Zgodnie z art. 27 ust. 2 lit. b): decyzje przyznające częściowy dostęp do działalności zawodowej zgodnie z art. 4f dyrektywy 2005/36/WE.
- Zgodnie z art. 27 ust. 2 lit. c): uznawanie kwalifikacji zawodowych na potrzeby prowadzenia działalności zawodowej uzyskane w drodze procedury elektronicznej związanej z europejską legitymacją zawodową.

Procedury uznawania związane z europejską legitymacją zawodową są obecnie dostępne dla pielęgniarek odpowiedzialnych za opiekę ogólną, farmaceutów, fizjoterapeutów, przewodników górskich i agentów nieruchomości.

Warto odnotować, że Umowa zapewnia tylko zachowanie ważności i skuteczności samej decyzji o uznaniu; nie zapewnia natomiast stałego dostępu do sieci elektronicznej właściwych organów i stowarzyszeń zawodowych (*modułu IMI dotyczącego europejskiej legitymacji zawodowej*), na której opiera się funkcjonowanie legitymacji (zob. art. 8 i 29 Umowy). Dostęp przedstawicieli zawodów do interfejsu internetowego europejskiej legitymacji zawodowej do celów informacyjnych nie będzie jednak utrudniony.

Postanowienia Umowy zapewniające utrzymanie objętych zakresem dyrektywy 2005/36/WE decyzji o uznaniu kwalifikacji zawodowych skutkują w szczególności tym, że wszelkie ewentualne wymogi państwa przyjmującego dotyczące znajomości języków lub akceptacji przez fundusz ubezpieczeń zdrowotnych będą w dalszym ciągu uwzględniane w świetle stosownych przepisów dyrektywy 2005/36/WE, tj. jej art. 53 i 55.

2.15.3. Art. 27 ust. 1 lit. b): Uznawanie kwalifikacji zawodowych na podstawie dyrektywy dotyczącej wykonywania zawodu prawnika

Umowa przewiduje – w odniesieniu do osób objętych jej zakresem podmiotowym – utrzymanie decyzji dopuszczających prawników z UE i Zjednoczonego Królestwa do zawodu prawnika w państwie przyjmującym lub państwie miejsca pracy na mocy art. 10 ust. 1 i 3 dyrektywy 98/5/WE (służącej ułatwieniu stałego wykonywania zawodu prawnika w państwie członkowskim innym niż państwo uzyskania kwalifikacji zawodowych).

Utrzymanie tych decyzji znosi, względem obywateli Unii i obywateli Zjednoczonego Królestwa, wszelki wymóg posiadania obywatelstwa danego państwa, który mógłby ograniczać dostęp do zawodu prawnika w państwie przyjmującym lub państwie miejsca pracy.

Skuteczność decyzji zostaje zachowana jedynie w państwie przyjmującym lub państwie miejsca pracy.

W związku z powyższym, w odniesieniu do prawników ze Zjednoczonego Królestwa będących obywatelami Zjednoczonego Królestwa, którzy mogli korzystać z tych przepisów w dowolnym państwie członkowskim UE, Umowa nie przewiduje stosowania dwóch odnośnych dyrektyw prawa Unii, tj. dyrektywy 77/246/EWG i dyrektywy 98/5/WE, poza danym państwem przyjmującym lub danym państwem miejsca pracy.

2.15.4. *Art. 27 ust. 1 lit. c): Uznawanie kwalifikacji zawodowych na podstawie dyrektywy dotyczącej zatwierdzania biegłych rewidentów*

W odniesieniu do osób objętych zakresem podmiotowym Umowy, zatwierdzenia biegłych rewidentów uzyskane pierwotnie w UE lub Zjednoczonym Królestwie na podstawie art. 14 dyrektywy 2006/43/WE zachowają skuteczność w państwie przyjmującym lub państwie miejsca pracy, a ich beneficjenci będą nadal mieli dostęp do zawodu.

2.15.5. *Art. 27 ust. 1 lit. d): Uznawanie kwalifikacji zawodowych na podstawie dyrektywy dotyczącej produktów toksycznych*

W odniesieniu do osób objętych zakresem podmiotowym Umowy zatwierdzenia do celów stałego prowadzenia działalności zawodowej uzyskane w państwie przyjmującym lub państwie miejsca pracy na podstawie stosownych przepisów dyrektywy 74/556/EWG będą w dalszym ciągu wywoływać skutki zgodnie z Umową.

2.15.6. *Skutki ogólne*

Utrzymanie decyzji przewidziane w art. 27 wiąże się z traktowaniem beneficjentów mających siedzibę w państwie przyjmującym lub państwie miejsca pracy, w zależności od przypadku, tak, jak obywateli tego państwa, pod względem ich dostępu do zawodu i wykonywania zawodu oraz danej działalności zawodowej na takich terytoriach.

Takie traktowanie nie obejmuje jednak przyznania wspomnianym wyżej beneficjentom żadnego innego prawa związanego z jednolitym rynkiem na podstawie prawa Unii w odniesieniu do świadczenia usług na terytoriach innych niż te, których dotyczy wspomniane utrzymanie decyzji.

2.16. **Art. 28 – Toczące się postępowania w sprawie uznania kwalifikacji zawodowych**

2.16.1. *Zakres*

Art. 28 odzwierciedla art. 27 Umowy w odniesieniu do jego zakresu podmiotowego i przedmiotowego oraz obejmuje wszystkie stosowne wnioski o uznanie kwalifikacji zawodowych, które formalnie złożono przed zakończeniem okresu przejściowego i które oczekują na rozpatrzenie na koniec okresu przejściowego. Wszystkie takie toczące się postępowania będą kontynuowane i zostaną zakończone zgodnie z przepisami i procedurami przewidzianymi w stosownym ustawodawstwie UE do czasu podjęcia ostatecznej decyzji przez właściwy organ (co obejmuje również wszelkie ewentualnie wymagane środki rekompensaty).

Należy zwrócić uwagę na dwa szczególne aspekty:

- Art. 28 obejmuje nie tylko toczące się postępowania administracyjne, ale również wszelkie ewentualne postępowania sądowe i odwoławcze wszczęte po zakończeniu okresu przejściowego. Artykuł ten obejmuje również stosowne postępowania sądowe będące w toku w dniu zakończenia okresu przejściowego.
- W odniesieniu do oczekujących na rozpatrzenie wniosków o uznanie kwalifikacji zawodowych na podstawie europejskiej legitymacji zawodowej w art. 28 akapit drugi potwierdzono, że postępowania w tym zakresie mają zostać zakończone na podstawie stosownych przepisów prawa Unii.

W zakresie, w jakim stały dostęp do odnośnej sieci elektronicznej (moduł IMI) będzie konieczny po zakończeniu okresu przejściowego do czasu zakończenia stosownego procesu w ramach europejskiej legitymacji zawodowej, w art. 29 ust. 2 Umowy dodaje się szczególny przepis umożliwiający ograniczony dostęp do modułu IMI.

2.16.2. *Skutki*

Skutki postępowań, które mają zostać zakończone na podstawie art. 28, powinny być takie same, jak wyjaśnione powyżej skutki utrzymanych na podstawie art. 27 Umowy decyzji o uznaniu kwalifikacji zawodowych.

2.17. **Art. 29 – Współpraca administracyjna w zakresie uznawania kwalifikacji zawodowych**

2.17.1. *Obowiązek współpracy między właściwymi organami*

Art. 29 ust. 1 zapewnia, aby właściwe organy Zjednoczonego Królestwa i państw członkowskich UE podlegały w dalszym ciągu ogólnemu obowiązkowi współpracy w okresie rozpatrywania wszystkich toczących się postępowań w sprawie uznania kwalifikacji zawodowych, o których mowa w art. 28 Umowy.

Przepis ten stanowi także ogólne zwolnienie z wszelkich przepisów krajowych mogących utrudniać wymianę stosownych informacji z organami innego państwa na temat wnioskodawców, ich kwalifikacji zawodowych oraz ogólnego zachowania i postępowania zawodowego, do czasu uznania ich kwalifikacji zawodowych i dopuszczenia ich do zawodu w państwie przyjmującym i państwie miejsca pracy.

Takie zobowiązanie i zwolnienie są konieczne, aby zapewnić właściwe uwzględnienie kwestii bezpieczeństwa publicznego w czasie postępowania w sprawie uznania kwalifikacji zawodowych.

2.17.2. Ograniczony dostęp do IMI po wystąpieniu

Jak już wspomniano, art. 29 ust. 2 przewiduje czasowe odstępstwo od art. 8 Umowy, umożliwiając dostęp władz Zjednoczonego Królestwa do modułu IMI dotyczącego europejskiej legitymacji zawodowej tak długo, jak to konieczne do zakończenia postępowań w sprawie uznania kwalifikacji zawodowych toczących się w dniu zakończenia okresu przejściowego.

Okres korzystania z modułu IMI nie przekracza 9 miesięcy od zakończenia okresu przejściowego; do tego czasu wszystkie takie postępowania zostaną ukończone, biorąc pod uwagę ściśle określone terminy mające zastosowanie do takich postępowań.

3. TYTUŁ III – KOORDYNACJA SYSTEMÓW ZABEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO

W kontekście koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego wyróżnia się trzy kategorie osób:

1. Osoby, wobec których na podstawie art. 30 Umowy zastosowanie mają nadal przepisy w sprawie koordynacji zawarte w rozporządzeniu (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego i rozporządzeniu (WE) nr 987/2009 dotyczącym wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004.
2. Osoby, wobec których tylko część przepisów w sprawie koordynacji ma nadal zastosowanie lub zaczną mieć zastosowanie w przyszłości z uwagi na szczególne okoliczności, na podstawie art. 32 Umowy.
3. Osoby nieobjęte zakresem Umowy, wobec których nie będą miały zastosowania przepisy w sprawie koordynacji w stosunkach między Zjednoczonym Królestwem i Unią.

3.1. Art. 30 – Zakres podmiotowy

3.1.1. Uwagi ogólne

W art. 30 Umowy określono osoby, wobec których zastosowanie będą miały wszystkie zasady koordynacji zabezpieczenia społecznego:

- w ust. 1 określono różne kategorie osób, które są objęte zakresem Umowy, w drodze opisu transgranicznych sytuacji dotyczących zabezpieczenia społecznego, związanych ze Zjednoczonym Królestwem i państwem członkowskim UE,
- w ust. 2 określono ograniczenie czasowe stosowania art. 30 ust. 1 wobec takich osób,
- ust. 3 zawiera klauzulę rezerwową, zgodnie z którą osoby objęte zakresem podmiotowym części drugiej tytułu II Umowy są również objęte tytułem III, nawet jeżeli nie są objęte lub przestały być objęte zakresem art. 30 ust. 1,
- w akapicie czwartym określono ograniczenie czasowe stosowania art. 30 ust. 3 wobec takich osób,
- w akapicie piątym wyjaśniono, że członkowie rodziny i osoby pozostałe przy życiu są objęte zakresem art. 30 tylko wówczas, gdy wywodzą swoje prawa i obowiązki z tytułu bycia członkiem rodziny lub osobą pozostałą przy życiu zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 883/2004.

Jak wspomniano w art. 31 ust. 2 Umowy, pojęcia użyte zgodnie z tym tytułem należy rozumieć zgodnie z definicjami użytymi w rozporządzeniu (WE) nr 883/2004.

W art. 30 ust. 1 Umowy jest mowa o osobach *podlegających ustawodawstwu* państwa członkowskiego UE lub Zjednoczonego Królestwa. Taką sytuację należy rozstrzygnąć zgodnie z przepisami kolizyjnymi zawartymi w tytule II rozporządzenia (WE) nr 883/2004.

Zakres podmiotowy koordynacji zabezpieczenia społecznego jest specyficzny dla tytułu III część druga Umowy i niekoniecznie odnosi się do zakresu tytułu II. Przykładowo mogą istnieć okoliczności, w których osoby nieobjęte zakresem tytułu II są mimo to objęte zakresem tytułu III (np. osoby, które objęte są zakresem art. 32 Umowy).

Tytuł II i tytuł III części drugiej Umowy mają różne cele, dlatego pojęcia użyte w obu tych tytułach (np. pojęcia „pobyt” lub „miejsce zwykłego pobytu”, „pracownik przygraniczny” czy „delegowanie”) mogą mieć różne znaczenia w zależności od zakresów podmiotowych przepisów prawa Unii, które stosują, i zgodnie z wykładnią TSUE.

Przykładowo pojęcie „miejsce zamieszkania” użyte w części drugiej tytuł III Umowy należy rozumieć zgodnie z definicją w art. 1 lit. j) rozporządzenia (WE) nr 883/2004 (miejsce, w którym osoba zwykle przebywa) i zgodnie ze szczegółowym wyjaśnieniem w art. 11 rozporządzenia (WE) nr 987/2009 (zwane dalej „miejszem zwykłego pobytu”). Więcej szczegółów na temat pojęcia „miejsce zwykłego pobytu” w rozumieniu zasad koordynacji zabezpieczenia społecznego można znaleźć w praktycznym przewodniku dotyczącym ustawodawstwa mającego zastosowanie w Unii Europejskiej, Europejskim Obszarze Gospodarczym i Szwajcarii zatwierdzonym przez Komisję Administracyjną ds. Koordynacji Systemów Zabezpieczenia Społecznego. Pojęcie to zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 883/2004 ma inne znaczenie niż pojęcie „pobyt” w części drugiej tytuł III Umowy, które zaczerpnięto z rozdziału III dyrektywy 2004/38/WE, i nie należy tych dwóch pojęć mylić.

Przykładem sytuacji, w której pojęcia „pobytu” i „miejsce zwykłego pobytu” zawarte w instrumentach prawa UE nie odpowiadają sobie nawzajem, jest sytuacja studentów. Do celów zasad koordynacji zabezpieczenia społecznego studenci zasadniczo zachowują swoje miejsce zwykłego pobytu w państwie członkowskim pochodzenia, zaś przebywają przez określony czas w państwie członkowskim, gdzie studiują. Jednocześnie studentom przysługuje, zgodnie z dyrektywą 2004/38/WE, prawo pobytu w państwie członkowskim, gdzie studiują.

Innym przykładem ilustrującym relację między tytułem II i tytułem III części drugiej Umowy może być obywatel Chorwacji, który:

- pracuje i ma miejsce zwykłego pobytu w Zjednoczonym Królestwie w dniu zakończenia okresu przejściowego,
- w 2022 r. nabywa prawo stałego pobytu w Zjednoczonym Królestwie zgodnie z art. 16 Umowy,
- w 2025 r. powraca do Chorwacji, rozpoczyna pracę i przenosi tam swoje miejsce zwykłego pobytu,
- równocześnie zachowuje on prawo stałego pobytu zgodnie z częścią drugą tytuł II Umowy w Zjednoczonym Królestwie przez pięć kolejnych lat.

Dopóki ten obywatel Chorwacji zachowuje prawo stałego pobytu w Zjednoczonym Królestwie w rozumieniu części drugiej tytuł II Umowy, będzie on uprawniony do korzystania z przepisów zawartych w tytule III, jeżeli powróci do Zjednoczonego Królestwa. Co więcej, tak długo, jak obywatel ten zachowa prawo stałego pobytu w Zjednoczonym Królestwie, będzie miał prawo do eksportu świadczeń z zabezpieczenia społecznego (np. zasiłki dla bezrobotnych, jeżeli poszukuje pracy) lub prawo do korzystania z europejskiej karty ubezpieczenia zdrowotnego (EKUZ) w Zjednoczonym Królestwie.

Oddzielną kwestią różnych koncepcji „miejsca zwykłego pobytu” i „pobytu”, o których mowa powyżej, jest prawo pobytu obywateli państw trzecich objęte przepisami części drugiej tytuł III Umowy, które należy rozumieć jako legalny pobyt zgodnie z prawem wtórnym Unii lub prawem krajowym.

W odniesieniu do osób objętych zakresem tytuł III Umowy stosowanie przepisów koordynacji zawartych w rozporządzeniu (WE) nr 883/2004 wynikające z tytuł III nie stanowi samo w sobie prawa do przemieszczania się do państwa przyjmującego ani prawa pobytu w państwie przyjmującym. Stanowi ono jedynie o konsekwencjach prawnych dotyczących zabezpieczenia społecznego w takiej sytuacji. Przykładowo, w świetle Umowy delegowanie pracowników ze Zjednoczonego Królestwa lub do Zjednoczonego Królestwa lub do świadczenia usług nie będzie możliwe po zakończeniu okresu przejściowego.

3.1.2. Art. 30 ust. 1: Zakres podmiotowy (klauzula ogólna)

3.1.2.1. Art. 30 ust. 1

W art. 30 ust. 1 Umowy jest mowa o następujących kategoriach osób:

- *obywatele UE* – obywatele państw członkowskich UE,
- *obywatele Zjednoczonego Królestwa* – zgodnie z prawodawstwem tego kraju,
- *bezpaństwowcy i uchodźcy* mający miejsce zwykłego pobytu w państwie członkowskim UE lub w Zjednoczonym Królestwie,
- *obywatele państw trzecich* legalnie zamieszkujący w państwie członkowskim UE lub w Zjednoczonym Królestwie,
- *członkowie rodzin osób wymienionych powyżej i osoby pozostałe przy życiu po śmierci osób wymienionych powyżej*.

Osoby te są objęte zakresem części drugiej tytuł III Umowy, jeżeli spełniają warunki określone w ust. 1 tego artykułu:

- **Lit. a) i b):** Obywatele UE podlegający ustawodawstwu Zjednoczonego Królestwa w dniu zakończenia okresu przejściowego i obywatele Zjednoczonego Królestwa podlegający w tym dniu ustawodawstwu UE (niezależnie od miejsca zwykłego pobytu takiej osoby). Obejmuje to wszystkie osoby podlegające ustawodawstwu Zjednoczonego Królestwa lub ustawodawstwu państwa członkowskiego zgodnie z tytułem II rozporządzenia (WE) nr 883/2004, w tym przypadki podane w art. 11 ust. 2 tego rozporządzenia.

- **Lit. c) i d):** Obywatele UE podlegający ustawodawstwu państwa członkowskiego UE (w tym samym rozumieniu co w poprzednim punkcie) w dniu zakończenia okresu przejściowego i mający miejsce zwykłego pobytu w Zjednoczonym Królestwie lub obywatele Zjednoczonego Królestwa podlegający ustawodawstwu Zjednoczonego Królestwa w dniu zakończenia okresu przejściowego i mający miejsce zwykłego pobytu w państwie członkowskim.
- **Lit. e):** Obywatele UE, którzy wykonują działalność zarobkową w Zjednoczonym Królestwie w dniu zakończenia okresu przejściowego, ale podlegają ustawodawstwu państwa członkowskiego UE zgodnie z tytułem II rozporządzenia (WE) nr 883/2004 i obywatele Zjednoczonego Królestwa, którzy wykonują działalność zarobkową w państwie członkowskim UE w dniu zakończenia okresu przejściowego, ale podlegają ustawodawstwu Zjednoczonego Królestwa. Otrzymywanie świadczeń pieniężnych, o których mowa w art. 11 ust. 2 rozporządzenia, należy traktować w tym celu jako wykonywanie działalności zarobkowej. Ma to zastosowanie niezależnie od miejsca zwykłego pobytu.
- **Lit. f):** Bezpaństwowcy i uchodźcy znajdujący się w jednej z sytuacji opisanych powyżej pod dodatkowym warunkiem, że legalnie zamieszkują w państwie członkowskim UE lub w Zjednoczonym Królestwie.
- **Lit. g):** Obywatele państw trzecich znajdujący się w jednej z sytuacji opisanych powyżej pod dodatkowym warunkiem, że legalnie zamieszkują (zgodnie z prawem wtórnym Unii lub prawem krajowym) w Zjednoczonym Królestwie lub w państwie członkowskim UE i że znajdują się w sytuacji transgranicznej między państwem członkowskim UE i Zjednoczonym Królestwem. Powyższe nie ma zastosowania, jeżeli takim państwem członkowskim UE jest Dania. Obywatele państw trzecich, którzy znajdują się w transgranicznej sytuacji między państwami członkowskimi UE, bez udziału Zjednoczonego Królestwa, objęci są zakresem rozporządzenia (UE) nr 1231/2010 rozszerzającego rozporządzenie (WE) nr 883/2004 i rozporządzenie (WE) nr 987/2009 na obywateli państw trzecich, którzy nie są jeszcze objęci tymi rozporządzeniami jedynie ze względu na swoje obywatelstwo, a nie art. 30 ust. 1 lit. g) Umowy.
- **Lit. a)–g):** Członkowie rodziny (zgodnie z definicją w art. 1 lit. i) rozporządzenia (WE) nr 883/2004) jednej z osób wymienionych w jednym z punktów powyżej, niezależnie od ich obywatelstwa (więcej szczegółowych informacji można znaleźć pod koniec tego rozdziału). Objęci przepisami są również członkowie rodziny urodzeni po zakończeniu okresu przejściowego (np. nowo narodzone dziecko lub nowy partner), którzy żyją razem z podmiotem prawa i którzy znajdują się w sytuacji wymienionej w art. 30 ust. 1 Umowy.
- **Lit. a)–g):** Osoby pozostałe przy życiu po śmierci jednej z osób wymienionych w jednym z punktów powyżej, o ile zmarła osoba spełniała warunki w dniu zakończenia okresu przejściowego, a śmierć tej osoby nastąpiła po zakończeniu okresu przejściowego. W innym przypadku osoba pozostała przy życiu może być wyłącznie uprawniona do otrzymywania świadczeń zgodnie z art. 32 Umowy.

3.1.2.2. Przykłady sytuacji podanych w art. 30 ust. 1

Art. 30 ust. 1 dotyczy przykładowo osób, które w dniu zakończenia okresu przejściowego znajdują się w następujących sytuacjach:

- **lit. a) i b):**
 1. obywatel Zjednoczonego Królestwa, który przeniósł się do Portugalii, w dniu zakończenia okresu przejściowego ma miejsce zwykłego pobytu i pracuje w Portugalii, i członkowie jego rodziny mieszkający w Portugalii (podlegają oni ustawodawstwu portugalskiemu zgodnie z art. 11 ust. 3 lit. a) rozporządzenia (WE) nr 883/2004);
 2. obywatel Polski, który ma miejsce zwykłego pobytu i pracuje w Zjednoczonym Królestwie (podlega on ustawodawstwu Zjednoczonego Królestwa na podstawie art. 11 ust. 3 lit. a) rozporządzenia (WE) nr 883/2004), i członkowie jego rodziny mieszkający w Polsce;
 3. obywatel Zjednoczonego Królestwa, urodzony na Malcie w 1990 r., który w dniu zakończenia okresu przejściowego ma miejsce zwykłego pobytu i pracuje na Malcie (lecz nie ma obywatelstwa maltańskiego), i członkowie jego rodziny (podlegają oni ustawodawstwu maltańskiemu zgodnie z art. 11 ust. 3 lit. a) rozporządzenia (WE) nr 883/2004);
 4. obywatel Zjednoczonego Królestwa, który ma miejsce zwykłego pobytu w Zjednoczonym Królestwie, pracuje w Belgii i powraca do domu co najmniej raz w tygodniu (podlega on ustawodawstwu Belgii na podstawie art. 11 ust. 3 lit. a) rozporządzenia (WE) nr 883/2004);
 5. obywatel Francji, który ma miejsce zwykłego pobytu we Francji, pracuje w Zjednoczonym Królestwie i powraca do domu dwa razy w miesiącu (podlega on ustawodawstwu Zjednoczonego Królestwa na podstawie art. 11 ust. 3 lit. a) rozporządzenia (WE) nr 883/2004);
 6. pilot ze Zjednoczonego Królestwa, którego baza macierzysta znajduje się w Niemczech i który odbywa loty na terytorium całej Unii Europejskiej (podlega on ustawodawstwu Niemiec na podstawie art. 11 ust. 5 rozporządzenia (WE) nr 883/2004); bazę macierzystą należy ustalić na podstawie rozporządzenia (WE) nr 3922/91;
 7. bierny zawodowo obywatel Bułgarii, który ma miejsce zwykłego pobytu w Zjednoczonym Królestwie i szuka tam pracy (podlega on ustawodawstwu Zjednoczonego Królestwa na podstawie art. 11 ust. 3 lit. e) rozporządzenia (WE) nr 883/2004);

8. obywatel Francji, który nigdy nie pracował w Zjednoczonym Królestwie, otrzymuje emeryturę lub rentę tylko z Francji i ma miejsce zwykłego pobytu w Zjednoczonym Królestwie (podlega on ustawodawstwu Zjednoczonego Królestwa na podstawie art. 11 ust. 3 lit. e) rozporządzenia (WE) nr 883/2004, świadczenia z tytułu choroby wypłacane są przez Francję na podstawie art. 24 i 29 tego rozporządzenia);
9. emerytowany obywatel Zjednoczonego Królestwa, który otrzymuje emeryturę ze Zjednoczonego Królestwa i z Hiszpanii i ma miejsce zwykłego pobytu w Hiszpanii (podlega on ustawodawstwu Hiszpanii na podstawie art. 11 ust. 3 lit. e), świadczenia z tytułu choroby są wypłacane przez Hiszpanię na podstawie art. 23 i 29 rozporządzenia (WE) nr 883/2004);
10. szwedzki student, który ma miejsce zwykłego pobytu w Zjednoczonym Królestwie, otrzymuje stypendium ze Zjednoczonego Królestwa pokrywające wszystkie jego wydatki, wynajmuje tam mieszkanie i spędza tam wszystkie dni robocze i weekendy (podlega on ustawodawstwu Zjednoczonego Królestwa na podstawie art. 11 ust. 3 lit. e) rozporządzenia (WE) nr 883/2004);
11. obywatelka Polski, która pracuje w Zjednoczonym Królestwie, zaczyna otrzymywać świadczenia z tytułu macierzyństwa ze Zjednoczonego Królestwa i tymczasowo powraca do Polski, by urodzić dziecko przed zakończeniem okresu przejściowego (podlega ona ustawodawstwu Zjednoczonego Królestwa na podstawie art. 11 ust. 2 i 3 lit. a) rozporządzenia (WE) nr 883/2004); może ona wrócić do pracy w Zjednoczonym Królestwie po urlopie macierzyńskim i w dalszym ciągu podlegać przepisom art. 30 ust. 1 Umowy;
12. osoby pozostałe przy życiu po śmierci obywatela Zjednoczonego Królestwa, w sytuacji gdy ten obywatel Zjednoczonego Królestwa pracuje we Francji w dniu zakończenia okresu przejściowego (podlegają one ustawodawstwu Francji na podstawie art. 11 ust. 3 lit. a) rozporządzenia (WE) nr 883/2004); obywatel umiera w 2023 r.; art. 30 ust. 1 Umowy obejmuje takie osoby otrzymujące rentę rodzinną z Francji w wyniku śmierci obywatela, niezależnie od obywatelstwa osób pozostających przy życiu i od tego, czy mają one miejsce zwykłego pobytu w Zjednoczonym Królestwie czy w państwie członkowskim UE.

— lit. c) i d)

1. obywatel Niderlandów, który ma miejsce zwykłego pobytu w Zjednoczonym Królestwie, pracuje w Niderlandach i powraca do domu co najmniej raz w tygodniu (podlega on ustawodawstwu Niderlandów na podstawie art. 11 ust. 3 lit. a) rozporządzenia (WE) nr 883/2004);
2. obywatel Zjednoczonego Królestwa, który ma miejsce zwykłego pobytu wraz z całą rodziną we Francji, pracuje w Zjednoczonym Królestwie i powraca do Francji dwa razy w miesiącu (podlega on ustawodawstwu Zjednoczonego Królestwa na podstawie art. 11 ust. 3 lit. a) rozporządzenia (WE) nr 883/2004);
3. obywatel Niemiec, który ma miejsce zwykłego pobytu w Zjednoczonym Królestwie, udaje się do Niemiec w celu wykonania pracy sezonowej przez okres wykraczający poza zakończenie okresu przejściowego (podlega on ustawodawstwu Niemiec na podstawie art. 11 ust. 3 lit. a) rozporządzenia (WE) nr 883/2004);
4. rumuński dyplomata, który pracuje w ambasadzie rumuńskiej w Zjednoczonym Królestwie i ma tam miejsce zwykłego pobytu, wynajął swój dom w Rumunii i przeniósł się wraz z rodziną do Zjednoczonego Królestwa (podlega on ustawodawstwu Rumunii na podstawie art. 11 ust. 3 lit. b) rozporządzenia (WE) nr 883/2004).

— lit. e):

1. fiński dyplomata, który pracuje w ambasadzie fińskiej w Zjednoczonym Królestwie, ma miejsce zwykłego pobytu w Finlandii, jego rodzina mieszka w Finlandii, gdzie dyplomata ten spędza wszystkie urlopy (podlega on ustawodawstwu Finlandii na podstawie art. 11 ust. 3 lit. b) rozporządzenia (WE) nr 883/2004);
2. obywatel Chorwacji, który udaje się do Zjednoczonego Królestwa, w rozumieniu art. 12 rozporządzenia, w celu odbycia 6-miesięcznego szkolenia kończącego się po zakończeniu okresu przejściowego (podlega on ustawodawstwu Chorwacji na podstawie art. 12 rozporządzenia (WE) nr 883/2004);
3. obywatel Malty, który pracuje na pokładzie statku morskiego pływającego pod banderą Zjednoczonego Królestwa (taką sytuację należy traktować odpowiednio do prowadzenia działalności zarobkowej na terytorium Zjednoczonego Królestwa), ma miejsce zwykłego pobytu na Malcie i za tę działalność otrzymuje wynagrodzenie od przedsiębiorstwa z siedzibą lub miejscem wykonywania działalności na Malcie (podlega on ustawodawstwu Malty na podstawie art. 11 ust. 4 rozporządzenia (WE) nr 883/2004);
4. obywatel Belgii, który ma miejsce zwykłego pobytu w Belgii i zwyczajowo prowadzi działalność jako osoba zatrudniona lub osoba pracująca na własny rachunek zarówno w Belgii, jak w Zjednoczonym Królestwie (jeżeli podlega on ustawodawstwu belgijskiemu na podstawie art. 13 rozporządzenia (WE) nr 883/2004);

5. obywatel Portugalii, który ma miejsce zwykłego pobytu w Portugalii, pracuje zarówno w Portugalii (w nieznaczającym wymiarze), jak w Zjednoczonym Królestwie (podlega on ustawodawstwu portugalskiemu zgodnie z umową derogacyjną na podstawie art. 16 rozporządzenia (WE) nr 883/2004); Taka osoba pozostaje objęta zakresem Umowy przynajmniej przez okres wskazany w art. 16 Umowy.

Art. 30 ust. 1 ma również zastosowanie do bezpaństwowców i uchodźców, jak również do obywateli państw trzecich, legalnie zamieszkujących w państwie członkowskim UE lub Zjednoczonym Królestwie, pod warunkiem że znajdują się w jednej z sytuacji opisanych w art. 30 ust. 1 lit. a)–e) Umowy. Przykładowo:

1. Art. 30 ust. 1 Umowy ma zastosowanie do obywatela Pakistanu, który legalnie zamieszkuje w Zjednoczonym Królestwie w dniu zakończenia okresu przejściowego i pracuje we Francji (podlega on ustawodawstwu Francji na podstawie art. 13 ust. 2 lit. a) rozporządzenia (EWG) nr 1408/71, które miało zastosowanie w związku z rozporządzeniem (EWG) nr 859/2003, w stosowaniu którego uczestniczy Zjednoczone Królestwo).
2. Obywatel Maroka, który legalnie zamieszkuje w Belgii i pracuje w Belgii i Zjednoczonym Królestwie (podlega on ustawodawstwu Belgii na podstawie art. 14 ust. 2 lit. b) pkt (i) rozporządzenia (EWG) nr 1408/71, które miało zastosowanie w związku z rozporządzeniem (EWG) nr 859/2003).
3. Art. 30 ust. 1 Umowy nie ma jednak zastosowania do obywatela Indii, który legalnie zamieszkuje w Zjednoczonym Królestwie i który nie znajduje się w sytuacji, wiążącej się z dowolnym państwem członkowskim UE. Artykuł ten nie ma również zastosowania do obywatela Meksyku, który nie zamieszkuje legalnie w Zjednoczonym Królestwie ani w państwie członkowskim UE w dniu zakończenia okresu przejściowego.

Art. 30 ust. 1 dotyczy także członków rodzin i osób pozostałych przy życiu po śmierci osób znajdujących się w jednej z sytuacji opisanych w ust. 1 tego artykułu. Co więcej, w odniesieniu do praw członków rodziny, należy wyodrębnić art. 32 ust. 1 lit. d) i e) Umowy, który ma inny zakres stosowania, jeżeli chodzi np. o dzieci urodzone po zakończeniu okresu przejściowego (zob. wytyczne dotyczące art. 32 ust. 1 lit. d) i e)).

Nie jest konieczne, aby członkowie rodziny lub osoby pozostałe przy życiu same znajdowały się w sytuacji transgranicznej. Przykładowo osoby pozostające przy życiu po śmierci obywatela Republiki Czeskiej, który w dniu zakończenia okresu przejściowego pracuje w Zjednoczonym Królestwie i tamże umiera po okresie przejściowym, mogły nigdy nie opuścić Republiki Czeskiej. Niemniej jednak do takich osób pozostających przy życiu będzie miał zastosowanie art. 30 ust. 1 Umowy. Art. 30 ust. 1 wymaga jedynie, aby osoba zmarła znajdowała się w jednej z sytuacji przewidzianych w tym artykule (obywatel Unii podlegający ustawodawstwu Zjednoczonego Królestwa w naszym przykładzie), bez nakładania podobnego warunku w odniesieniu do osób pozostających przy życiu po jego śmierci. Zakres ten dotyczy praw przyznanych osobom zgodnie z zasadami koordynacji zabezpieczenia społecznego z tytułu bycia członkiem rodziny lub osobą pozostałą przy życiu.

Do członków rodziny i osób pozostałych przy życiu mają zastosowanie takie prawa wynikające z zasad koordynacji zabezpieczenia społecznego z tytułu bycia odpowiednio członkiem rodziny lub osobą pozostałą przy życiu.

Art. 30 ust. 1 Umowy nie ma zastosowania do osób, które w dniu zakończenia okresu przejściowego znajdują się w sytuacji o charakterze wewnętrznym (np. obywatel Grecji, który zawsze pracował i mieszkał w Grecji). Jeżeli takie osoby zdecydują się w przyszłości na przeprowadzkę do Zjednoczonego Królestwa, będzie to traktowane jako przyszłe przemieszczenie i nie wchodzi w zakres Umowy.

3.1.3. Art. 30 ust. 2: Znaczenie określenia „nieprzerwanie”

Umowa zapewnia stosowanie rozporządzenia (WE) nr 883/2004 i rozporządzenia (WE) nr 987/2009 przez cały okres, w którym przedmiotowa sytuacja pozostaje bez zmian lub osoby nieprzerwanie pozostają w sytuacji, która wiąże się zarówno ze Zjednoczonym Królestwem, jak i państwem członkowskim UE. Nie każdą zmianę sytuacji danej osoby należy traktować jako przerwanie tej ciągłości. Przy zmianie jednej kategorii na inną (kategorie wymienione w art. 30 ust. 1 Umowy) zachowany jest status osoby objętej art. 30 ust. 1 Umowy, do której to osoby zastosowanie ma rozporządzenie (WE) nr 883/2004 i rozporządzenie (WE) nr 987/2009. W przypadku takiej zmiany kategorii oczywiście nie ma zastosowania warunek określony w art. 30 ust. 1 Umowy dotyczący sytuacji w „dniu zakończenia okresu przejściowego”. W sytuacjach transgranicznych określenie „nieprzerwanie” należy rozumieć w elastyczny sposób, tzn. krótkie przerwy występujące między dwiema sytuacjami nie powodują powstania szkody. Przykładem może być jednomiesięczna przerwa przed rozpoczęciem nowej umowy o pracę (analogicznie do sprawy C-482/93 Klaus).

Przykładowo obywatel Polski mieszkający w Zjednoczonym Królestwie i pracujący tam dla brytyjskiego pracodawcy w dniu zakończenia okresu przejściowego będzie w dalszym ciągu objęty zakresem art. 30 ust. 1:

1. tak długo, jak jego sytuacja nie ulegnie zmianie;

2. nawet jeżeli sytuacja się zmienia, pod warunkiem że obywatel ten będzie pozostawać w jednej z sytuacji przewidzianych w art. 30 ust. 1 Umowy. Będzie on objęty Umową, jeżeli na przykład:
 - a. w dalszym ciągu będzie pracować dla brytyjskiego pracodawcy, ale podejmie dodatkową pracę we Francji (będzie podlegać ustawodawstwu Zjednoczonego Królestwa lub Francji na podstawie art. 13 rozporządzenia (WE) nr 883/2004, w zależności od tego, czy prowadzi znaczną część działalności w Zjednoczonym Królestwie);
 - b. w dalszym ciągu będzie pracować dla brytyjskiego pracodawcy, lecz przeniesie swoje miejsce zwykłego pobytu do Francji (będzie podlegać ustawodawstwu Zjednoczonego Królestwa na podstawie art. 11 ust. 3 lit. a) rozporządzenia (WE) nr 883/2004);
 - c. w dalszym ciągu będzie pracować dla brytyjskiego pracodawcy i uda się na wakacje do Portugalii;
 - d. przestanie pracować dla brytyjskiego pracodawcy i rozpocznie pracę we Francji, przy czym w dalszym ciągu będzie miał miejsce zwykłego pobytu w Zjednoczonym Królestwie (będzie podlegać ustawodawstwu Francji na podstawie art. 11 ust. 3 lit. a) rozporządzenia (WE) nr 883/2004);
 - e. jego umowa o pracę wygaśnie i podpisze on nową umowę o pracę z irlandzkim pracodawcą, ale nadal będzie pracować w Zjednoczonym Królestwie (będzie podlegać ustawodawstwu Zjednoczonego Królestwa na podstawie art. 11 ust. 3 lit. a) rozporządzenia (WE) nr 883/2004);
 - f. utraci pracę i nie będzie otrzymywać zasiłku dla bezrobotnych, a w dalszym ciągu będzie miał miejsce zwykłego pobytu w Zjednoczonym Królestwie (będzie podlegać ustawodawstwu Zjednoczonego Królestwa na podstawie art. 11 ust. 3 lit. e) rozporządzenia (WE) nr 883/2004);
 - g. utraci pracę, będzie otrzymywać zasiłek dla bezrobotnych od Zjednoczonego Królestwa i wyeksportuje to świadczenie do Polski, jednocześnie szukając tam pracy na podstawie art. 64 rozporządzenia (WE) nr 883/2004; po bezowocnych poszukiwaniach pracy w Polsce powróci do Zjednoczonego Królestwa i będzie nadal pobierać zasiłek dla bezrobotnych oraz będzie szukać tam pracy (będzie podlegać ustawodawstwu Zjednoczonego Królestwa na podstawie art. 11 ust. 3 lit. a) i art. 11 ust. 2);
 - h. jego umowa o pracę wygaśnie i będzie on miał miejsce zwykłego pobytu w Zjednoczonym Królestwie, oczekując na osiągnięcie wieku emerytalnego (będzie podlegać ustawodawstwu Zjednoczonego Królestwa na podstawie art. 11 ust. 3 lit. e) rozporządzenia (WE) nr 883/2004).

Do osoby znajdującej się w takiej sytuacji przestaje jednak mieć zastosowanie art. 30 ust. 1 Umowy, jeżeli nie pracuje ona już w Zjednoczonym Królestwie i przenosi swoje miejsce zwykłego pobytu do Polski (lub dowolnego innego państwa członkowskiego UE). Przykładem może być obywatel Polski, który eksportuje do Polski zasiłek dla bezrobotnych wypłacany przez Zjednoczone Królestwo, znajduje tam zatrudnienie i przenosi miejsce zwykłego pobytu do Polski. W takim przypadku nie znajduje się on już w sytuacji wiążącej się ze Zjednoczonym Królestwem, bez uszczerbku dla ewentualnego prawa wynikającego z art. 30 ust. 3 Umowy.

Osoba może znajdować się raz w jednej, raz w innej sytuacji spośród opisanych w art. 30 ust. 1 lit. a)–e) i nie przestaje mieć do niej zastosowania art. 30 ust. 2. Przykładowo:

1. Austriacki urzędnik służby cywilnej, mający miejsce zwykłego pobytu w Austrii i pracujący w Zjednoczonym Królestwie dla administracji austriackiej w dniu zakończenia okresu przejściowego jest objęty art. 30 ust. 1 lit. e) (podlega ustawodawstwu Austrii na podstawie art. 11 ust. 3 lit. b) rozporządzenia (WE) nr 883/2004, przy czym:
 - po zakończeniu oddelegowania w 2023 r. rezygnuje z pracy w administracji austriackiej i podejmuje pracę jako nauczyciel języka niemieckiego w Zjednoczonym Królestwie, dokąd przenosi swoje miejsce zwykłego pobytu – w dalszym ciągu jest objęty art. 30 ust. 1 lit. a) Umowy (podlega ustawodawstwu Zjednoczonego Królestwa na podstawie art. 11 ust. 3 lit. a) rozporządzenia (WE) nr 883/2004),
 - niezadowolony ze swojej nowej pracy po raz kolejny rezygnuje i znajduje zatrudnienie w szkole we Francji, zachowując swoje miejsce zwykłego pobytu w Zjednoczonym Królestwie – w takim przypadku w dalszym ciągu znajduje się w sytuacji wiążącej się jednocześnie ze Zjednoczonym Królestwem i z państwem członkowskim UE, o której mowa w art. 30 ust. 1) lit. c) Umowy (podlega on ustawodawstwu Francji na podstawie art. 11 ust. 3 lit. a) rozporządzenia (WE) nr 883/2004).
2. Obywatel Zjednoczonego Królestwa, który ma miejsce zwykłego pobytu w Zjednoczonym Królestwie i pracuje jednocześnie w Zjednoczonym Królestwie i we Francji dla pracodawcy z siedzibą we Francji w dniu zakończenia okresu przejściowego:
 - a) początkowo nie prowadzi znacznej części działalności w Zjednoczonym Królestwie, lecz we Francji, i jest objęty art. 30 ust. 1 lit. b) Umowy (podlega ustawodawstwu Francji na podstawie art. 13 ust. 1 lit. b) rozporządzenia (WE) nr 883/2004);

- b) po kilku latach rozpoczyna prowadzenie znacznej części działalności w Zjednoczonym Królestwie, kontynuując jednocześnie pracę we Francji, i jest objęty art. 30 ust. 1 lit. e) Umowy (podlega ustawodawstwu Zjednoczonego Królestwa na podstawie art. 13 ust. 1 lit. a) rozporządzenia (WE) nr 883/2004).

Dlatego też zmiana w obowiązującym ustawodawstwie na podstawie przepisów kolizyjnych w tytule II rozporządzenia (WE) nr 883/2004 nie prowadzi sama w sobie do wyłączenia danej osoby z zakresu art. 30 ust. 1 Umowy, pod warunkiem że osoba ta w dalszym ciągu znajduje się w jednej z sytuacji opisanych w tym artykule.

3.1.4. Art. 30 ust. 3: Zakres podmiotowy (klauzula rezerwowa)

Art. 30 ust. 3 zawiera klauzulę rezerwową, zgodnie z którą osoby objęte art. 10 dotyczącym zakresu podmiotowego części drugiej tytuł II Umowy, które nie są objęte lub przestały być objęte zakresem art. 30 ust. 1 lit. a)–e), powinny również korzystać z przepisów dotyczących pełnej koordynacji zabezpieczenia społecznego w części drugiej tytuł III Umowy.

Przykładowo dzieci urodzone po zakończeniu okresu przejściowego, które są objęte przepisami części drugiej tytuł II Umowy, korzystałyby również z przepisów tytułu III.

Jeżeli na przykład obywatel Unii studiuje w Zjednoczonym Królestwie w dniu zakończenia okresu przejściowego, nie mając tam miejsca zwykłego pobytu w rozumieniu art. 1 lit. j) rozporządzenia (WE) nr 883/2004, taka sytuacja nie podlega przepisom art. 30 ust. 1 Umowy. Obywatel ten zachowuje jednak prawo pobytu zgodnie z częścią drugą tytuł II Umowy, jeżeli na przykład uzyskuje dostęp do zatrudnienia. W takim przypadku korzysta wówczas również z przepisów tytułu III zgodnie z art. 30 ust. 3 Umowy.

Osoby, które są jednocześnie obywatelami Zjednoczonego Królestwa i obywatelami Unii, mogą również być objęte art. 30 ust. 3 Umowy, jeżeli podlegają przepisom tytułu II Umowy (zob. pkt 1.2 niniejszych wytycznych na temat art. 10 Umowy).

W związku z tym:

1. Art. 30 ust. 3 ma zastosowanie do osoby, która jest zarówno obywatelem Zjednoczonego Królestwa i obywatelem Hiszpanii, urodziła się w Hiszpanii i podlegała hiszpańskiemu systemowi zabezpieczenia społecznego oraz przeniosła się do Zjednoczonego Królestwa przed zakończeniem okresu przejściowego, gdzie otrzymała obywatelstwo Zjednoczonego Królestwa; taka osoba objęta jest art. 30 ust. 3 Umowy i będzie korzystała z przepisów w części drugiej tytuł III Umowy. Sytuacja ta przypominałaby sytuację, w której znajduje się osoba objęta art. 30 ust. 1 lit. a) Umowy (obywatel Hiszpanii/Zjednoczonego Królestwa podlegający ustawodawstwu Zjednoczonego Królestwa).
2. Art. 30 ust. 3 Umowy nie ma jednak zastosowania do osoby, która jest zarówno obywatelem Zjednoczonego Królestwa, jak i obywatelem Włoch, urodziła się we Włoszech i mieszkała tylko w tym kraju przez cały czas przed zakończeniem okresu przejściowego oraz podlegała włoskiemu systemowi zabezpieczenia społecznego.

Ta klauzula rezerwowa ma zastosowanie również do członków rodziny i osób pozostających przy życiu po śmierci beneficjentów części drugiej tytuł II Umowy (zob. jednak art. 30 ust. 5 Umowy poniżej).

3.1.5. Art. 30 ust. 4: Powiązanie z państwem przyjmującym lub państwem miejsca pracy w przypadku osób objętych ust. 3

Art. 30 ust. 4 zapewnia stosowanie rozporządzenia (WE) nr 883/2004 i rozporządzenia (WE) nr 987/2009 wobec osób objętych art. 30 ust. 3, dopóki dana sytuacja pozostaje bez zmian, tzn. dopóki osoby objęte art. 30 ust. 3 zachowują prawo pobytu w państwie przyjmującym zgodnie z art. 13 Umowy lub prawo do pracy w państwie miejsca pracy zgodnie z art. 24 lub 25 Umowy.

3.1.6. Art. 30 ust. 5: Członkowie rodziny i osoby pozostające przy życiu

Przepis ten wyjaśnia, że w zakresie, w jakim określenie „członkowie rodziny i osoby pozostające przy życiu” należy rozumieć zgodnie z ich znaczeniem w rozporządzeniu (WE) nr 883/2004 (zob. również art. 31 ust. 2 Umowy), „członkowie rodziny i osoby pozostające przy życiu” są objęte art. 30 wyłącznie w zakresie, w jakim wywodzą prawa i obowiązki z tytułu bycia odpowiednio członkiem rodziny lub osobą pozostającą przy życiu zgodnie z ustawodawstwem dotyczącym zabezpieczenia społecznego.

3.2. Art. 31 – Zasady koordynacji zabezpieczenia społecznego

3.2.1. Art. 31 ust. 1: Zakres przedmiotowy

Art. 31 ust. 1 zapewnia stosowanie rozporządzenia (WE) nr 883/2004 i rozporządzenia (WE) nr 987/2009 w całości wobec osób, o których mowa w art. 30 ust. 1.

Zachowane zostaną zasady koordynacji zmienione rozporządzeniami wymienionymi w załączniku I do Umowy z możliwością dokonania w przyszłości wszelkich koniecznych dostosowań zgodnie z art. 36 Umowy.

W przypadku wyjątków dotyczących Zjednoczonego Królestwa przewidzianych w obecnych zasadach, takich jak specjalne wpisy w załącznikach do podanych rozporządzeń, takie wyjątki będą w dalszym ciągu miały zastosowanie na tych samych warunkach. Przykładowo Zjednoczone Królestwo nie stosuje art. 28 ust. 2–4 rozporządzenia (WE) nr 883/2004. Umowa nie zmieni tego stanu rzeczy.

Oprócz rozporządzeń należy odpowiednio uwzględnić podane w załączniku I do Umowy wszystkie stosowne decyzje i zalecenia Komisji Administracyjnej ds. Koordynacji Systemów Zabezpieczenia Społecznego powołanej w art. 71 rozporządzenia (WE) nr 883/2004.

3.2.2. Art. 31 ust. 2: Definicje

Pojęcia zastosowane w części drugiej tytułu III Umowy należy rozumieć zgodnie z ich znaczeniem w rozporządzeniu (WE) nr 883/2004.

Przykładowo definicja „członka rodziny” w art. 9 Umowy nie ma zastosowania w kontekście zasad koordynacji zabezpieczenia społecznego; zastosowanie ma definicja w art. 1 lit. i) rozporządzenia (WE) nr 883/2004.

3.2.3. Art. 31 ust. 3: Obywatele państw trzecich

W odniesieniu do obywateli państw trzecich Zjednoczone Królestwo nie uczestniczyło w przyjęciu rozporządzenia (UE) nr 1231/2010. Zjednoczone Królestwo jest jednak związane rozporządzeniem Rady (WE) nr 859/2003 rozszerzającym przepisy rozporządzenia (EWG) nr 1408/71 i rozporządzenia (EWG) nr 574/72 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego państw członkowskich na obywateli państw trzecich, którzy nie byli dotąd objęci tymi przepisami wyłącznie ze względu na ich obywatelstwo.

Zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 859/2003 Zjednoczone Królestwo i państwa członkowskie UE (z wyjątkiem Danii) stosują rozporządzenie (EWG) nr 1408/71 w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego wobec pracowników najemnych, osób pracujących na własny rachunek i członków ich rodzin przemieszczających się w obrębie Wspólnoty, oraz rozporządzenie (EWG) nr 574/72 w sprawie wykonywania rozporządzenia (EWG) nr 1408/71 w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego wobec pracowników najemnych, osób pracujących na własny rachunek i członków ich rodzin przemieszczających się w obrębie Wspólnoty.

W związku z tym w przypadku obywateli państw trzecich, którzy spełniają warunki rozporządzenia (WE) nr 859/2003, a także członków ich rodzin i osób pozostających przy życiu wszelkie odniesienia w art. 30 i 32 Umowy do rozporządzenia (WE) nr 883/2004 i rozporządzenia (WE) nr 987/2009 (nowe rozporządzenia) należy rozumieć jako odniesienia do odpowiednich przepisów w poprzednich rozporządzeniach. Analogicznie wszelkie odniesienia do przepisów szczegółowych w nowych rozporządzeniach należy rozumieć jako odniesienia do odpowiednich przepisów w poprzednich rozporządzeniach.

3.3. Art. 32 – Sytuacje szczególne

Art. 32 reguluje sytuacje szczególne, w których nawet jeżeli osoby nie są objęte albo przestają być objęte art. 30 Umowy, należy chronić ich prawa wynikające z zasad koordynacji zabezpieczenia społecznego.

W przypadku tych szczególnych kategorii osób należy zachować niektóre przepisy rozporządzenia (WE) nr 883/2004 i rozporządzenia (WE) nr 987/2009. Przepisy te mają zastosowanie zgodnie z zasadami ogólnymi tych rozporządzeń, np. z zasadą niedyskryminacji lub jedności obowiązującego ustawodawstwa.

3.3.1. Art. 32 ust. 1 lit. a) i art. 32 ust. 2: Poprzednie i przyszłe okresy

Art. 32 ust. 1 lit. a) chroni istniejące i przyszłe prawa na podstawie przeszłych okresów ubezpieczenia, zatrudnienia, pracy na własny rachunek i miejsca zwykłego pobytu.

Przepis ten zapewnia obywatelom Unii z poprzednimi okresami w Zjednoczonym Królestwie i obywatelom Zjednoczonego Królestwa z poprzednimi okresami w UE możliwość ubiegania się o świadczenia i w razie konieczności możliwość uwzględniania i sumowania okresów. Dotyczy on wszelkiego rodzaju świadczeń z tytułu zabezpieczenia społecznego na podstawie okresów ubezpieczenia, zatrudnienia, pracy na własny rachunek i miejsca zwykłego pobytu, takich jak emerytury, renty, świadczenia z tytułu choroby, świadczenia z tytułu wypadku przy pracy lub zasiłki dla bezrobotnych.

Art. 32 ust. 1 lit. a) ma również zastosowanie w sytuacji, gdy świadczenie przyznawane jest wyłącznie na podstawie poprzednich okresów w państwie, które rozpatruje prawo do świadczeń zgodnie ze swoim ustawodawstwem (niezależnie od tego, czy takie okresy kończą się przed zakończeniem okresu przejściowego, czy po jego zakończeniu), kiedy nie jest potrzebne sumowanie okresów, ponieważ poprzednie okresy wystarczą, aby przyznać świadczenie.

Równocześnie zachowane są wszystkie prawa i obowiązki wynikające bezpośrednio (lub pośrednio) z takich okresów. Odniesienie do „[...] praw i obowiązków wynikających z tych okresów” oznacza uprawnienia przewidziane w ustawodawstwie Zjednoczonego Królestwa i ustawodawstwie danego państwa członkowskiego UE zgodnie z przepisami rozporządzenia (WE) nr 883/2004, wynikające z takich okresów [lub przyznanie świadczenia na podstawie tych okresów i wszelkie wynikające z tego uprawnienie do świadczeń], a także odpowiednie zobowiązania. W przypadku świadczeń z tytułu choroby i świadczeń rodzinnych dla osób objętych art. 32 ust. 1 lit. a) Umowy zastosowanie mają zasady szczególnie przewidziane w art. 32 ust. 2 Umowy (zob. poniżej oraz pkt 3.3.6 niniejszego dokumentu), a więc takie prawa są dodatkowo w stosunku do „praw i obowiązków wynikających z tych okresów”.

Może to dotyczyć na przykład prawa do okresowych badań lekarskich w miejscu zwykłego pobytu w celu dalszego otrzymywania świadczenia z tytułu inwalidztwa (na podstawie art. 87 rozporządzenia (WE) nr 987/2009); prawa do otrzymywania dodatku na podstawie art. 58 rozporządzenia (WE) nr 883/2004.

Zasady koordynacji zabezpieczenia społecznego będą miały zastosowanie zarówno do okresów kończących się przed zakończeniem okresu przejściowego, jak i okresów kończących się po zakończeniu okresu przejściowego w przypadku tej samej osoby.

Równocześnie ust. 2 tego przepisu zapewnia, aby zasady koordynacji dotyczące świadczenia z tytułu choroby i świadczenia rodzinnego miały zastosowanie do osób objętych art. 32 ust. 1 lit. a).

Art. 32 ust. 2 dotyczący świadczeń z tytułu choroby odnosi się do zasad dotyczących państw właściwych w odniesieniu do świadczeń z tytułu choroby dla osoby, która otrzymuje świadczenie zgodnie z art. 32 ust. 1 lit. a) Umowy. Przepis ten dotyczy sytuacji, w której doszło do zmiany państw właściwych, ponieważ taka osoba wraca do państwa członkowskiego UE lub Zjednoczonego Królestwa lub ponieważ zaczyna otrzymywać inne świadczenie.

Przepisy kolizyjne dotyczące ustalania, jakie państwo jest właściwe w odniesieniu do świadczeń z tytułu choroby, należy traktować jako jedną całość; należy przy tym uwzględnić ewentualne przyszłe zmiany w miejscu zwykłego pobytu takiej osoby lub otrzymywanie dodatkowego świadczenia; stosowne przepisy rozporządzenia (WE) nr 883/2004 pozostają w mocy.

Przykładowo, obywatel Danii, który pracował w Zjednoczonym Królestwie i Danii, powraca do Danii przed zakończeniem okresu przejściowego:

- w 2022 r. osiąga wiek emerytalny w Zjednoczonym Królestwie w wieku X i otrzymuje emeryturę od Zjednoczonego Królestwa, pozostając biernym zawodowo w Danii → Zjednoczone Królestwo jest państwem właściwym w odniesieniu do świadczeń z tytułu choroby na podstawie art. 32 ust. 2 Umowy (art. 24 rozporządzenia (WE) nr 883/2004),
- dwa lata później osiąga wiek emerytalny w państwie członkowskim UE, w wieku X+2, i zaczyna pobierać również duńską emeryturę → Dania jest państwem właściwym w odniesieniu do świadczeń z tytułu choroby na podstawie art. 23 rozporządzenia (WE) nr 883/2004,
- w 2027 r. przenosi swoje miejsce zwykłego pobytu do Zjednoczonego Królestwa, zgodnie z przepisami obowiązującymi w tym czasie, w dalszym ciągu pobierając dwie emerytury → Zjednoczone Królestwo jest państwem właściwym w odniesieniu do świadczeń z tytułu choroby (uwaga: zmiana miejsca zwykłego pobytu w 2027 r. będzie przyszłą zmianą i nie będzie objęta częścią drugą tytuł II Umowy do celów prawa pobytu).

W praktyce stosowanie art. 32 ust. 1 lit. a) i art. 32 ust. 2 Umowy będzie miało następujące konsekwencje:

1. W przypadku obywatela Niemiec, który:

- całe życie pracował w Zjednoczonym Królestwie,
- powraca do Niemiec przed zakończeniem okresu przejściowego, kiedy zbliża się do wieku emerytalnego, i pozostaje bierny zawodowo,
- po osiągnięciu wieku emerytalnego (przed zakończeniem lub po zakończeniu okresu przejściowego) ubiega się w Zjednoczonym Królestwie o świadczenia z tytułu starości na podstawie rozporządzenia (WE) nr 883/2004.

Jeżeli tenże obywatel Niemiec zaczyna otrzymywać emeryturę od Zjednoczonego Królestwa, wówczas w odniesieniu do całego swojego życia:

— na podstawie art. 32 ust. 1 lit. a):

- a) ma prawo do pobierania emerytury od Zjednoczonego Królestwa bez żadnych obniżek zgodnie z art. 7 rozporządzenia (WE) nr 883/2004, mając miejsce zwykłego pobytu w Niemczech lub w dowolnym innym państwie członkowskim UE;

— na podstawie art. 32 ust. 2:

- b) otrzymuje dokument przenośny S1 od Zjednoczonego Królestwa i ma dostęp do świadczeń rzeczowych z tytułu choroby w Niemczech na tych samych warunkach, co niemieccy emeryci, lecz na koszt Zjednoczonego Królestwa, na podstawie art. 24 rozporządzenia (WE) nr 883/2004;
- c) ma prawo do świadczeń pieniężnych z tytułu choroby (w tym świadczeń w zakresie opieki długoterminowej) przewidzianych w ustawodawstwie Zjednoczonego Królestwa i wypłacanych mu bezpośrednio na podstawie art. 29 rozporządzenia (WE) nr 883/2004, niezależnie od tego, w którym państwie członkowskim ma miejsce zwykłego pobytu;
- d) ma prawo do planowanego leczenia w dowolnym państwie członkowskim UE innym niż państwo, w którym ma miejsce zwykłego pobytu, na podstawie dokumentu przenośnego S2 wydanego przez Zjednoczone Królestwo, na koszt Zjednoczonego Królestwa, zgodnie z art. 27 rozporządzenia (WE) nr 883/2004;
- e) ma prawo do używania europejskiej karty ubezpieczenia zdrowotnego wydanej przez Zjednoczone Królestwo podczas wakacji w dowolnym państwie członkowskim innym niż państwo, w którym ma miejsce zwykłego pobytu, na podstawie art. 27 rozporządzenia (WE) nr 883/2004;
- f) członkowie jego rodziny mają prawa pochodne do świadczeń rzeczowych z tytułu choroby w państwie członkowskim, w którym mają miejsce zwykłego pobytu, na koszt Zjednoczonego Królestwa. Zgodnie z art. 32 ust. 1 lit. d) taki obywatel ma prawo do świadczeń rodzinnych na warunkach określonych w rozporządzeniu i ustawodawstwie Zjednoczonego Królestwa, nawet jeżeli członkowie jego rodziny mają miejsce zwykłego pobytu w państwie członkowskim innym niż państwo, w którym on sam ma miejsce zwykłego pobytu, na podstawie art. 67 rozporządzenia (WE) nr 883/2004.

Jeżeli w czasie pobierania emerytury od Zjednoczonego Królestwa obywatel ten podejmie pracę w Niemczech, wówczas obowiązującym ustawodawstwem, m.in. w zakresie świadczeń z tytułu choroby, będzie ustawodawstwo Niemiec zgodnie z zasadą *lex loci laboris* zawartą w art. 11 rozporządzenia (WE) nr 883/2004, które w dalszym ciągu obowiązuje (zob. art. 31 tego rozporządzenia).

2. W przypadku obywatela Zjednoczonego Królestwa, który:

- całe życie pracował w Niderlandach;
- w dniu zakończenia okresu przejściowego nadal tam pracuje;
- powraca do Zjednoczonego Królestwa po zakończeniu okresu przejściowego, kiedy zbliża się do wieku emerytalnego;
- w Zjednoczonym Królestwie jest nieaktywny zawodowo;
- po roku ubiega się o emeryturę w Nierlandach.

Taki obywatel:

- a) podlega wszystkim zasadom koordynacji zabezpieczenia społecznego, na podstawie art. 30 ust. 1 lit. b) Umowy, przez okres po zakończeniu okresu przejściowego do czasu powrotu do Zjednoczonego Królestwa;
- b) jest objęty art. 32 ust. 1 lit. a) i ust. 2 Umowy, aby w dalszym ciągu pobierać niderlandzką emeryturę (więcej informacji w poprzednim przykładzie).

3. W przypadku obywatela Australii, który:

- w latach 1996–2000 pracował w Zjednoczonym Królestwie,
- w latach 2001–2010 pracował w Belgii,
- w latach 2011–2030: pracuje i ma miejsce zwykłego pobytu w Australii,
- w 2031 r. przenosi miejsce legalnego pobytu do Zjednoczonego Królestwa i ubiega się o świadczenia na podstawie poprzednich okresów ubezpieczenia.

Taki obywatel państwa trzeciego może powołać się na art. 32 ust. 1 lit. a) Umowy przy ubieganiu się o emeryturę od Zjednoczonego Królestwa i Belgii na podstawie poprzednich okresów ubezpieczenia, pod warunkiem że spełnia warunki określone w rozporządzeniu (WE) nr 859/2003, tzn. jego miejsce legalnego pobytu znajduje się w Zjednoczonym Królestwie i spełnił poprzednie okresy ubezpieczenia w państwie członkowskim UE. Fakt, że obywatel ten nie zamieszkiwał legalnie w Zjednoczonym Królestwie ani w państwie członkowskim UE na zakończenie okresu przejściowego, nie ma znaczenia, pod warunkiem że spełnił on okresy zgodnie z ustawodawstwem Zjednoczonego Królestwa lub ustawodawstwa państwa członkowskiego UE przed zakończeniem okresu przejściowego i w momencie ubiegania się o emeryturę spełnia warunki określone w rozporządzeniu (WE) nr 859/2003.

4. W przypadku obywatela Stanów Zjednoczonych, który:

- w latach 2005–2010: pracował w Zjednoczonym Królestwie,
- w latach 2010–2025: pracuje w Stanach Zjednoczonych,
- w latach 2026–2030: pracuje i legalnie zamieszkuje na Malcie,
- w 2031 r. ubiega się o świadczenia na podstawie poprzednich okresów ubezpieczenia.

Obywatel ten nie jest objęty art. 32 ust. 1 lit. a) Umowy. Przed zakończeniem okresu przejściowego nie był on objęty zakresem podmiotowym rozporządzenia (WE) nr 859/2003, ponieważ nie znajdował się w sytuacji transgranicznej na koniec okresu przejściowego.

Przepis ten stosuje się odpowiednio do osób pozostających przy życiu otrzymujących świadczenia po śmierci osoby, która spełniła poprzednie okresy, ale nie jest lub przestała być objęta art. 30 Umowy. Przykładowo:

5. Obywatel Malty, który przed zakończeniem okresu przejściowego powraca do Malty po przepracowaniu 20 lat w Zjednoczonym Królestwie. W 2018 r. przechodzi na emeryturę i pobiera świadczenie emerytalne od Zjednoczonego Królestwa na podstawie rozporządzenia (WE) nr 883/2004. W tym samym roku umiera:

- a) jego współmałżonek ma prawo do otrzymywania świadczeń dla osób pozostałych przy życiu od Zjednoczonego Królestwa na podstawie ustawodawstwa Zjednoczonego Królestwa i rozporządzenia i po zakończeniu okresu przejściowego będzie w dalszym ciągu otrzymywać takie świadczenie bez żadnych obniżek;
- b) przy ustalaniu państwa właściwego w odniesieniu do świadczeń z tytułu choroby będą miały zastosowanie zasady koordynacji na podstawie art. 32 ust. 2 Umowy.

6. Obywatel Grecji, który przed zakończeniem okresu przejściowego powraca do Grecji po przepracowaniu 20 lat w Zjednoczonym Królestwie (nieobjęty art. 30 Umowy). W 2025 r. przechodzi na emeryturę i otrzymuje emeryturę od Zjednoczonego Królestwa na podstawie art. 32 ust. 1 lit. a) Umowy. Obywatel umiera w 2026 r.:

- a) jego współmałżonek ma prawo do otrzymywania świadczeń dla osób pozostałych przy życiu od Zjednoczonego Królestwa na podstawie ustawodawstwa Zjednoczonego Królestwa i rozporządzenia i będzie otrzymywać takie świadczenie bez żadnych obniżek nawet po zakończeniu okresu przejściowego na podstawie art. 32 ust. 1 lit. a) Umowy;
- b) przy ustalaniu państwa właściwego w odniesieniu do świadczeń z tytułu choroby będą miały zastosowanie zasady koordynacji na podstawie art. 32 ust. 2 Umowy.

3.3.2. Art. 32 ust. 1 lit. b): *Rozpoczęte planowane leczenie*

3.3.2.1. Zakres

Art. 32 ust. 1 lit. b) Umowy zapewnia ochronę prawa do planowanego leczenia zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 883/2004 w przypadku osób, które przed zakończeniem okresu przejściowego rozpoczęły takie planowane leczenie lub przynajmniej zwróciły się o uprzednią zgodę na jego odbycie. Swoboda świadczenia usług nie wykracza poza zakończenie okresu przejściowego, dlatego inne formy praw związanych z mobilnością pacjentów, zwłaszcza przypadki opisane w dyrektywie 2011/24/UE w sprawie stosowania praw pacjentów w transgranicznej opiece zdrowotnej, nie będą już objęte prawem Unii, jeżeli takie leczenie ma miejsce po zakończeniu tego okresu.

Ponieważ przepis ten dotyczy „osób”, obejmuje on obywateli Unii, obywateli Zjednoczonego Królestwa, bezpaństwowców lub uchodźców mających miejsce zwykłego pobytu w Zjednoczonym Królestwie lub państwie członkowskim UE, jak również obywateli państw trzecich, którzy spełniają warunki określone w rozporządzeniu (WE) nr 859/2003.

Przepis ten dotyczy osób nieobjętych art. 30 Umowy.

Przykładowo:

1. Obywatel Malty pracuje i ma miejsce zwykłego pobytu na Malcie. W 2020 r. zwraca się o uprzednią zgodę na konkretne planowane leczenie w Zjednoczonym Królestwie. Taką zgodę otrzymuje w 2021 r.:

- a) leczenie może się rozpocząć na warunkach określonych w rozporządzeniu (WE) nr 883/2004, nawet jeżeli w momencie rozpoczęcia leczenia Zjednoczone Królestwo jest państwem trzecim;
- b) obywatel Malty będzie mógł skorzystać z leczenia zgodnie z zasadą równego traktowania;
- c) zastosowanie mają w dalszym ciągu wszelkie stosowne przepisy rozporządzenia (WE) nr 883/2004 i rozporządzenia (WE) nr 987/2009 dotyczące planowanego leczenia (np. art. 26 rozporządzenia (WE) nr 987/2009);

- d) procedury zwrotu kosztów między Zjednoczonym Królestwem i Maltą będą w dalszym ciągu miały odpowiednio zastosowanie na podstawie art. 35 Umowy;
 - e) obywatel Malty i, o ile to konieczne, towarzyszące mu osoby będą miały prawo do wjazdu na terytorium Zjednoczonego Królestwa w celu odbycia leczenia, na warunkach określonych w Umowie.
2. Obywatel Czech pracuje i ma miejsce zwykłego pobytu na Słowacji. W 2020 r. zwraca się o uprzednią zgodę na konkretne planowane leczenie w Zjednoczonym Królestwie. Otrzymuje taką zgodę i przed końcem 2020 r. rozpoczyna leczenie, które ma potrwać do lata 2021 r. Zastosowanie mają te same warunki co powyżej.

Zawsze, gdy jest mowa o rozporządzeniu (WE) nr 883/2004, należy przez to rozumieć, że odpowiednio zastosowanie mają stosowne przepisy rozporządzenia (WE) nr 987/2009.

3.3.2.2. Zagadnienia związane z podróżowaniem

Osoby poddające się planowanemu leczeniu, które korzystają z art. 32 ust. 1 lit. b) opisanego powyżej (pacjenci), mają prawo - do czasu zakończenia leczenia - wjechać na terytorium państwa, gdzie odbywa się leczenie, i wyjechać z takiego państwa zgodnie z art. 14 Umowy stosowanym odpowiednio (co dotyczy prawa beneficjentów części drugiej tytuł II Umowy do wjazdu na terytorium państwa przyjmującego i wyjazdu z tego państwa).

Dotychczasowy dokument przenośny S2 wydany na podstawie rozporządzenia (WE) nr 883/2004 jest wystarczającym dowodem przysługującym tej osobie prawa do takiego planowanego leczenia dla celów art. 32 ust. 1 lit. b) Umowy.

Konkretnie oznacza to, że obywatele Zjednoczonego Królestwa i obywatele Unii, którzy posiadają dokument przenośny S2 i wymagane dokumenty podróży przewidziane w art. 14 ust. 1 Umowy, mają prawo do wjazdu na terytorium państwa, w którym odbywa się leczenie, i prawo do wyjazdu z takiego państwa zgodnie z art. 14 ust. 2.

Od pacjentów korzystających z art. 32 ust. 1 lit. b) Umowy, którzy nie są obywatelami Unii ani obywatelami Zjednoczonego Królestwa, może – zgodnie z obowiązującym ustawodawstwem – być wymagana wiza wjazdowa.

W indywidualnych przypadkach pacjenci korzystający z art. 32 ust. 1 lit. b) Umowy mogą – w celu zachowania prawa do planowanego leczenia – wymagać obecności i opieki innych osób (osoby towarzyszącej).

Osobą towarzyszącą może być członek rodziny lub dowolna inna osoba, które opiekuje się takim pacjentem wymagającym planowanego leczenia. Państwa członkowskie UE i Zjednoczone Królestwo rozważają, jak udowodnić status osób towarzyszących i wynikających z tego praw zgodnie z Umową o wystąpieniu.

Osoba towarzysząca ma prawo do wjazdu na terytorium państwa, w którym odbywa się leczenie, i prawo do wyjazdu z takiego państwa z ważnym dokumentem podróży przewidzianym w art. 14 ust. 1 Umowy. Państwo, w którym odbywa się leczenie, może wymagać od osoby towarzyszącej posiadania wizy wjazdowej zgodnie z obowiązującym ustawodawstwem.

W przypadku gdy państwo, w którym odbywa się leczenie, wymaga od pacjentów lub osób towarzyszących posiadania wizy wjazdowej, musi zapewnić takim osobom wszelkie ułatwienia w uzyskaniu niezbędnych wiz zgodnie z art. 14 ust. 3 Umowy. Wizy takie muszą być wydawane nieodpłatnie i w możliwie jak najkrótszym czasie, przy zastosowaniu procedury przyspieszonej.

Od pacjentów ani osób towarzyszących nie można wymagać wizy wjazdowej ani innego równoważnego dokumentu.

Art. 32 ust. 1 lit. b) Umowy nie przyznaje pacjentom ani osobom towarzyszącym na czas przebywania w państwie, w którym odbywa się leczenie, żadnych praw pobytu w rozumieniu dyrektywy 2004/38/WE. Mają oni prawo pozostać na terytorium państwa członkowskiego UE lub Zjednoczonego Królestwa tak długo, jak wymaga tego skuteczne leczenie pacjenta. Nie podlegają oni art. 18 ani art. 19 Umowy.

W razie konieczności przedłużenia leczenia z powodów medycznych możliwe jest wydanie nowego dokumentu przenośnego S2 lub przedłużenie jego ważności na odpowiedni okres. Ewentualne nieprzewidziane zdarzenia związane z leczeniem będą rozpatrywane indywidualnie.

3.3.3. Art. 32 ust. 1 lit. c): Rozpoczęte nieplanowane leczenie

Art. 32 ust. 1 lit. c) ma zapewnić osobom w trakcie czasowego pobytu wykraczającego poza datę zakończenia okresu przejściowego ochronę prawa do odbycia nieplanowanego koniecznego leczenia, przy pomocy europejskiej karty ubezpieczenia zdrowotnego lub równoważnego zaświadczenia.

Pojęcie „pobyt” należy rozumieć zgodnie z definicją art. 1 lit. k) rozporządzenia (WE) nr 883/2004 jako pobyt czasowy (w zastosowaniu art. 31 ust. 2 Umowy). Przepisy prawa nie określają maksymalnego czasu trwania pobytu. Zależy on od faktycznych okoliczności w poszczególnych przypadkach. W praktyce może to być na przykład okres wakacji lub okres nauki (jeżeli nie towarzyszy temu zmiana miejsce zwykłego pobytu). Pobyt, który od początku ma trwać dłużej (np. pobyt związany z nauką), nie kończy się, kiedy dana osoba w międzyczasie przebywa przez krótki okres w innym państwie. Dlatego taka osoba pozostaje objęta art. 32 ust. 1 lit. c) Umowy również po powrocie do państwa pobytu związanego z np. nauką.

Przepis ten dotyczy wyłącznie osób, które nie są objęte art. 30 Umowy. Jeżeli osoba jest objęta art. 30, wówczas wszystkie zasady koordynacji zabezpieczenia społecznego, w tym zasady dotyczące nieplanowanego leczenia, będą miały zastosowanie do wakacji trwających w dniu zakończenia okresu przejściowego, a także do przyszłych wakacji. Art. 32 ust. 1 lit. c) Umowy ma zastosowanie do następujących sytuacji:

1. Obywatel Hiszpanii, który ma miejsce zwykłego pobytu i pracuje w Polsce, spędza wakacje zimą w Londynie pod koniec grudnia 2020 r. Jeżeli uległby on wypadkowi:
 - a) powinien być w stanie skorzystać z EKUZ przez cały okres wakacji, nawet jeśli do wypadku doszło po zakończeniu okresu przejściowego;
 - b) powinien móc przedłużyć swój pobyt w Zjednoczonym Królestwie na podstawie oceny lekarskiej, aby poddać się niezbędnemu leczeniu;
 - c) wszelkie procedury zwrotu kosztów (żądanie zwrotu kosztów od Zjednoczonego Królestwa lub Polski lub między dwoma zainteresowanymi państwami) odbywają się na takich samych warunkach, jak przewidziane w rozporządzeniach, nawet po zakończeniu okresu przejściowego, na podstawie art. 35 Umowy.
2. Obywatel Zjednoczonego Królestwa mający miejsce zwykłego pobytu i pracujący w Zjednoczonym Królestwie pod koniec grudnia 2020 r. udaje się na wycieczkę objazdową po Belgii, Luksemburgu i Niderlandach. 30 grudnia 2020 r. jest w Luksemburgu i planuje wyjechać stamtąd 10 stycznia 2021 r. i udać się do Niderlandów. Taka osoba:
 - a) jest objęta EKUZ przez cały okres pobytu w Luksemburgu do czasu opuszczenia tego kraju i udania się do Niderlandów 10 stycznia;
 - b) nie może już dłużej korzystać z EKUZ w czasie swojego pobytu w Niderlandach, gdyż wszelkie przemieszczanie się do innego państwa członkowskiego UE (w tym przypadku do Niderlandów) uważa się za przyszłe przemieszczanie się, które wykracza poza zakres Umowy.
3. Obywatel Cypru odbywa trzyletnie studia w Zjednoczonym Królestwie, które rozpoczynają się jesienią 2020 r. Przez cały ten okres zachowuje on swoje miejsce zwykłego pobytu (w rozumieniu rozporządzeń) na Cyprze (jest na utrzymaniu swoich rodziców i wraca do domu w weekendy i w czasie wakacji). Może korzystać z EKUZ w Zjednoczonym Królestwie przez czas trwania studiów, nawet jeśli powraca do Cypru na wakacje.

Zawsze, gdy jest mowa o rozporządzeniu (WE) nr 883/2004, na mocy art. 6 ust. 3 Umowy, odpowiednio zastosowanie mają stosowne przepisy rozporządzenia (WE) nr 987/2009.

3.3.4. Art. 32 ust. 1 lit. d): Eksport świadczeń rodzinnych

Przepis ten wypełnia lukę powstałą w wyniku art. 30 Umowy w odniesieniu do przypadków, w których osoba zaczynająca pobierać świadczenia nie znajduje się w sytuacji transgranicznej między państwem członkowskim UE i Zjednoczonym Królestwem, natomiast członkowie jej rodziny w takiej sytuacji się znajdują. Ma on zastosowanie na przykład do:

1. Obywatela Zjednoczonego Królestwa, który pracuje i ma miejsce zwykłego pobytu w Zjednoczonym Królestwie na koniec okresu przejściowego,; podczas gdy jego współmałżonek, który jest bierny zawodowo, ma miejsce zwykłego pobytu na Węgrzech razem z ich dziećmi.
 - a) Obywatel ten ma prawo do świadczeń rodzinnych otrzymywanych na swoje dzieci mające miejsce zwykłego pobytu za granicą tak długo, jak spełnione są warunki określone w rozporządzeniu i ustawodawstwie Zjednoczonego Królestwa dotyczące uprawnienia do tego świadczenia.
 - b) Zjednoczone Królestwo będzie w dalszym ciągu eksportowało świadczenie rodzinne, jak gdyby dzieci miały miejsce zwykłego pobytu na terytorium tego państwa, dopóki spełnione są warunki określone w rozporządzeniu i ustawodawstwie Zjednoczonego Królestwa dotyczące uprawnienia do tego świadczenia.
 - c) Nie jest konieczne, aby świadczenie rodzinne było faktycznie wypłacane przed zakończeniem okresu przejściowego, o ile przed tą datą istnieje uprawnienie do tego świadczenia.

- d) Jeżeli w 2025 r. parze urodzi się pierwsze lub kolejne dziecko, Zjednoczone Królestwo nie będzie zobowiązane na podstawie Umowy do eksportu świadczenia rodzinnego na takie dziecko. Podobnie dzieci, które zostaną członkami rodziny dopiero po dacie zawarcia nowego małżeństwa (ponieważ osoba zaczynająca otrzymywać świadczenia zawrze po tej dacie małżeństwo z nowym partnerem mającym dzieci, które zostaną „dołączone” do rodziny osoby objętej świadczeniem), nie będą podlegać przepisom rozporządzenia (WE) nr 883/2004. Przepis ten nie dotyczy sytuacji określonych w art. 30 Umowy.

Sytuacja objęta art. 30 Umowy wyglądałaby następująco:

2. Obywatel Austrii pracujący w Zjednoczonym Królestwie w dniu zakończenia okresu przejściowego, którego dzieci mają miejsce zwykłego pobytu w Austrii, jest uprawniony do otrzymywania świadczeń rodzinnych od Zjednoczonego Królestwa:
- a) zasady koordynacji zabezpieczenia społecznego mają w pełni zastosowanie, na podstawie art. 30 ust. 1 lit. a) Umowy;
 - b) jeżeli w 2025 r. urodzi się pierwsze lub kolejne dziecko, obywatel ten będzie uprawniony do świadczeń rodzinnych zgodnie z zasadami koordynacji zabezpieczenia społecznego, w tym do eksportu świadczeń rodzinnych otrzymywanych na takie dzieci urodzone w przyszłości.

W sytuacjach opisanych w art. 32 ust. 1 lit. d) ppkt (i) i (ii) Umowy „uprawnienie do świadczeń rodzinnych” należy rozumieć jako odnoszące się do:

- uprawnienia do pełnego świadczenia wypłacanego przez pierwsze właściwe państwo,
- uprawnienia do dodatku dyferencyjnego wypłacanego przez drugie właściwe państwo, oraz
- wstrzymanego uprawnienia do świadczeń, kiedy świadczenie w drugim właściwym państwie jest niższe niż świadczenie w pierwszym właściwym państwie.

Przepis ten pozostanie w mocy, nawet jeżeli występują różnice między właściwością w pierwszej kolejności i właściwością w drugiej kolejności.

Przykładowo:

3. Obywatel Zjednoczonego Królestwa, który pracuje i ma miejsce zwykłego pobytu w Zjednoczonym Królestwie w dniu zakończenia okresu przejściowego, natomiast jego chorwacki współmałżonek, który jest bierny zawodowo, ma miejsce zwykłego pobytu w Chorwacji razem z ich dziećmi (ponieważ taka sytuacja nie jest objęta art. 30 ust. 1 Umowy, zastosowanie ma art. 32 ust. 1 lit. d) Umowy):
- a) na podstawie art. 68 ust. 1 lit. a) rozporządzenia (WE) nr 883/2004 Zjednoczone Królestwo ma właściwość w pierwszej kolejności i będzie w dalszym ciągu wypłacać świadczenia otrzymywane na dzieci mające miejsce zwykłego pobytu za granicą, o ile spełnione są warunki określone w tym rozporządzeniu i ustawodawstwie Zjednoczonego Królestwa;
 - b) jeżeli w 2024 r. chorwacki współmałżonek podejmie pracę w Chorwacji, na podstawie art. 68 ust. 1 lit. b) rozporządzenia (WE) nr 883/2004 i ponieważ ich dzieci mają miejsce zwykłego pobytu w Chorwacji, państwo to jest właściwe w pierwszej kolejności. Zjednoczone Królestwo jest właściwe w drugiej kolejności i zacznie wypłacać, w razie potrzeby, jedynie dodatek dyferencyjny;
 - c) jeżeli współmałżonek stanie się ponownie bierny zawodowo, właściwość między Chorwacją i Zjednoczonym Królestwem odpowiednio się zmieni;
 - d) jeżeli współmałżonek i ich dzieci dołączą do obywatela Zjednoczonego Królestwa w Zjednoczonym Królestwie na podstawie obowiązujących w tym momencie przepisów, art. 32 ust. 1 lit. d) Umowy przestaje mieć do nich zastosowanie. Wszelkie przyszłe zmiany (rodzina lub tylko współmałżonek z dziećmi wracają do Chorwacji) będą uważane za przyszłe przemieszczanie się i nie zostaną zachowane żadne prawa na podstawie Umowy.
4. Obywatel Zjednoczonego Królestwa, który pracuje i ma miejsce zwykłego pobytu w Zjednoczonym Królestwie na koniec okresu przejściowego, podczas gdy jego niemiecki współmałżonek pracuje w Niemczech i tam ma miejsce zwykłego pobytu razem z ich dziećmi:
- a) na podstawie art. 68 ust. 1 lit. b) rozporządzenia (WE) nr 883/2004 Niemcy mają właściwość w pierwszej kolejności i będą w dalszym ciągu wypłacać świadczenia otrzymywane na dzieci mające miejsce zwykłego pobytu w Niemczech, dopóki spełnione będą warunki określone w tym rozporządzeniu i ustawodawstwie Niemiec; zakłada się, że w rzeczywistości Zjednoczone Królestwo nie wypłaca żadnego dodatku dyferencyjnego, ponieważ niemieckie świadczenie jest wyższe niż świadczenie wypłacane przez Zjednoczone Królestwo;

- b) w 2024 r. niemiecki współmałżonek staje się bierny zawodowo w Niemczech; na podstawie art. 68 ust. 1 lit. a) rozporządzenia (WE) nr 883/2004 Zjednoczone Królestwo ma właściwość w pierwszej kolejności i zacznie wypłacać pełne świadczenie.

Art. 32 ust. 1 lit. d) Umowy ma zastosowanie także do dodatkowych lub specjalnych świadczeń rodzinnych dla sierot. Takie świadczenia są koordynowane na podstawie art. 69 rozporządzenia (WE) nr 883/2004. Nie ma znaczenia, czy uprawnienie do dodatkowych lub specjalnych świadczeń rodzinnych dla sierot istniało już na koniec okresu przejściowego czy po zakończeniu okresu przejściowego, pod warunkiem że w tej drugiej sytuacji w dniu zakończenia okresu przejściowego istniało uprawnienie do „standardowych” świadczeń rodzinnych.

3.3.5. Art. 32 ust. 1 lit. e): Pochodne prawa członków rodziny

Art. 32 ust. 1 lit. e) chroni wszelkie pochodne prawa członków rodziny.

Pojęcie „członek rodziny” należy rozumieć zgodnie z definicją podaną w art. 1 lit. i) rozporządzenia (WE) nr 883/2004. Zasadniczo za członków rodziny uważa się współmałżonka i małoletnie dzieci oraz dzieci pozostające na utrzymaniu, które osiągnęły pełnoletność.

Przepis ten chroni prawa istniejące w dniu zakończenia okresu przejściowego niezależnie od tego, czy dane osoby z nich korzystają.

Dotyczy on sytuacji określonych w art. 32 ust. 1 lit. d) ppkt (i) i (ii), przy czym nie oznacza to, że ma on zastosowanie wyłącznie do tych członków rodziny, na rzecz których wypłacane są świadczenia rodzinne na podstawie tego przepisu. Możliwe jest więc, że współmałżonek jest chroniony art. 32 ust. 1 lit. e), nawet jeżeli para nie ma dzieci i nie są im wypłacane świadczenia rodzinne na podstawie art. 32 ust. 1 lit. d).

Czynnikiem decydującym jest to, że w dniu zakończenia okresu przejściowego istnieje relacja między członkami rodziny. Przepis ten nie obejmuje przyszłych współmałżonków ani kolejnych i przyszłych dzieci, lecz wszystkie przepisy rozporządzeń mają zastosowanie do istniejących współmałżonków i dzieci. Przykłady sytuacji objętych art. 32 ust. 1 lit. e):

1. Obywatel Zjednoczonego Królestwa pracuje w Zjednoczonym Królestwie w dniu zakończenia okresu przejściowego; jego słowacki współmałżonek ma miejsce zwykłego pobytu na Słowacji i jest bierna zawodowo. Współmałżonek ma jako członek rodziny pochodne prawa do świadczeń rzeczowych z tytułu choroby na podstawie art. 17 i 32 rozporządzenia (WE) nr 883/2004. Zjednoczone Królestwo będzie w dalszym ciągu ponosiło odnośne koszty.
 - W 2024 r. współmałżonek podejmuje pracę na Słowacji, gdzie przysługują mu świadczenia z tytułu choroby na podstawie ustawodawstwa Słowacji jako właściwego państwa zgodnie z art. 11 ust. 3 lit. a) rozporządzenia (WE) nr 883/2004.
 - W 2025 r., kiedy staje się bierny zawodowo, mając miejsce zwykłego pobytu na Słowacji, pochodne prawo Zjednoczonego Królestwa ponownie nabiera mocy i ma pierwszeństwo przed wszelkim innym niezależnym prawem, które współmałżonek ten mógł mieć z tytułu miejsca zwykłego pobytu na Słowacji.
2. Obywatel Litwy pracuje i ma miejsce zwykłego pobytu na Litwie w dniu zakończenia okresu przejściowego. Jego współmałżonek ze Zjednoczonego Królestwa ma miejsce zwykłego pobytu w Zjednoczonym Królestwie, gdzie pracuje. Przysługują mu świadczenia z tytułu choroby na podstawie ustawodawstwa Zjednoczonego Królestwa jako właściwego państwa na podstawie art. 11 ust. 3 lit. a) rozporządzenia (WE) nr 883/2004.
 - W 2026 r. współmałżonek staje się bierny zawodowo w Zjednoczonym Królestwie. Pochodne prawa do świadczeń rzeczowych z tytułu choroby wypłacane przez Litwę będą miały pierwszeństwo nad niezależnym prawem z tytułu miejsca zwykłego pobytu w Zjednoczonym Królestwie.
3. Obywatel Estonii pracuje i ma miejsce zwykłego pobytu w Finlandii w dniu zakończenia okresu przejściowego. Jego współmałżonek ze Zjednoczonego Królestwa ma miejsce zwykłego pobytu z ich dziećmi w Zjednoczonym Królestwie, gdzie pracuje.
 - Współmałżonek będzie mieć niezależne prawo do świadczeń rzeczowych z tytułu choroby w Zjednoczonym Królestwie, a dzieci będą miały pochodne prawa jako członkowie rodziny w Zjednoczonym Królestwie na podstawie art. 32 rozporządzenia (WE) nr 883/2004.
 - W 2023 r. współmałżonek staje się bierny zawodowo. Zarówno jemu, jak i dzieciom pary będą, jako członkom rodziny, przysługiwać pochodne prawa ze strony Finlandii.
 - W 2024 r. parze rodzi się dziecko. Zgodnie z Umową temu dziecku nie będą przysługiwały pochodne prawa jako członkowi rodziny.

3.3.6. Art. 32 ust. 2: Zmiana właściwości

Pierwsze zdanie art. 32 ust. 2 gwarantuje, że osoby, które podlegają ustawodawstwu państwa członkowskiego lub Zjednoczonego Królestwa przed zakończeniem okresu przejściowego i które, na podstawie przepisów art. 32 ust. 1 lit. a) Umowy, zaczynają otrzymywać świadczenia z tytułu zabezpieczenia społecznego przed zakończeniem lub po zakończeniu okresu przejściowego, będą w dalszym ciągu podlegać przepisom rozporządzenia (WE) 883/2004 dotyczącym świadczeń z tytułu choroby. Oznacza to, że w wyniku otrzymywania świadczenia na podstawie art. 32 ust. 1 lit. a), przed zakończeniem lub po zakończeniu okresu przejściowego, właściwość w odniesieniu do świadczeń z tytułu choroby może się zmienić, ale stosowne przepisy dotyczące takich świadczeń będą odpowiednio stosowane przez takie właściwe państwo członkowskie do zainteresowanych osób.

Podobne rozumowanie przyjęto w drugim zdaniu art. 32 ust. 2, które gwarantuje, że przepisy dotyczące świadczeń rodzinnych na podstawie rozporządzenia (WE) nr 883/2004 będą w dalszym ciągu miały zastosowanie, w stosownych przypadkach, do osoby znajdującej się w sytuacji opisanej powyżej.

Sytuację, o której mowa w art. 32 ust. 2, można zilustrować następującym przykładem:

- Obywatel Danii, który jest bierny zawodowo i ma miejsce zwykłego pobytu w Danii, rozpoczyna otrzymywanie emerytury od Zjednoczonego Królestwa, gdzie wcześniej pracował. Zjednoczone Królestwo staje się państwem właściwym w odniesieniu do jego świadczeń z tytułu choroby. Jeżeli jest on uprawniony do otrzymywania świadczeń rodzinnych, zastosowanie będą miały warunki na podstawie ustawodawstwa Zjednoczonego Królestwa dotyczące świadczeń rodzinnych dla członków jego rodziny mających miejsce zwykłego pobytu razem z nim w Danii.

Zob. dalsze wyjaśnienia do tego artykułu w pkt 3.3.1 powyżej, ponieważ przepis ten działa w związku z art. 32 ust. 1 Umowy.

3.4. Art. 33: Obywatele Islandii, Liechtensteinu, Norwegii i Szwajcarii

Zgodnie z art. 33 Umowy jej część druga tytuł III ma zastosowanie nie tylko do obywateli Zjednoczonego Królestwa i obywateli UE, lecz również do obywateli Islandii, Liechtensteinu, Norwegii i Szwajcarii, pod następującymi dwoma warunkami, które muszą być łącznie spełnione:

- Islandia, Liechtenstein, Norwegia i Szwajcaria muszą zawrzeć ze Zjednoczonym Królestwem i stosować odpowiednie umowy, które mają zastosowanie do obywateli UE; oraz
- Islandia, Liechtenstein, Norwegia i Szwajcaria muszą zawrzeć z Unią Europejską i stosować odpowiednie umowy, które mają zastosowanie do obywateli Zjednoczonego Królestwa.

Jeżeli takie umowy wejdą w życie, Wspólny Komitet ma prawo podjąć decyzję w sprawie dnia rozpoczęcia stosowania tego artykułu.

Przepis ten ma za zadanie chronić prawa obywateli Islandii, Liechtensteinu, Norwegii i Szwajcarii w myśl tytułu III Umowy, tak jakby obywatele tych państw byli obywatelami państw członkowskich UE, w sytuacjach wiążących trzy państwa (np. państwo członkowskie UE, Zjednoczone Królestwo i, w zależności od przypadku, Islandię, Liechtenstein, Norwegię lub Szwajcarię). W tym samym duchu należy chronić prawa obywateli Zjednoczonego Królestwa i obywateli UE w sytuacjach wiążących trzy państwa.

Rozwiązanie w takiej sytuacji jest szczególnie istotne dla stosowania zasady sumowania przewidzianej w art. 32 ust. 1 lit. a) Umowy.

Przykładowo obywatel Norwegii, który:

- pracował w Norwegii w latach 2005–2007,
- pracował we Francji w latach 2007–2018,
- pracował w Zjednoczonym Królestwie w latach 2018–2020,
- w 2021 r. ubiega się o świadczenia na podstawie poprzednich okresów ubezpieczenia,

byłby objęty art. 33 Umowy (o ile spełnione będą warunki stosowania tego artykułu) i tym samym byłby traktowany na równi z obywatelem UE lub obywatelem Zjednoczonego Królestwa objętymi art. 30 ust. 1 Umowy.

Przykładowo w przypadku obywatela Islandii, który:

- przepracował większą część swojego życia w Zjednoczonym Królestwie,
- pracował przez krótki okres we Francji,

- powraca do Islandii przed zakończeniem okresu przejściowego, kiedy zbliża się do wieku emerytalnego, i pozostaje bierny zawodowo,
- gdy osiąga wiek emerytalny (przed zakończeniem lub po zakończeniu okresu przejściowego), ubiega się o świadczenia z tytułu starości.

Zjednoczone Królestwo sumuje jego przeszłe okresy i przyznaje mu brytyjską emeryturę. Po otrzymaniu emerytury od Zjednoczonego Królestwa obywatel ten ma prawo do otrzymywania emerytury brytyjskiej niepodlegającej żadnym obniżkom (w zastosowaniu stosownych przepisów odpowiadających logice art. 7 rozporządzenia (WE) nr 883/2004) w Islandii lub dowolnym innym państwie członkowskim UE lub państwie EOG, w którym będzie mieć miejsce zwykłego pobytu.

3.5. **Art. 34 – Współpraca administracyjna**

Aby zapewnić sprawne wykonywanie Umowy, Zjednoczone Królestwo może uczestniczyć w charakterze obserwatora w posiedzeniach Komisji Administracyjnej ds. Koordynacji Systemów Zabezpieczenia Społecznego, a także w posiedzeniach organów utworzonych przy tej komisji, o których mowa w art. 73 i 74 rozporządzenia (WE) nr 883/2004, tj. Komisji Technicznej ds. Przetwarzania Danych i Komisji Obrachunkowej.

Jeżeli punkty porządku obrad odnoszące się do części drugiej tytułu III Umowy dotyczą Zjednoczonego Królestwa, odpowiednio przewodniczący Komisji Administracyjnej ds. Koordynacji Systemów Zabezpieczenia Społecznego, przewodniczący Komisji Technicznej ds. Przetwarzania Danych i przewodniczący Komisji Obrachunkowej zaprosi Zjednoczone Królestwo do udziału w charakterze obserwatora.

Zjednoczone Królestwo będzie w dalszym ciągu uczestniczyć w systemie elektronicznej wymiany informacji dotyczących zabezpieczenia społecznego w celu przetwarzania spraw wchodzących w zakres Umowy i będzie ponosić związane z tym koszty.

Zarówno państwa członkowskie UE, jak i Zjednoczone Królestwo zobowiązane są zmniejszać obciążenie administracyjne wiążące się z wykonywaniem Umowy. Dlatego dokumenty przenośne wydane przed zakończeniem okresu przejściowego nie tracą automatycznie ważności.

Zgodnie z zasadą podstawową dokumenty te mają jedynie charakter deklaracyjny. Nie powodują same w sobie powstania praw zainteresowanych osób. Źródłem takich praw jest Umowa.

Należy wprowadzić rozróżnienie na:

1. *Dokumenty odnoszące się do sytuacji objętych zasadami koordynacji, o których mowa w Umowie* (np. dokument przenośny A1 tracący ważność w 2021 r. w przypadku osoby pracującej jednocześnie w Zjednoczonym Królestwie i Francji, dokument przenośny S1 w przypadku brytyjskiego emeryta mającego miejsce zwykłego pobytu w Hiszpanii).
 - Podane wyżej dokumenty przenośne odzwierciedlają prawa, które w dalszym ciągu istnieją, ale mają inną podstawę prawną.
 - Aby uniknąć bezzasadnego obciążenia administracyjnego, dokumenty te zachowają swoją ważność przez cały okres ważności (o ile nie zostaną wycofane). Nowe dokumenty przenośne zostaną wydane na podstawie Umowy natychmiast po wygaśnięciu poprzednich dokumentów, o ile spełnione będą warunki ich wystawienia.
2. *Dokumenty wydane przed zakończeniem okresu przejściowego dotyczące sytuacji, które nie są już objęte Umową* (na przykład EKUZ dla osób znajdujących się na koniec okresu przejściowego w sytuacji o charakterze jednoznacznie wewnętrznym, dokument przenośny A1 dla oddelegowanych pracowników świadczących usługi).
 - Takie dokumenty odzwierciedlają prawa, które już nie istnieją; nie mogą one mieć żadnych skutków prawnych po zakończeniu okresu przejściowego, nawet jeżeli nie zostały wycofane przez instytucję, która je wystawiła.

Wszelkie wątpliwości co do ważności dokumentu będą rozstrzygane w drodze procedur określonych w decyzji nr A1 Komisji Administracyjnej ds. Koordynacji Systemów Zabezpieczenia Społecznego z dnia 12 czerwca 2009 r. w sprawie ustanowienia procedury dialogu i procedury pojednawczej w zakresie ważności dokumentów, określenia ustawodawstwa właściwego oraz udzielania świadczeń na mocy rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004.

3.6. **Art. 35: Zwrot, odzyskiwanie należności i wyrównywanie należności**

Artykuł ten ma na celu zapewnienie dalszego stosowania przepisów rozporządzenia (WE) nr 883/2004 i rozporządzenia (WE) nr 987/2009 dotyczących zwrotu, odzyskiwania i wyrównywania należności, nawet jeżeli do danej osoby nie będą już miały zastosowania wszystkie zasady koordynacji.

Artykuł ten stosuje się do zdarzeń mających miejsce przed zakończeniem okresu przejściowego, dotyczących osób nieobjętych art. 30 Umowy. Obejmuje on także zdarzenia, które wystąpiły po zakończeniu okresu przejściowego, ale dotyczą osób, które w momencie zdarzenia były objęte art. 30 Umowy lub art. 32 Umowy.

W szczególności ma on zastosowanie do trzech kategorii zdarzeń:

- a) zdarzeń, które wystąpiły przed zakończeniem okresu przejściowego i dotyczą osób nieobjętych art. 30 Umowy. Przykładowo:
 1. Obywatel Polski, który nigdy nie podlegał ustawodawstwu Zjednoczonego Królestwa przed zakończeniem okresu przejściowego, w listopadzie 2019 r. udaje się do Zjednoczonego Królestwa na wakacje. Otrzymuje świadczenie rzeczowe z tytułu choroby w Zjednoczonym Królestwie na podstawie EKUZ i powraca do domu przed zakończeniem okresu przejściowego:
 - a) może on ubiegać się o zwrot (w uzasadnionym przypadku) świadczeń rzeczowych z tytułu choroby w Polsce nawet po dacie zakończenia okresu przejściowego;
 - b) jeżeli o zwrot ubiega się w Zjednoczonym Królestwie, ale związana z tym procedura nie jest zakończona przed zakończeniem okresu przejściowego, procedura ta będzie kontynuowana na podstawie stosownych zasad koordynacji.
- b) zdarzeń, który wystąpiły po zakończeniu okresu przejściowego i dotyczą osób objętych art. 32 Umowy w momencie wystąpienia takiego zdarzenia. Przykładowo:
 2. Obywatel Zjednoczonego Królestwa pracował w Zjednoczonym Królestwie i Szwecji przed zakończeniem okresu przejściowego, podlegając ustawodawstwu Zjednoczonego Królestwa. Przed datą zakończenia zaprzestaje wszelkiej działalności zawodowej w Szwecji. Nie jest objęty art. 30 Umowy, lecz okazuje się po zakończeniu okresu przejściowego, że w istocie powinien był podlegać ustawodawstwu Szwecji. Przepisy rozporządzenia (WE) nr 883/2004 dotyczące procedury pojednawczej prowadzonej przed Komisją Administracyjną ds. Zabezpieczenia Społecznego Pracowników Migrujących (w przypadku gdy Szwecja i Zjednoczone Królestwo nie zgadzają się co do właściwości) w sprawie zwrotu, odzyskania lub wyrównania należności mają zastosowanie nawet po zakończeniu okresu przejściowego.
 3. Obywatel Polski mający miejsce zwykłego pobytu w Polsce, mający przeszłe okresy w Zjednoczonym Królestwie, przechodzi na emeryturę po zakończeniu okresu przejściowego. Kiedy Zjednoczone Królestwo staje się państwem właściwym w odniesieniu do świadczeń z tytułu choroby na podstawie art. 32 ust. 2 Umowy, zastosowanie będą miały odpowiednio procedury zwrotu między Zjednoczonym Królestwem i Polską.
 4. Obywatel Francji ma miejsce zwykłego pobytu we Francji i pracuje w Zjednoczonym Królestwie jako pracownik przygraniczny. Przed zakończeniem okresu przejściowego traci zatrudnienie i zaczyna pobierać zasiłek dla bezrobotnych we Francji. Odpowiednie procedury zwrotu w przypadku zasiłku dla bezrobotnych będą w dalszym ciągu miały zastosowanie między Francją i Zjednoczonym Królestwem nawet po zakończeniu okresu przejściowego.
 5. To samo dotyczy osób, które korzystają z dokumentu przenośnego S2 i zaczynają planowane leczenie przed zakończeniem okresu przejściowego, które kończy się po zakończeniu okresu przejściowego, na podstawie art. 32 ust. 1 lit. b) Umowy, w odniesieniu do takiego leczenia.
- c) zdarzeń, które wystąpiły po zakończeniu okresu przejściowego i dotyczą osób objętych art. 30 Umowy w momencie wystąpienia takiego zdarzenia. Przykładowo:
 6. Obywatel Belgii, który ma miejsce zwykłego pobytu w Zjednoczonym Królestwie i pracuje w Belgii na zakończenie okresu przejściowego, jest objęty art. 30 ust. 1 lit. c). Po upływie pięciu lat przenosi miejsce pobytu do Belgii. Z tego powodu przestaje być objęty art. 30 i nie jest również objęty art. 32 Umowy, gdyż nie ma przeszłych okresów w Zjednoczonym Królestwie:
 - a. Belgia będzie w dalszym ciągu zwracała Zjednoczonemu Królestwu wszystkie koszty związane ze świadczeniami rzeczowymi z tytułu choroby w okresie pobytu w Zjednoczonym Królestwie;
 - b. Zjednoczone Królestwo będzie w dalszym ciągu stosowało procedurę odzyskiwania należności z tytułu kwot, które są należne od takiej osoby w Belgii.

Chociaż w większości przypadków zainteresowane osoby mogą mieć przeszłe okresy i są objęte art. 32 Umowy, nie jest to konieczne, aby stosować ten przepis.

Przepis ten dotyczy „zdarzeń”, które wystąpiły w określonym przedziale czasowym. Jest to szerokie pojęcie, które obejmuje na przykład udzielane świadczenia rzeczowe, świadczenia wypłacane w gotówce, opłacane składki, ale również składki, które były należne przed zakończeniem okresu przejściowego lub końcem stosowania rozporządzeń w przypadkach, o których mowa w art. 30 i art. 32 Umowy.

Na podstawie tego przepisu będą miały zastosowanie wszystkie procedury związane z Komisją Obrachunkową, w tym procedura zwrotu na podstawie stałych kwot.

3.7. **Art. 36 – Rozwój prawa i dostosowania aktów Unii**

W przypadku zmiany lub zastąpienia rozporządzeń (WE) nr 883/2004 i (WE) nr 987/2009 po zakończeniu okresu przejściowego Umowa zapewnia stosowanie odnośnych rozporządzeń zgodnie z aktami zmieniającymi lub zastępującymi, podanymi w załączniku I Umowy.

W art. 36 Umowy określono mechanizm aktualizacji w odniesieniu do zmian w tych rozporządzeniach na poziomie Unii Europejskiej po zakończeniu okresu przejściowego.

Co do zasady aktualizacji dokonuje Wspólny Komitet w sposób automatyczny. W art. 36 ust. 2 lit. a)–c) przewidziano ograniczone wyjątki. Dotyczą one następujących sytuacji:

1. Dodanie nowego działu zabezpieczenia społecznego lub wykreślenie istniejącego działu zabezpieczenia społecznego w art. 3 rozporządzenia (WE) nr 883/2004.
2. Sprawienie, że świadczenie pieniężne, które było eksportowane na podstawie tego rozporządzenia, staje się nieeksportowane, lub świadczenie pieniężne, które było nieeksportowane na podstawie tego rozporządzenia, staje się eksportowane; przykładowo:
 - zmiana tego rozporządzenia w taki sposób, że specjalne nieskładkowe świadczenie pieniężne staje się eksportowane,
 - zmiana tego rozporządzenia w taki sposób, że świadczenia rodzinne przestają być eksportowane.
3. Sprawienie, że świadczenie pieniężne eksportowane przez ograniczony okres czasu staje się eksportowane przez nieograniczony okres czasu lub odwrotnie. Przykładowo, podjęcie decyzji o tym, że zasiłek dla bezrobotnych ma być eksportowany przez nieograniczony okres czasu.

Jeżeli na poziomie UE podjęte zostaną decyzje o takich zmianach, Wspólny Komitet oceni te zmiany i ich skalę. Zarówno Zjednoczone Królestwo, jak i państwa członkowskie UE zdecydowanie dążą do zapewnienia ciągłego i sprawnego funkcjonowania zasad koordynacji zabezpieczenia społecznego w odniesieniu do osób objętych Umową.

W tym kontekście Wspólny Komitet także rozważy w dobrej wierze potrzebę zapewnienia zainteresowanym osobom rzeczywistego dostępu do świadczeń, zwłaszcza gdy takie zmiany w możliwości eksportowania świadczenia zależą od zmiany w ustalaniu właściwego państwa, niezależnie czy jest to państwo członkowskie UE, czy Zjednoczone Królestwo.

4. TYTUŁ IV – INNE PRZEPISY

4.1. **Art. 37 – Jawność**

Przepis ten jest wzorowany na art. 34 dyrektywy 2004/38/WE.

Nakłada on obowiązek na państwa członkowskie UE i Zjednoczone Królestwo. Nie nakłada żadnego obowiązku na inne podmioty, np. na pracodawców, Komisję Europejską bądź Wspólny Komitet.

4.2. **Art. 38 – Korzystniejsze postanowienia**

4.2.1. *Skutki stosowania korzystniejszego traktowania*

Każde państwo decyduje o tym, czy przyjmie krajowe przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne, które są korzystniejsze dla beneficjentów Umowy niż te określone w Umowie.

4.2.2. *Korzystniejsze traktowanie a koordynacja systemów zabezpieczenia społecznego*

Art. 38 ust. 1 stanowi, że część druga Umowy nie wpływa na przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne, które byłyby bardziej korzystne dla zainteresowanych osób. Przepis ten nie ma zastosowania do tytułu III dotyczącego koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, innych niż te dozwolone w rozporządzeniu (WE) nr 883/2004 i rozporządzeniu (WE) nr 987/2009, zważywszy na specyficzny charakter tych zasad, zgodnie z którymi osoby podlegają systemowi zabezpieczenia społecznego tylko jednego państwa członkowskiego. Służy to uniknięciu komplikacji, które mogłyby wynikać z nakładania się obowiązujących przepisów.

Art. 38 ust. 2 potwierdza, że przepisy w części drugiej Umowy w sprawie zakazu dyskryminacji ze względu na przynależność państwową (art. 12) i prawa do równego traktowania (art. 23 ust. 1) pozostaną bez uszczerbku dla uzgodnień dotyczących wspólnej strefy podróżowania między Irlandią i Zjednoczonym Królestwem (o czym mowa w art. 3 Protokołu w sprawie Irlandii/Irlandii Północnej, dołączonego do Umowy) w odniesieniu do korzystniejszego traktowania, które może wynikać z tych uzgodnień dla osób zainteresowanych.

4.3. **Art. 39 – Ochrona na całe życie**

4.3.1. *Ochrona na całe życie i wpływ na prawa przewidziane w różnych tytułach*

Art. 39 przewiduje ważne zabezpieczenie stanowiące, że prawa na podstawie Umowy nie mają „terminu ważności”.

Beneficjenci posiadający nowy status pobytu na podstawie części drugiej tytuł II Umowy zachowują swój status pobytu – i wszystkie związane z tym prawa – dopóty, dopóki spełniają warunki, od których tytuł II uzależnia prawo pobytu (w zakresie, w jakim tytuł II uzależnia takie prawo od jakichkolwiek warunków).

Beneficjenci praw na podstawie części drugiej tytuł III Umowy zachowają swoje prawa tak długo, jak długo będą spełniać warunki nałożone w tytule III.

W art. 39 sprecyzowano, że prawa wynikające z różnych tytułów mogą być z sobą niepowiązane; na przykład utrata statusu pobytu przewidzianego w tytule II nie oznacza koniecznie utraty praw przewidzianych w tytule III.

Należy ponadto podkreślić, że niektóre przepisy części drugiej Umowy nie wymagają od ich beneficjentów dalszego spełniania warunków; np. decyzja o uznaniu kwalifikacji zawodowych podjęta na podstawie części drugiej rozdział 3 tytuł II Umowy przed zakończeniem okresu przejściowego zachowuje ważność.

4.4. **Przydatne linki**

Wersje skonsolidowane instrumentów ustawodawczych prawa Unii można pobrać w języku angielskim i polskim (z jednym wyjątkiem) w portalu EUR-LEX.

Traktat o Unii Europejskiej:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:115:0013:0045:PL:PDF>

Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej:

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=EN>

Dyrektywa 2004/38/WE:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:02004L0038-20110616&from=EN>

Rozporządzenie (UE) nr 492/2011:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:02011R0492-20160512&from=PL>

Rozporządzenie (WE) nr 883/2004:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?qid=1579691198448&uri=CELEX:02004R0883-20190731>

Rozporządzenie (WE) nr 987/2009:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?qid=1579691236860&uri=CELEX:02009R0987-20180101>

Wybrane komunikaty Komisji

Swobodny przepływ pracowników – osiąganie pełni korzyści i możliwości (COM(2002) 694 *final*) – w języku angielskim

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1525420348454&uri=CELEX:52002DC0694>

Wytyczne w celu skuteczniejszej transpozycji i stosowania dyrektywy 2004/38/WE w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich (COM(2009) 313 *final*)

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?qid=1525421270630&uri=CELEX:52009DC0313>

Potwierdzenie zasady swobodnego przepływu pracowników: prawa oraz główne zmiany (COM(2010) 373 *final*)

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?qid=1525420568284&uri=CELEX:52010DC0373>

Swobodny przepływ obywateli UE i ich rodzin – pięć skutecznych działań (COM(2013) 837 *final*)

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?qid=1525420823976&uri=CELEX:52013DC0837>

ISSN 1977-1002 (wydanie elektroniczne)
ISSN 1725-5228 (wydanie papierowe)

Urząd Publikacji Unii Europejskiej
2985 Luksemburg
LUKSEMBURG

PL